Ազգ
Azg
armenian daily
7 ՄԱՅԻՍ 2003 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 86 (2771)

ԱՀԿ-ն զգուշացնում է կառավարություններին՝ «լուրջ վերաբերվեք այս հիվանդությանը»

Եվրամիության առողջապահության նախարարները երեկ հավաքվեցին Բրյուսելում որոշելու, թե հնարավո՞ր է անդամ բոլոր երկրների համար ընդհանուր ռազմավարություն որդեգրել անսովոր թոքաբորբի համաճարակի դեմ պայքարելու համար: Տարբեր միջոցառումների թվում քննարկվում է «վարակակիր» երկրներից ժամանած ուղեւորներին էլեկտրոնային ստուգման ենթարկելու առաջարկը: Եվ իրավացիորեն: Նախորդ գիշեր հայտարարվեց, որ եվրոպական մի շարք երկրներում, ինչպես Ֆրանսիան, Իտալիան, Իսպանիան, Գերմանիան, Մեծ Բրիտանիան, Իռլանդիան, Ռումինիան եւ Շվեդիան, «չինական գրիպի» դեպքեր են արձանագրվել: Վարակակիրներից ոմանք չինացիներ են:

Մյուս կողմից, Չինաստանում երեկ հիվանդությունից մահացան եւս 8 հոգի, 240-ի հասցնելով այդ երկրում մահացած վարակակիրների թիվը, որն ամբողջ աշխարհում արդեն կազմում է 6700 հոգի, որոնցից 470-ն է մահացել: Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության հաղորդագրության համաձայն, համաճարակը Չինաստանում դեռեւս իր գագաթնակետին չի հասել: Կազմակերպությունն աշխարհի բոլոր երկրների կառավարություններին զգուշացրեց՝ «լուրջ վերաբերվեք այս հիվանդությանը»:

ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

«Գործարարության համար պետք է լինեն հավասար պայմաններ»

DCA եւ JCA ընկերությունների նախագահ Գագիկ Աբրահամյանին լրացուցիչ անգամ ներկայացնելու հարկ չկա: Ոսկերչության եւ ականագործության ոլորտում հայտնի գործարարը մասնակցելու է առաջիկա խորհրդարանական ընտրություններին համամասնական ընտրակարգով: Նրա անունը երկրորդն է ՀՌԱԿ ցուցակում: Ուստի պատահական չէ, որ մեր հարցազրույցը սկսեցինք «ինչո՞ւ որոշեցիք նորից պատգամավոր դառնալ» հարցով:

- Ձեր հարցին հարցով պատասխանեմ՝ իսկ ովքե՞ր պետք է դառնան: Իմ կարծիքով՝ նաեւ այն մարդիկ, ովքեր ունեն Ազգային ժողովում աշխատելու տարիների փորձ: Ես 9 տարի պատգամավոր եմ եղել: Բացի այդ, միջազգային տնտեսության մեջ աշխատելու փորձ ունեմ: Հիմա շատ է խոսվում մեր տնտեսությունը համաշխարհային տնտեսությանը ինտեգրելու մասին, ինչի համար անհրաժեշտ են համապատասխան օրենքներ: Շատ հաճախ ընդունվում են օրենքներ, որոնք բխում են չինովնիկների շահերից: Դրանք պարունակում են հակասություններ, որոնք հնարավորություններ են տալիս այդ օրենքները տարբեր ձեւով մեկնաբանելու համար: Մենք՝ խոշոր բիզնեսի ներկայացուցիչներս, չենք ցանկանում, որ ընդունվեն նման օրենքներ:

– Այդ ուղղությամբ մինչ այժմ աշխատանք չի՞ տարվել:

- Տարվել է: Ինքս 1993-1997 թթ. բազմաթիվ օրենքներ եմ ներկայացրել մեր ոլորտի վերաբերյալ: Այլապես խորհրդային օրենքներով այն չէր կարող զարգանալ, իսկ մենք չէինք կարող մտնել միջազգային շուկա: Այս ճյուղը որպես օրինակ ընդունելով, մենք արդեն ՀՌԱԿ թիմով գնալով ընտրությունների, կառաջարկենք օրենքներ մյուս ճյուղերի զարգացման համար եւս:

Տես # էջ 4

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ

Դեսպան Վահե Գաբրիելյանը հավատարմագրերը հանձնեց թագուհուն

Մայիսի 6-ին Մեծ Բրիտանիայի եւ Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորությունում ՀՀ դեսպան Վահե Գաբրիելյանն իր հավատարմագրերն է հանձնել Էլիզաբեթ Երկրորդին: Արարողությանը հետեւած կարճատեւ զրույցի ժամանակ թագուհին հետաքրքրվել է Հայաստանի պատմությամբ ու առօրյայով, Լոնդոնում ՀՀ դեսպանության գործունեությանն առնչվող հարցերով: Հավատարմագրերի հանձնման արարողությանը հաջորդել է ընդունելություն, որին մասնակցել են Միացյալ Թագավորության արտաքին գործերի եւ համագործակցության հարցերով նախարարության պաշտոնյաներ, Լոնդոնում հավատարմագրված օտարերկրյա դեսպաններ եւ հայ համայնքի ներկայացուցիչներ:

Արոս Քոչարյանը նշանակվել է նախագահի մամլո քարտուղար

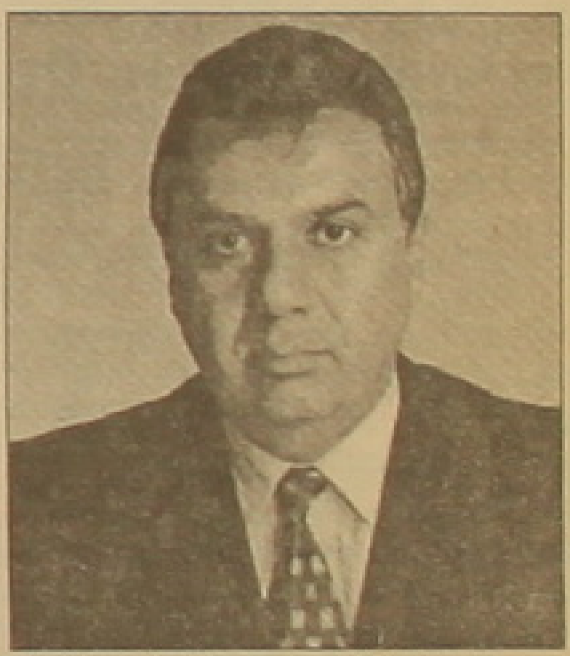

Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի մայիսի 5-ի հրամանագրով Արոս Քոչարյանը նշանակվել է ՀՀ նախագահի մամուլի քարտուղար:

Արոս Ստեփանի Քոչարյանը ծնվել է 1957 թ. Երեւանում: Ավարտել է Վ. Բրյուսովի անվան օտար եւ ռուսաց լեզուների ինստիտուտի անգլերեն լեզվի ֆակուլտետը: Սովորել է ՀՀ Ազգային ակադեմիայի փիլիսոփայության եւ իրավունքի ինստիտուտի ասպիրանտուրայում: Պաշտպանել է թեկնածուական թեզ պատերազմի եւ խաղաղության հարցերով: Ավարտել է Վիեննայի դիվանագիտական ակադեմիայի եւ Հաագայի միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտի հատուկ դիվանագիտական դասընթացները: 2002 թ. հունվարից մինչ նոր նշանակումը եղել է ԱԳՆ միջազգային կազմակերպությունների վարչության պետը:

ԷԿՈԼՈԳԻԱ

Ի՞նչ արժեն պետական արգելոցի արծաթափայլ եղեւնիները

Ջրվեժի արգելոցի 10 եղեւնիներ «հայտնվեցին» ռեստորանի տարածքում

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Երկու օր առաջ խմբագրությունը բնապահպաններից ահազանգ ստացավ, որ Ջրվեժի արգելոցատարածքային համալիր պետական ոչ առեւտրային կազմակերպության տարածքից հանվել եւ Երեւանի կենտրոնում գտնվող ռեստորաններից մեկին է տրվել կամ վաճառվել 10 արծաթափայլ եղեւնի: Ահազանգի հետքերով **«Ազգի»** թղթակիցը եղավ նշված արգելոցում եւ հանդիպեց տնօրեն Վոլոդյա Աբգարյանին՝ պարզաբանելու, թե որքանով է ահազանգը համապատասխանում իրականությանը: Պրն Աբգարյանը տրամադրեց այն փաստաթղթերը, որոնց հիման վրա ՀՀ բնապահպանության նախարարի թույլտվությամբ հանձնարարվել է նախարարության աշխատակից Աղասի Խաչատրյանին (համապատասխան լիազորագրով տրված «Հայանտառ» ՓԲԸ տնօրեն Հրաչ Հովակիմյանի կողմից) արգելոցատարածքից 10 արծաթափայլ եղեւնիների (5-7 մ բարձրությամբ) տեղափոխումը Երեւանի Օղակաձեւ զբոսայգու 5-րդ հատված՝ «Քրիստիմար» ՍՊԸ-ին:

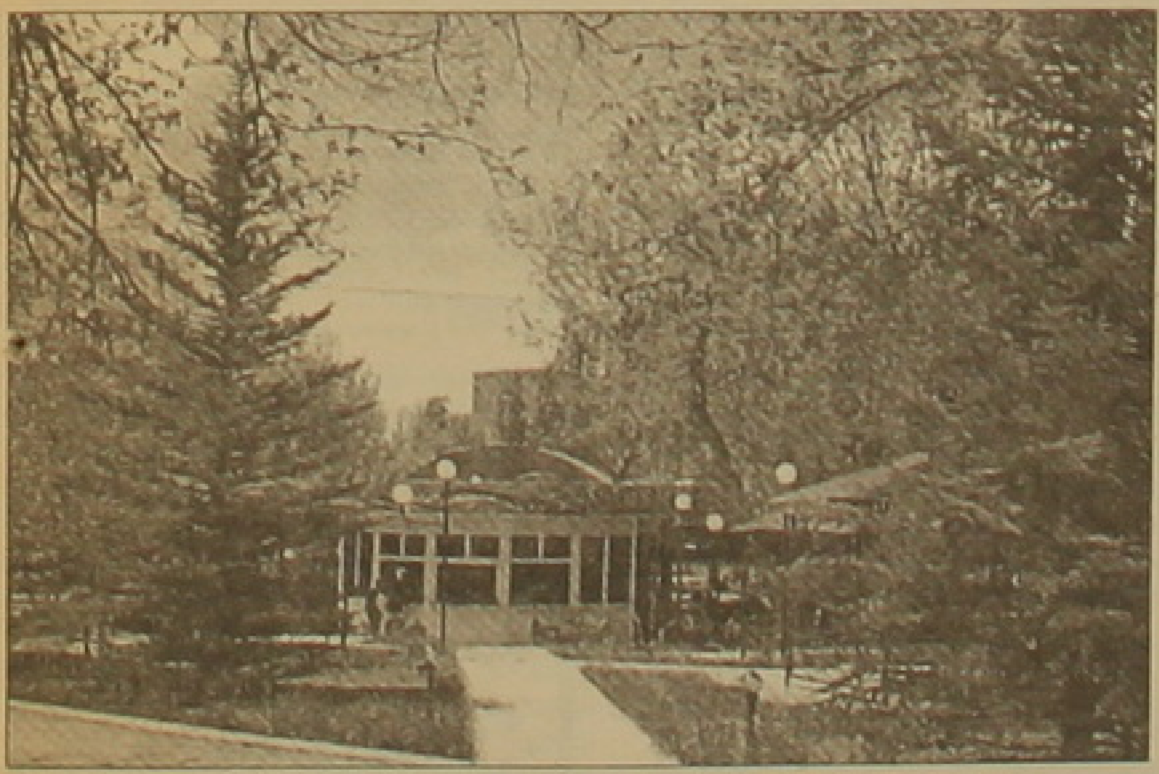

«Ջրահարս» ռեստորանի ֆոնին՝ «միգրացված» եղեւնիները:

Տես # էջ 2

Հեյդար Ալիեւը մահամե՞րձ

ԲԱՔՈՒ, 6 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Այն պահից հետո, երբ Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւը մեկնեց Թուրքիա՝ բուժման, նրա առողջության մասին ստացվում են խիստ հակասական տեղեկություններ: «Ազատություն» ռադիոկայանը հայտնում է, որ Ալիեւի որդին՝ Իլհամը, մայիսի 5-ի երեկոյան 2 եղբայրների հետ գնացել է Անկարա, մայիսի 6-ի առավոտյան վերադարձել է, բայց ձայն չի հանում: Ընդդիմադիր մամուլը ենթադրում է, թե նա գնացել էր սրտի վիրահատության համաձայնություն տալու: Առողջապահության նախարար Ալի Ինսանովը ասել է, թե վիրահատության մասին խոսք չկա եւ նախագահը շուտով կվերադառնա:

Թերթերը գրում են, թե Թուրքիայի նախագահ Սեզերը գնացել է հիվանդանոց, բայց նրան թույլ չեն տվել տեսակցելու Ալիեւին եւ նա բավարարվել է հեռախոսազրույցով: Բաքվում լույս տեսնող «Հյուրիեթ» թերթը գրում է, թե Ալիեւը մահամերձ է եւ վերադառնալու է ոչ թե Բաքու, այլ իր ծննդավայրը՝ Նախիջեւան, ուր կանցկացնի կյանքի վերջին օրերը: Մայիսի 10-ին՝ Ալիեւի ծննդյան 80-ամյակի օրը խոստացել են Բաքու մեկնել Պուտինը, Կուչման, Շեւարդնաձեն եւ Մստիսլավ Ռոստրոպովիչը: Թերթերը գրում են, որ մայիսի 5-ին մի շարք երկրների դեսպաններ հավաքվել են Բաքվում՝ Թուրքիայի դեսպանատանը: Ըստ ընդդիմադիր մամուլի, քննարկվել է Ալիեւի վիճակը: Իսկ Թուրքիայի դեսպանը ասել է, թե Բաքու էր գնացել, քանի որ ՆԱՏՕ-ից պաշտոնյա եւ ՆԱՏՕ-ի անդամ մյուս երկրների դեսպաններն էին հրավիրվել:

Ըստ վերլուծաբանների, նույնիսկ Ալիեւի նախիջեւանյան կլանը համոզված է, որ Իլհամը չի կարող ղեկավարել երկիրը: Նշվում է, թե օգոստոսին ու սեպտեմբերին, երբ մոտենան նախագահական ընտրությունները, սրվելու է ներիշխանական պայքարը: «Թըրքիշ Դեյլի Նյուս» թերթում Կովկասի հարցերի մասնագետ Յասիմ Ասլանը կարծիք է հայտնել, որ նախիջեւանյան կլանը առճակատվելու է «Երեւան Բիրլիյի» կոչվող խմբավորման հետ, որը միավորում է Ադրբեջանի արեւմտյան մասերից եւ Հայաստանից եկածներին: Իր դերն է ունենալու նաեւ «Ագրիդագ» խմբավորումը (թարգմանաբար՝ Արարատ լեռ): Այստեղ էլ հիմնականում հավաքվել են նույն տարածաշրջանում ծնվածները:

Ժվանիայի կողմնակիցները դաժանաբար ծեծեցին Շեւարդնաձեի համախոհին

Վախթանգ Ռչեուլիշվիլին խորհրդարանի նախկին նախագահին մեղադրել էր արվամոլության եւ հայ լինելու մեջ

Վրաստանի խորհրդարանը հուսալքված հասարակությանը զվարճանալու նոր պահ պարգեւեց. երկուշաբթի երեկոյան խորհրդարանի նախկին նախագահ Զուրաբ Ժվանիայի կողմնակիցներ Գեորգի Բարամիձեն, Միխայիլ Մաճավարիանին, Զուրաբ Ծխիտիշվիլին, Դավիթ Թզեբելաշվիլին, Զազա Շենգելաշվիլին եւ Վասիլ Մաղլափերիձեն դաժանորեն ծեծեցին խորհրդարանի փոխնախագահ Վախթանգ Ռչեուլիշվիլուն:

Ծեծը շարունակվել է մոտ կես ժամ, կռվի մասնակիցներն օգտագործել են նոր զենք՝ խորհրդարանի կահկարասին: Սոցիալիստ Ռչեուլիշվիլին, որը նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեի հատուկ ներկայացուցիչն է վրաց-օսական հակամարտության կարգավորման հարցում, գլխին ստացած մոխրամանի, ծաղկամանի հարվածներով տեղափոխվել է մոտակա հիվանդանոց:

Շաբաթ օրը, երիտասարդ սոցիալիստների կոնգրեսում, ելույթի ժամանակ Ռչեուլիշվիլին «Միացյալ ժողովրդավարների» առաջնորդ Զուրաբ Ժվանիային մեղադրել էր արվամոլության եւ հայ լինելու մեջ, ինչը եւ առաջացրել էր Ժվանիայի կողմնակիցների զայրույթը:

Վերջիններս Ռչեուլիշվիլուն «թունեցրել» են խորհրդարանում եւ առաջարկել հրապարակավ ներողություն խնդրել իր ասածների համար: Բնականաբար, որպես իսկական ջիգիթ, Ռչեուլիշվիլին կտրականապես հրաժարվել է ներողություն խնդրել, հակառակը՝ կրկնել է, որ վրացական ընդդիմության առաջնորդների մի մասը արվամոլ է:

Ծեծը տեղի է ունեցել խորհրդարանի սենյակներից մեկում, որտեղ «Միացյալ ժողովրդավարներն» արյունլվա են արել Շեւարդնաձեի համախոհին:

Վրացական լրատվամիջոցներն արձանագրում են, որ այդ սենյակից լսվել են սարսռազդու բղավոցներ, հայհոյանքներ:

Երեկոյան վրացական «Ռուսթավի-2» հեռուստաընկերությունը կազմակերպեց «թոք-շոու», որի ընթացքում հեռուստալսարանին հնարավորություն էր ընձեռվել տեսակետ արտահայտել՝ քվեարկելով երեք հարցերից մեկի օգտին. քաղաքական հաշիվներ մաքրելու համար նախընտրելի է ծեծկռտո՞ւքը, միմյանց վիրավորանքներ հասցնե՞լը, թե՞ երկխոսությունը:

Հեռուստադիտողների 70 տոկոսը ծեծկռտուքին կողմ արտահայտվեց: Սա, անշուշտ, զարմանալի չէ, քանզի ծեծկռտուքը վրացական քաղաքական մշակույթի անքակտելի բաղադրամասն է:

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ
Թբիլիսի

Նվիրատվության հասցեն էր՝ Գորիս, թիվ 2 միջնակարգ դպրոց

ՀՌԱԿ սոցիալ-տնտեսական ծրագիրը կենսագործվում է

խորհրդանշական էր գուցե, որ մայիսի 5-ին քաղաքի՝ հարուստ ավանդույթներով, ուսման բարձր առաջադիմությամբ կայուն վարկանիշ ունեցող թիվ 2 միջնակարգ դպրոցի տարեգրության մեջ նոր, ցանկալի արձանագրում եղավ. ՀՌԱԿ փոխատենապետ, **«Ազգ»** օրաթերթի գործադիր տնօրեն Հարություն Առաքելյանը կուսակցության եւ Ռուսաստանի հայերի միության համագործակցության ծրագրով դպրոցին, որպես նվիրատվություն, հանձնեց չորս Pentium-4 համակարգիչ, տպող սարք, հեռահաղորդակցությունն ու ինտերնետային կապն ապահովող սարքավորումների ամբողջությունը: «Բարձր տեխնոլոգիաների փոփոխման ու զարգացման արդի տեմպերը հավաստում են, որ այլեւս ուսուցման նախկին մեթոդներով ու միջոցներով անհնար է պատկերել լայն մտահորիզոնի ու համակողմանի իմացության ապահովումը: Անկասկած, նույն պայմաններում նա մի քանի քայլ, գումարած հոգեբանական ճնշվածությունը, իրեն հետ է զգալու համակարգչային իմացությամբ իր հասակակցից: Իսկ մեր օրերում մակարդակների տարբերության կրճատումը բնավ հեշտ գործ չէ: Այնպես որ, մենք խորապես երախտապարտ ենք եւ մշտանորոգ հայանպաստ գործունեությամբ ավանդական Ռամկավար Ազատական կուսակցությանը, եւ Ռուսաստանի հայերի միությանը՝ հեռավոր մեր մարզին այսօրինակ ուշադրության արժանացնելու համար», **«Ազգի»** հետ ունեցած զրույցի ժամանակ ասաց դպրոցի տնօրեն Սիրուշ Ակլունցը:

Նվիրատվության հանձնման արարողությանը մասնակցում էր նույն դպրոցի ոսկե մեդալակիր շրջանավարտ, ՀՊՃՀ-ի Գորիսի կրթահամալիրի տնօրեն, կուսակցության Սյունիքի շրջանակի ատենապետ, կուսակցության համամասնական ցուցակի 4-րդ հորիզոնականով ԱԺ պատգամավորության թեկնածու առաջադրված Յուրա Սաֆարյանը: Զրույցի ժամանակ նա մասնավորաբար նկատեց. «Ճիշտ է, ժամանակ, տասնամյակներ են անցել, փոփոխվել են կոլեկտիվն ու դպրոցը, բայց միեւնույն է, ողջ կյանքում եզակի քաղցր հիշողություն է մնում քեզ կրթած դպրոցը: Ես ուրախ եմ եւ մեր դպրոցի, եւ ծրագրում ներառված բոլոր դպրոցների համար: Այսօր համակարգչային իմացությունը հրամայական է: Հրամայական է եւ ազգային դպրոցի ու համաշխարհային քաղաքակրթության ազգանպաստ ինտեգրումը: Իսկ այդ գործընթացի ամենաառանցքային գործոնը հեռահաղորդակցման ժամանակակից տեխնոլոգիաների մատչելիությունն է՝ սկսած դպրոցից»:

ԼԵՆԱ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ
Գորիս

Հանրային ռադիոն 73 տարեկան

Հայաստանի հանրային ռադիոն 73 տարվա պատմություն ունի: Այդ ժամանակահատվածում եղել են բազմաթիվ փոփոխություններ թե՛ կառուցվածքային, թե՛ աշխատանքային ոճի եւ թե՛ ուղղությունների առումով: Հիմնականում ուղղությունները պահպանվել են, նշեց Հանրային ռադիոյի գործադիր տնօրեն Արմեն Ամիրյանը եւ ավելացրեց, որ պահպանվել են Հանրային ռադիոյի առաջին եւ արտասահմանի համար տրվող ծրագրերը: Արտերկրի համար տրվող հաղորդումները հեռարձակվում են 13 լեզուներով ամբողջ աշխարհում՝ Մերձավոր Արեւելք, Եվրոպա, Լատինական Ամերիկա: Հանրայինը միակ պետական ռադիոկայանն է, որ քրդերեն հաղորդումներ է հեռարձակում: Ժամանակին Հայաստանի պետական ռադիոընկերությունը վերափոխվեց Հայաստանի ազգային ռադիոյի: Ընդամենը անվանափոխություն, կառուցվածքային ոչ մի փոփոխություն: Իսկ 2000 թ. (ըստ օրենքի) Հայաստանի հանրային ռադիոն ձեւավորվեց ոչ թե Ազգային ռադիոյի բազայի վրա, այլ նախկինը լուծարվեց եւ փոխարենը ստեղծվեց Հանրային ռադիոն եւ պետբյուջեից տրամադրվեց սուբսիդավորում՝ 147 միլիոն դրամ տարեկան: 420 աշխատողով այսօր ռադիոն ապահովում է 50 ժամ եթեր տարբեր ալիքներով: Իսկ սեպտեմբերից նախատեսվում է նոր հաղորդացանց, որը կներառի ամենժամյա լուրերի թողարկում, զվարճալի, ուսուցողական բնույթի հաղորդումներ, նամակների ամփոփում եւ այլն: Պրն Ամիրյանը նշեց, որ արդեն այս տարի Հանրային ռադիոյի երկու ծրագրերը հեռարձակվում են ինտերնետով, որը նորամուծություն է թե՛ Հայաստանի եւ թե՛ ռադիոյի բնագավառի համար: Ռադիոյի օրվա առթիվ պրն Ամիրյանը տնօրենության անունից շնորհավորեց ռադիոյի աշխատակիցներին, ռադիոլսողներին, նրանց մաղթելով առողջություն, ջերմություն եւ խաղաղություն:

«Ազգը» միանալով բարեմաղթանքներին՝ շնորհավորում է բոլոր այն երախտավորներին, որոնց ջանքերի շնորհիվ ստեղծվել եւ 73 տարուց ի վեր գործում է Հայաստանի ռադիոն: Անգնահատելի են ռադիոյի ֆոնդում խնամքով պահպանված 17.000 ժամ ձայնագրությունները, որոնց թվում կան երաժշտական, գրական-գեղարվեստական հաղորդումներ, ռադիոբեմադրություններ եւ շատ կարեւոր հարցազրույցներ: Հուրախություն բոլորիս, Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդը որոշում է կայացրել եւ միջոցներ հատկացրել, որպեսզի այդ ֆոնդերն՝ անցկացվեն լազերային սկավառակների վրա, ինչը նշանակում է այդ ձայնագրությունների կյանքը երկարացնել եւս 50 տարով:

Տոնի առթիվ լավագույն աշխատողներին կհանձնվեն 13 անվանակարգով մրցանակներ:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

«Ժողովուրդը կարող է դիմել ցանկացած միջոցի իր պաշտպանության համար»

Եթե «Արդարություն» դաշինքը չդառնա ԱԺ մեծամասնություն

«Ինչ 1988-ին մտանք այս դահլիճ, այլեւս չենք կարողանում դուրս գալ: Անընդհատ խնդիրներ, խնդիրներ: Կցանկանայի, որ մի օր սա դառնար զուտ կինոսիրողների հավաքատեղի», երեկ ասաց ԱԺՄ նախագահ Վազգեն Մանուկյանը Կինոյի տան դահլիճի մասին, որտեղ «Արդարություն» դաշինքը գումարել էր իր առաջին համաժողովը: Դաշինքի կուսակցությունների առաջնորդները՝ Ստեփան Դեմիրճյանը, Վազգեն Մանուկյանը, Արամ Զ. Սարգսյանը եւ մյուսներն իրենց շարքերին եւս մեկ անգամ հիշեցրին նախագահական ընտրությունների վերաբերյալ իրենց գնահատականը: «Եթե մեկ անգամ եւս նման ընտրություններ անցկացվեն, մենք կհայտնվենք երրորդ կարգի երկրների շարքում», համոզված է Ստեփան Դեմիրճյանը: Նա նաեւ համոզված է, որ արդար ընտրությունների դեպքում «Արդարությունը» խորհրդարանական մեծամասնություն է ձեւավորելու: Վ. Մանուկյանը, լրացնելով միտքը, հավաստիացրեց, թե այդ դեպքում իրենք վարելու են կադրային նոր քաղաքականություն եւ առհասարակ նոր քաղաքականություն բոլոր ոլորտներում:

«Սա երկիրը ճգնաժամից դուրս բերելու ամենամեծ ճանապարհն է: Իսկ եթե չստացվի մեծամասնություն ձեւավորել, ժողովուրդը կարող է դիմել ցանկացած միջոցի իր պաշտպանության համար», սպառնաց ԱԺՄ ռազմաշունչ առաջնորդը:

Արամ Զ. Սարգսյանն էլ երկրի ներքաղաքական կյանքի վերաբերյալ իր բուռն դիտարկումները ներկայացնելով, կոչ արեց ներկաներին եւ ժողովրդին «ո՛չ» ասել սահմանադրական բարեփոխումներին, քանի որ դրանց հեղինակն ինքը խախտել է սահմանադրությունը, քանի որ անգամ ԽՍՀՄ օրոք նման փաստաթղթերը հրապարակային քննարկման էին ներկայացնում առնվազն երկու տարի առաջ», եւ այլն:

Լ. Գ.

Հայոց ցեղասպանության մասին հիշատակություն Հոլոքոստի հիշատակի միջոցառումներին

Իսրայելյան «Հաարեց» թերթի մայիսի 4-ի համարի տեղեկացմամբ, երեկ Հոլոքոստի հիշատակին Երուսաղեմում կազմակերպվող միջոցառումներին մասնակցելու էր ազգությամբ հայ Նոեմի Նալբանդյանը՝ որպես ջահակիր:

Թերթը գրում է, որ Արեւելյան Երուսաղեմի «Հադասա» հիվանդանոցի բուժքույր տիկին Նալբանդյանն արժանացել է ջահակիր լինելու պատվին հիվանդների հանդեպ ցուցաբերած անխտրական, ջերմ եւ մարդկային վերաբերմունքի համար:

Միջոցառումներին առնչվող Իսրայելի կառավարության հրատարակած տեղեկագրում տկն Նալբանդյանը ներկայացված է որպես 1915-ի Հայոց ցեղասպանությունը վերապրածների երրորդ սերնդի ներկայացուցիչ: Թերթը գրում է, որ սա արմատական շեղում է Իսրայելի նախկին քաղաքականությունից, համաձայն որի, ենթարկվելով Անկարայի ճնշմանը, այդ երկիրը միշտ էլ ձեռնպահ է մնացել «1915-18 թթ. 1,5 մլն հայերի սպանությունը հոլոքոստ կամ ցեղասպանություն բառով կոչելուց»:

«Հաարեցը» բերում է իսրայելական կառավարության մամլո կենտրոնը ներկայացնող Դորոն Շոհատի խոսքերը. «Ցեղասպանություն բառի օգտագործումը չի արտահայտում Իսրայելի կառավարության պաշտոնական տեսակետը: Այդ մասին նման հիշատակությունը եղել է Նոեմի Նալբանդյանի պահանջը»:

Երեկ Հոլոքոստի հիշատակի միջոցառումներին հայուհու մասնակցության մասին խոսեց ՀՀ արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանը՝ ՀՅԴ Հայ դատի հանձնախմբերի խորհրդաժողովի ժամանակ: Նշելով, որ Թուրքիայում սրա առնչությամբ մեծ աղմուկ է բարձրացել, Վ. Օսկանյանն ասաց, որ սա ինչ-որ տեղաշարժ է Հայոց ցեղասպանության ճանաչման ճանապարհին:

Լ. Գ.

Ի՞նչ արժեն պետական արգելոցի արծաթափայլ եղեւնիները...

Սկիզբը էջ 1

Երբ ծանոթանում էինք փաստաթղթերին, այդ պահին ՀՀ գլխավոր դատախազության պետական շահերի պաշտպանության վարչության դատախազ Հայկ Մարգարյանը նույն փաստի առիթով նյութեր էր պատրաստում եւ հանդիպեցինք արգելոցում:

Ինչպես պարզ դարձավ, Աղասի Խաչատրյանն ապրիլի 16-ին, 17-ին, 19-ին եւ 23-ին համապատասխան տեխնիկայով ու աշխատուժով Ջրվեժի արգելոցի տարածքից ընտրում եւ արմատահան է անում 10 արծաթափայլ եղեւնի եւ տեղափոխում «Ջրահարս» սրճարանի տարածք՝ ստանալով 300 հազար դրամ: Պարզվեց, որ դա 10 եղեւնիների գինն է, այսինքն դրանք «վաճառվել են»: Բոլոր լիազորագրերը, մուտքի եւ ելքի փաստաթղթերը տրված են «Հայանտառ» ՓԲԸ տնօրեն Հրաչ Հովակիմյանի թույլատվությամբ եւ ստորագրությամբ: Երբ մեծ դժվարությամբ հեռախոսով կապվեցինք պրն Հովակիմյանի հետ՝ ցանկանալով պարզաբանել, թե ինչպե՞ս է պատահել, որ մոտ 30 տարեկան (ծառերի տարիքը հաշվեցինք այգում, ուր արդեն տեղադրվել են) արծաթափայլ 10 եղեւնիները հանվեցին արգելոցից եւ վաճառվեցին ընդամենը 300 հազար դրամով: Պրն Հովակիմյանը շատ կոպիտ բղավեց լսափողի մեջ, թե «այդ հարցով դատախազությունը եւ 6-րդ բաժինն արդեն զբաղվում են: Ի՞նչ է, դու քննի՞չ ես, որ քեզ պատասխանեմ: Ես ամեն ինչ ճիշտ եմ արել, օրենքով, եւ լավ եմ արել», ու կախեց լսափողը: Պարզապես զարմանալի է՝ պետական արգելոցը մասնավորի շտեմարա՞նն է եւ, երկրորդ, այդ ինչպե՞ս է պատահում, որ 1 մ բարձրություն ունեցող արծաթափայլ եղեւնիները ծաղկի խանութներում վաճառվում են 1000 ԱՄՆ դոլարով, իսկ 5-7 մ բարձրությամբ մոտ 25-30 տարեկան ծառերը գնահատվում են ընդամենը 30 հազար դրամ՝ յուրաքանչյուրը: Ուշագրավ է նաեւ այն փաստը, որ «Քրիստիմար» ՍՊԸ տնօրեն Աղասի Ստեփանյանը, Օղակաձեւ զբոսայգում շատ գեղեցիկ ու հաճելի «Ջրահարս» սրճարանն էլ ավելի գեղեցկացնելու նպատակով 1 ամիս առաջ դիմում է «Հայանտառ» տնտեսությանը՝ փոխանցելով 300 հազար դրամ 10 արծաթափայլ եղեւնիների համար: «Հայանտառն» էլ, առանց վարանելու, եղեւնիները հանում ու տեղափոխում է՝ տեղադրելով սրճարանի տարածքում, կատարելով վերադասի կարգադրությունը:

Ջրվեժի արգելոցում արմատախիլ արված ծառի փոսը:

Ասում են, որ հիշյալ սրճարանը՝ «Ջրահարսը» կամ «Ռուսալկան», պատկանում է մեր նախարարներից մեկին, առայժմ գործող նախարարներից մեկին:

Ցավալի է, որ արգելոցից հանված ծառերը, ինչպես ենթադրում են մասնագետները, դժվար թե նոր հողում ամրանան ու արմատակալեն, քանի որ ոչ մասնագիտական մոտեցմամբ, ծանր տեխնիկայի օգնությամբ արմատախիլ արված եղեւնիների (այն էլ 25-30 տարեկան) կպչողականությունը գրեթե անհնար է ծառահասման եւ ծառատնկման դեպքում:

Թերթը հետեւողական է լինելու այս հարցի շուրջ եւ ամեն կերպ ջանալու է, որ մեղավորները պատժվեն, եւ այս դեպքը, ինչպես ժողովուրդն է ասում, «օղ լինի ականջներին» նրանց համար, ովքեր կամայականորեն փչացնում եւ արմատախիլ են անում մեր հայրենի բնությունը՝ անգամ չխորշելով ազատ մանեւրել արգելոցներում: Ո՞վ է նման մարդկանց իրավունք տվել մեկ ստորագրությամբ տապալել նման թանկագին ու թանկարժեք կանաչ ծառերը:

Դժբախտ պատահար

Երեկ առեւտրի եւ տնտեսական զարգացման նախարար Կարեն Ճշմարիտյանի աներորդու մեքենան շրջվել եւ ընկել է Դեբեդ գետը: Աներորդու վիճակը հայտնի չէ: Ըստ չճշտված տեղեկությունների, մեքենայում եղել է եւս մեկ ուղեւոր, որի ճակատագիրը նույնպես անհայտ է:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԲ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
Ֆաքս: 374-1-562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ / հեռ. 529353
Համակարգ. ծառայութիւն / հեռ. 582483
Շուրջօրյա լրահաւաք ծառայութիւն / հեռ. 529353
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածք
«Ազգ» թերթի

Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան, խստիւ արգելւում են, համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում

«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Երեկ Երեւանում գումարված ՀՅԴ Հայ դատի հանձնախմբի խորհրդաժողովը 130 մասնակից էր հավաքել ոչ միայն Հայաստանից եւ Լեռնային Ղարաբաղից, այլեւ աշխարհի 20 երկրներից:

Թե խորհրդաժողովի բացման խոսքն ասող ՀՅԴ բյուրոյի անդամ Կարո Արմենյանը, թե ժողովականներին ողջունող ՀՀ նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Արտաշես Թումանյանն ընդգծեցին այն հանգամանքի կարեւորությունը, որ առաջին անգամ խորհրդաժողովը գումարվում է Հայաստանում:

Օրվա առաջին զեկուցող ՀՀ արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանն էլ ասաց. «Ուրախ եմ եւ հպարտ, որ Հայ դատի հանձնախմբի ներկայացուցիչները հավաքվել են Հայաստանի երկնքի տակ, քանզի դուք գծեր մեր տարածաշրջանում:

«Չնայած հնարավոր բեւեռացումներին մենք երեք կենտրոնների հետ էլ՝ եւ Մոսկվայի, եւ Վաշինգտոնի, եւ Բրյուսելի, ունենք ընդհանրական շահեր, հարաբերությունների ընդգրկուն եւ խորը օրակարգ: Երեքի հետ էլ մեր հարաբերությունները խիստ կարեւոր են», վստահեցրեց Օսկանյանը: Նրա համոզմամբ մենք երեք ուղղություններով էլ հաջողություն ենք գրանցում՝ շնորհիվ կոմպլեմենտար արտաքին քաղաքականության:

Ռուսաստանի համար, ըստ տրն Օսկանյանի, մեր երկիրը եղել է եւ կշարունակի լինել ամենաանկեղծ գործընկերը, որը երբեք չի վստահի նրա շահերն այս տարածաշրջանում: «ԱՄՆ-ի համար մենք հուսալի գործընկեր կարող ենք լինել տարածաշրջանում անվտանգության ապահովման, ունենք Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման, ԼՂ-ի, սփյուռքի մեր համայնքների անվտանգության եւ վերարտադրողականության ապահովման հարցերը», ասաց Վ. Օսկանյանը: Նա նշեց, որ Հայոց ցեղասպանության ճանաչման գործընթացում առաջընթաց կա: «Թուրքիայում արդեն լուրջ երկխոսություն կա: Թեպետ ժխտողական համատեքստում, բայց օգտագործվում է ցեղասպանություն բառը: Աշխատում ենք Թուրքիայի մտավորական շրջանակների հետ»:

Արտգործնախարարը տեղեկացրեց, որ մեր արտաքին քաղաքականության գերատեսչությունն աշխատում է Ցեղասպանության ճանաչման խնդիրը Եվրամիության օրակարգ մտցնելու ուղղությամբ: «Կարծում եմ, որ սա լավագույն եղանակն է՝ Թուրքիային

«Թուրքիայում արդեն լուրջ երկխոսություն կա Ցեղասպանության վերաբերյալ»

Ասում է Վարդան Օսկանյանը

սոսկ խումբ չէ, այլ ուժ, բռունցք: Եվ յուրաքանչյուր արտգործնախարար կերազի նման ուժ ունենալ»:

Ի թիվս սփյուռքի մեր կազմակերպությունների (առանց նշելու նրանցից գեթ գլխավորների անունները) ընդգծելով եւ ՀՅ Դաշնակցության դերը հայապահպանությանն ու Հայ դատին հետամուտ լինելու գործում՝ Վ. Օսկանյանն ասաց, որ Հայաստանը դարձել է այդ գործունեության ժառանգորդը: Պրն Օսկանյանը պարզաբանեց, որ մեր պետականության վերականգնման հետ փոխվել է նաեւ այդ գործունեության շեշտադրությունը: «Եթե առաջ սփյուռքն էր ճնշումներ անում, ապա հիմա պետությունը, քանի որ կան պետական շահեր: Սա չի նշանակում, որ Հայաստանը պիտի թելադրի: Նա ուղեցույցի դերում պիտի լինի, քանզի որպես պետություն ունի առնվազն տեղեկացված լինելու առավելությունը: Մեր համագործակցությունը փայլուն արդյունքներ է տվել, եւ պիտի աշխատենք ամենաարդյունավետ մակարդակի հասցնել»: Միասնական աշխատանքն, ըստ արտգործնախարարի, այս պահին արժեւորվում է աշխարհաքաղաքական եւ տարածաշրջանային բարդ իրավիճակի պայմաններում:

Տարածաշրջանային համատեքստում Վարդան Օսկանյանը մի քանի հարցադրումներ արեց՝ հետպատերազմյան Իրաքի պարագայում ինչպե՞ս են զարգանալու ԱՄՆ-Ռուսաստան, ԱՄՆ-Եվրոպա հարաբերությունները, որքա՞ն է լինելու ԱՄՆ-ի ճնշումն Իրանի վրա, ինչպե՞ս է աշխատելու Թուրքիայի գործոնը, ի՞նչ է լինելու Բաքու-Ջեյհան նավթամուղի ճակատագիրը, արդյոք մեր հարեւանը գնալո՞ւ է դեպի ՆԱՏՕ եւ ստեղծվելո՞ւ են բաժանարար

միաբեւեռության դեմ պայքարի, ժողովրդավարության կառուցման առումով»:

Եվրոպայի հետ մեր համագործակցությունն էլ պիտի նկատի առնի մեր երկրի կողմից եվրոպական արժեքների որդեգրում: Պատասխանելով ժողովականների հարցերին, Վ. Օսկանյանը խոսեց նաեւ Հայաստան-Իրան հարաբերությունների մասին: «Բարձր մակարդակի վրա գտնվող այդ հարաբերությունները բխում են պատմական մեր շահերից, անվտանգությունից: Ու եթե ես նշեցի, որ մենք ԱՄՆ-ի հետ գործընկերային հարաբերություններ կարող ենք զարգացնել, դա չի նշանակում, որ մենք, ասենք, կարող ենք նպաստել Իրանի հանդեպ ԱՄՆ-ի իրականացրած մեկուսացման քաղաքականությանը»:

Արտգործնախարարը շեշտեց Իրանի դրական ներգրավվածությունը տարածաշրջանում եւ հավասարակշիռ քաղաքականությունը Հայաստանի ու Ադրբեջանի հետ: «Գալով համազգային խնդիրներին՝ մենք եւս պիտի ճանաչել պատմական իրողությունը»:

Պահանջատիրության վերաբերյալ սփյուռքի դաշնակցականների հարցին Վ. Օսկանյանը պատասխանեց, թե դա շատ նուրբ խնդիր է: «Այսօր մեր արտաքին քաղաքականության օրակարգում է Ցեղասպանության ճանաչումը: Գուցե մենք փուլային տարբերակով ենք մոտենում խնդրին: Այնուհետեւ ի՞նչ կլինի, չեմ կարող ասել»:

ԼՂ հակամարտության կարգավորման կապակցությամբ Վ. Օսկանյանը հավաստիացրեց, թե միջազգային հանրության մոտեցումը խնդրին լրջորեն փոխվել է: «Ես չեմ կարող մանրամասնել, բայց կա լուրջ տեղաշարժ»:

Խորհրդաժողովի մասնակիցները երեկ լսեցին ՀՅԴ հայաստանյան ներկայացուցիչների զեկույցները երկրի ներքաղաքական իրավիճակի, սոցիալ-տնտեսական զարգացումների, ազգային անվտանգության հարցերի վերաբերյալ:

ԼԻԼԻԹ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Կամավորականները Հայաստանից հեռանում են լավագույն տպավորություններով

Նոր՝ «Միջազգային ամառային ճամբարներ» ծրագիր սկսելու կապակցությամբ երեկ ժուռնալիստների միությունում մամուլի ասուլիս էր հրավիրել Հայաստանի ուսանողական ջոկատների հանրապետական շտաբի վարչության նախագահ Ստեփան Ստեփանյանը: Նա, անդրադառնալով ուսանողական ջոկատների անցյալ տարիների գործունեությանը, նշեց, որ հանրապետական շտաբը ստեղծվել է դեռեւս 1965 թ.-ին: Տարեկան Հայաստանից շուրջ 10 հազար ուսանողներ մեկնում էին ԽՍՀՄ տարբեր վայրեր, մասնակցում խոշոր կառույցների շինարարությանը: Հայաստանում ուսանողական ջոկատները մասնակցել են այնպիսի կառույցների շինարարությանը, ինչպիսիք են մետրոպոլիտենը, մարզահամերգային համալիրը, Իջեւան-Նոռնուս երկաթուղին եւ այլն: Ուսանողուհիների ջոկատներն աշխատում էին պահածոների արտադրության մեջ: Երկրաշարժի ժամանակ Հայաստանի եւ խորհրդային հանրապետությունների ուսանողական ջոկատների շնորհիվ փլատակներից դուրս բերվեց ավելի քան 1000 մարդ: Ուսանողական ջոկատները մասնակցել են նաեւ շինվերականգնման աշխատանքներին:

1991 թ.-ից հետո հանրապետական շտաբը սկսել է զբաղվել կամավորականների փոխանակմամբ: Ամբողջ աշխարհում կամավորականները մասնակցում են շինարարական աշխատանքների, հիվանդ եւ ծեր մարդկանց խնամելու, երեխաների էսթետիկական դաստիարակության, պատմական հուշարձանների վերականգնման եւ այլ հանրօգուտ գործերի: Կամավորները դրա դիմաց չեն վարձատրվում: Նրանք իրենց միջոցներով մեկնում են այս կամ այն երկիր: Հրավիրող կողմը պարտավորվում է ապահովել նրանց կեցությունն ու սնունդը: Կամավորներն այդ ժամանակահատվածն անցկացնում են ճամբարներում:

Ստեփան Ստեփանյանը տեղեկացրեց, որ Հայաստանի ուսջոկատների հանրապետական շտաբն այս տարի դարձել է Եվրոպայի կամավորական կազմակերպությունների դաշինքի անդամ, ինչը նոր հնարավորություններ է բացում Հայաստանից մեկնող ջոկատների համար: Շտաբը փոխանակման պայմանագրեր է կնքել 40 միջազգային կազմակերպությունների հետ: Ինչ վերաբերում է Հայաստանում գործող 6 ճամբարներին, ապա դրանք տարեկան մոտ 100 արտասահմանցի կամավորականների են ընդունում, որոնք, բացի հիմնական աշխատանքից, ծանոթանում են Հայաստանին, մեր մշակույթին ու լեզվին եւ այստեղից հեռանում լավագույն տպավորություններով: Շտաբի պետը տեղեկացրեց, որ այս տարի առաջին անգամ կգա սփյուռքահայ կամավորականների ջոկատ Կանադայից:

Մեր հարցին, թե ովքե՞ր են ֆինանսավորում կամավորականների կեցությունն այստեղ, Ստեփան Ստեփանյանը պատասխանեց. «Յունիսեֆը, ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակը, ԵԱՀԿ հայաստանյան գրասենյակը, օտարերկրյա դեսպանատները եւ ուրիշներ»:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Հարկավոր են մարզային որակյալ պատգամավորներ

Իսկ աղետի գոտում պետք է պայմաններ ստեղծվեն նաեւ սեփական ներուժը գործի դնելու համար

Գյումրիում ու Շիրակի մարզում, ինչպես ամբողջ հանրապետությունում, վաղուց է սկսվել նախընտրական մրցապայքարը նոր ձեւավորվելիք Ազգային ժողովի պատգամավորական տեղերի համար: Սակայն տպավորությունն այնպիսին է, թե թեկնածուների ու նախընտրական կենտրոնների աշխատանքը առայժմ ավելի շատ կրում է «անդրկուլիսյան» բնույթ: Համենայն դեպս, եթե չհաշվենք հեռուստագովազդը, որը նույնպես երեւի ոչ բոլորի համար է հասանելի, ոչ կուսակցությունները, ոչ թեկնածուներն ու նրանց շտաբները կարծես թե չեն շտապում ակտիվ շփումներ սկսել տեղի լրագրողական լայն լսարանի հետ՝ այդ կերպ նաեւ հրապարակայնորեն ներկայանալով ամբողջ ընտրազանգվածին: Անցած շաբաթվա վերջին այդ լռությունը առաջինը խախտեց 47-րդ ընտրատարածքից ԱԺ պատգամավորության թեկնածու, ՀՀ սեյսմիկ պաշտպանության ազգային ծառայության հյուսիսային բաժանմունքի տնօրեն, պրոֆեսոր Սերգեյ Նազարեթյանը: Մարզում առաջադրված ու գրանցված սակավաթիվ զուտ մտավորական թեկնածուներից մեկը, միջազգային ճանաչում ունեցող գիտնական, որը հայտարարեց, թե այս ծախսաշատ ընտրարշավում իր հիմնական զենքը ավելի շատ հանդիպումներն են մարդկանց հետ:

«Ասպարեզ» լրագրողական ակումբում հրավիրած մամուլի ասուլիսում պրն Նազարեթյանը տեղին նշեց մարզերից ընտրված պատգամավորների դերի կարեւորությունը խորհրդարանում: Կուսակցությունների համամասնական ցուցակներում ընդգրկված թեկնածուների 90 տոկոսը, ըստ նրա, երեւանցիներ են: Մեծամասնական շուրջ վեց տասնյակ պատգամավորական տեղերի թվի կեսը եւս կընտրվեն մայրաքաղաքցիներ, որոնք մարզերի, ծայրամասերի խնդիրները լավ չգիտեն: Իսկ երկիրը միայն մայրաքաղաքը չէ, այլ գուցե առաջին հերթին մարզերն ու տարածաշրջաններն են, որոնք խորհրդարանում քիչ ներկայացված կլինեն: Ահա այս պայմաններում հարկավոր են տեղացի գիտակ եւ հեղինակավոր պատգամավորներ, որոնք ե՛ւ երկրի, իրենց ներկայացրած ոլորտի ընդհանուր խնդիրներին հիմնավորապես տեղյակ կլինեն, ե՛ւ կկարողանան հնարավորինս նպաստել տարածաշրջանների խնդիրների լուծմանը:

Աղետի գոտին զարգացման գոտի դարձնելու մտադրության մասին հանրապետության նախագահի արած հայտարարությունից հետո շատերն անտեղյակորեն սկսել են այդ ցանկությունը արդեն իրողության վերագրել: Մինչդեռ դա միայն հայտարարությամբ չի արվում. հարկավոր են համապատասխան լուրջ ծրագիր եւ դրանից բխող նպատակասլաց քայլեր: Պատգամավորության թեկնածու Սերգեյ Նազարեթյանը, որն «Օրինաց երկիր» կուսակցության անդամ է, տեղեկացրեց, որ իրենք աջակցելու են նախագահի առաջադրած խնդրի լուծմանը՝ նախատեսելով տեղի մասնագետների հետ մշակել տարածաշրջանի զարգացման հիմնադրույթները եւ ներկայացնել ԱԺ ու կառավարություն՝ համապատասխան ծրագիր մշակելու եւ գործադրելու համար: Պրն Նազարեթյանի համոզմամբ՝ մասնավորապես անհրաժեշտ է ստեղծել այնպիսի պայմաններ, որ աղետի գոտին նաեւ ինքն իրեն ոտքի կանգնի, առավելագույնս գործի դնելով սեփական ներուժը: Որպեսզի նաեւ դուրս չմնա հանրապետության զարգացման ընդհանուր գործընթացներից:

Պրն Նազարեթյանի առավել կարեւոր հարցադրումներից նշենք եւս մեկը, որի մասին, իրոք, շատ քիչ է խոսվում: Դա մեր երկրում ազգային անվտանգության հայեցակարգի մշակման անհրաժեշտությունն է՝ իր բոլոր տարրերով ու բաղադրիչներով:

ԳԵՂԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Մոռացության մատնված սահմանադրական բեկորներ

Մամուլի ներկայացուցիչների հետ ԱԻՄ նախագահ Պարույր Հայրիկյանի երեկվա հանդիպումն իրենց նախընտրական քարոզարշավի եւ սահմանադրական բարեփոխումների շուրջ էր: Այս տարիների ընթացքում ԱԻՄ-ն իր շուրջ է համախմբել հասարակության մի շերտ եւ կայուն ընտրազանգված ունի: Հանրապետության առայժմ 6 մարզերում եւ Երեւանի մի քանի համայնքներում աիմականների քարոզարշավից եզրակացությունն այն է, որ ընտրազանգվածը բաժանված է երկու մասի՝ նյութականացվածների եւ արժանապատվություն կրողների: ԱԻՄ-ն, անշուշտ, հենվում է վերջիններիս վրա: ԱԻՄ նախագահը սովորական դարձած ընտրակաշառքները համարեց սատանայահաճո, քանի որ արվում է որոշակի ակնկալիքով: Չարի ու բարու ըմբռնումը թողնելով յուրաքանչյուրի խղճին՝ Պարույր Հայրիկյանը հասարակության մթնոլորտում տագնապեցնող համարեց չարի արմատավորումը:

Աիմականների «երկիրը՝ ժողովրդին» կարգախոսը իբրեւ դրա գերագույն փաստարկ համարում է անկախ պետության իրողությունը, սակայն առայժմ քիչ է, որովհետեւ այսօր ազատ երկիր ունենալու խնդիրն է առաջնային, այսինքն՝ մարդու իրավունքների հարցը:

Արդեն 3 անգամ հանրաքվե անցկացնելով, թվում էր, թե այս լրջագույն հարցի վերաբերյալ պետական մտածողություն էր պետք ցուցաբերել՝ հասարակությանը պատշաճ մատուցելու առումով, քանի որ սահմանադրական բարեփոխումները, ըստ Պարույր Հայրիկյանի, ավելի կարեւոր են, քան խորհրդարանական ընտրությունները: Ուշադրություն կենտրոնացնել «երեկվա թաղի տղերքի, այսօրվա պետական գործիչների, վաղը նրանց՝ անհայտության» վրա եւ սահմանադրական բարեփոխումների հարցի այսչափ անտեսումը պետական մտածողության թույլ դրսեւորման մասին է խոսում: Մասնագետների համար իսկ դժվարամատչելի այս խնդիրները հանրության համար ինչպե՞ս կարող են պարզ լինել՝ հեռուստատեսային մեկ-երկու հպանցիկ անդրադարձերից կամ թեկուզ «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթում տպագրվելու պարագայում:

Սահմանադրական բարեփոխումների նկատմամբ ԱԻՄ վերաբերմունքը չհստակեցնելով՝ Պարույր Հայրիկյանն, այնուամենայնիվ, արձանագրեց իրենց կանխավ տրամադրված լինելը (քանի որ առաջարկի նախաձեռնությունն իրենցն է), դրանից բացի եթե կան հետընթաց քայլեր, ապա առաջընթաց միտումներն ավելի են: Ըստ ԱԻՄ նախագահի, առայժմ ազգային անվտանգության (երկքաղաքացիության), մարդու իրավունքների վերաբերյալ, Սահմանադրական դատարանը մատչելի դարձնելու, ինչպես նաեւ նախագահի՝ կամայականորեն Ազգային ժողովը ցրելու իրավունքի վերացման հարցերը նկատելի առաջընթաց են. քայլեր, որ մեր երկրում ժողովրդավարության հետագա զարգացման պայմաններում ավելի կընդլայնվեն:

Հետաքրքրական է, Ազգային ժողովի ընտրությունների ստվերում մնա՞լն է սահմանադրական բարեփոխումների գրեթե մոռացության մատնվելու պատճառը, թե՞ այլ բան, իսկ առհասարակ, ինչպե՞ս է իրականացվելու այս հանրաքվեն, երբ «այո»-ի եւ «ոչ»-ի միջեւ տատանվողների զգալի մասն անտեղյակ է, թե բանն ինչ է:

Այս առումով Պ. Հայրիկյանի ասուլիսը եւս հպանցիկ անդրադարձ էր, ո՛չ հարցի հիմնավոր քննարկում, իբրեւ հերթական միջոցառում՝ քաղաքական դաշտի այսօրվա մակերեսներին:

ՄԵԼԱՆՅԱ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

ՀՌԱԿ պլատֆորմից

Սոցիալական բարենպաստ միջավայրի ստեղծումը մեր երիտասարդ պետության համար գերխնդիր է դարձել: Այդ միջավայրն այսօր ծայր բեւեռացված է, նրա մի հատվածում արտոնյալ պայմաններում հայտնված հարուստների վերնախավն է, մյուսում՝ իր հայրենիքում օտարի զգացողությամբ, երկրից ու իշխանություններից նեղացած աղքատ բնակչության մի մեծ զանգված: Սոցիալական զգայաչափի նիշերն իջել են այնքան, որ այլեւս դարձել են հասարակական զարգացումը խոչընդոտող լրջագույն շարժը խելամիտ ուղղորդող մեխանիզմ, եւ եթե այս կառույցներից որեւէ մեկին հաջողվում է ինչ-որ նպաստ բերել սոցիալական որեւէ հիմնահարցի լուծմանը, այդ ձեռնարկները մեծ մասամբ կրում են կարճատեւ բնույթ: Այս գործընթացը հիշեցնում է այն մարդկանց, ովքեր բավարարվում են ծանր հիվանդ իրենց մերձավորին ստեպ-ստեպ ցավերը հանգստացնող դեղ տալով:

Սոցիալական քաղցկեղի վերացման հարցում հասարակական համերաշխության այս մոդելի հեռանկարը բավական գայթակղիչ է պատրաստվածության մակարդակով դարձել է անհամապատասխան ու անպաշտպան սրընթաց արշավող տեսական ու տեխնիկական նորություններին հանդիման: Այդ մարդկանց հոգեկան ու ֆիզիկական ճահճացումից դուրս բերելու, այդ խավի տնտեսական ներուժն օգտագործելու համար ռազմավարները մտադիր են ապահովել ուսուցողական ծրագրերի ներդրում, միջազգային չափանիշների համապատասխան մասնագիտական կրթական համակարգի աշխուժացում եւ արդյունավետ գործունեություն: Գործատուի ասպարեզում եւս ուշագրավ բարեփոխում է առաջարկում՝ այլընտրանքային ոչ պետական հիմնադրամների զարգացում: Աշխատաշուկայի կարգավորմանն ուղղված պետական անկամ, պասիվ քաղաքականությունը վաղուց ակտիվացման ու նախաձեռնությունների կարիք ունի:

ՀՌԱԿ-ի կրթական բարեփոխումները մատնանշում են ոլորտի խոցերի բուժման հիմնական ուղղությունները, օրինակ, կրթական համակարգի՝ սոցիալ-տնտեսական պայմաններին ու տնտեսական պահանջներին համապատասխա- գործողության ակտիվությունը: Կարծում ենք, որ դիտարկելի հիմնախնդիր է նաեւ ոչ պետական բուհերի եւ արդեն իսկ այդ բուհերն ավարտած երիտասարդների կարգավիճակի հստակեցման գործընթացների արագացումը:

Անկասկած, սոցիալական բոլոր հիմնախնդիրները փոխկապված են, բխում են մեկը մյուսից, լրացնում կամ հարվածում են մեկը մյուսին: Եվ առողջապահական բնագավառը սոցիալական իրականության համատեքստում չի կարող նպաստավոր վիճակում հայտնվել: Արդեն 10 տարի խոսվում է ա-

Հասարակական համերաշխություն՝ սոցիալական միջավայրը բարեփոխելու առաքելությամբ

գործոն: Բնակչության մի ստվար մասն ապրում է դրսում աշխատանք գտած մերձավորների ուղարկած դրամով:

Սոցիալական միջավայրի առողջացումը բնակչության կենսամակարդակի բարձրացման միջոցով ՀՌԱԿ նախընտրական ծրագրի հիմնադրույթների առանձին բաժնեմաս է: Կուսակցությունն ընտրում է մարտավարության այնպիսի մեթոդ, որը հիմնված է սոցիալական քաղաքականությունը հասցեագրված մոդելի վրա: Այդ մոդելի էությունն ու բաղադրամասերը կազմվել են բավական հետաքրքրական տրամաբանությամբ՝ նաեւ սոցիալական ոլորտում պետական մենաշնորհի վերացմամբ: Այսինքն՝ սոցիալական ծանրացած խնդիրների լուծման մեջ կներառվեն միաժամանակ եւ պետության, եւ հասարակական կազմակերպությունների, եւ բիզնեսի ուժերը: Իհարկե, այսօր էլ հասարակական կառույցի այս տարբեր խմբերից ամեն մեկն իր մասով, կարեւորի ու կամեցածի չափով մասնակցում է սոցիալական խնդիրների լուծմանը: Սակայն համագործակցության բացակայությունը, շատ անգամ մեկը մյուսից անտեղյակ լինելու իրողությունը զարգացումները մղում են տարերային հունով, չկա կանոնակարգող, միջոցների եւ կարող է խոստումնալից լինել: Եվ, ի դեպ, սա նաեւ նորույթ է, որ հաջողելու դեպքում կարող է վերակենդանացնել սոցիալական օրգանիզմի քայքայման ենթակա հատվածները: Հենց վերջերս այս դրույթը պետական եւ հասարակական կազմակերպությունների համագործակցության կտրվածքով փորձեցին կիրառել պետական առողջապահական կազմակերպությունները: Ասել է թե՝ մարտավարական այս նոր շարժիչի անհրաժեշտության զգացողությունն արդեն թեւածում է օդում:

ՀՌԱԿ նախընտրական ծրագիրը բարեփոխումների դրույթներ է առաջարկում նաեւ աշխատանքային հարաբերությունների եւ զբաղվածության ոլորտում: Աշխատողների մի մեծ բանակ աշխատաշուկայից դուրս է մղվել ոչ միայն տնտեսական փլուզումների եւ ձեռնարկությունների պարապուրդի հետեւանքով: Աստիճանաբար առողջացման նշաններ ցուցաբերող տնտեսության շատ ճյուղեր մասնագետ կադրերի խիստ կարիք են զգում: Հենց թեկուզ «Լինսի» հիմնադրամի միջոցներով ընթացող լայնածավալ շինարարության ոլորտը: Այդ մասին պարբերաբար տեղեկացվում է ԶԼՄ-ով: Գործազուրկների մեծամասնությունը, տարիներ ոչինչ չանելով, մասնագիտական եւ աշխատողի միջեւ շատ ոլորտներում ստրկական կախվածության մակարդակի հասած հանցավոր հարաբերությունները կարող են կարգավորել միայն աշխատանքային օրենսդրության մեջ բարեփոխումները, ինչը եւ նախատեսում է ձեռնարկել ՀՌԱԿ-ն Ազգային ժողով մտնելուց հետո: Կարծում ենք, որ այս ասպարեզում բեկումնային դերակատարում կարող է ունենալ հստակ թաքնված ստվերային զբաղվածության դեմ պայքարն առաջնայնություն դարձնելը: Ստվերային գործունեություն իրականացնող գործատուները եւ ֆիզիկական անձինք խուսափում են հարկերից, սոցիալական ապահովագրության մուծումներից: Արատավոր միջավայրի ծաղկման սկզբնապատճառը թաքնված զբաղվածության դեմ պայքարի օրենսդրության բացակայությունն է, որ բումերանգի պես անդրադառնում է բնակչության սոցիալական շահերի վրա:

Միայն ստվերային ոլորտն օրինական դաշտ բերելու պետության վճռականությունը կարող է կենսաթոշակները զավեշտականից աստիճանաբար բերել բավարար վիճակի, տանելի դարձնել պետական հովանավորությունից զրկված տարեցների ու ծերերի անուրախ առօրյան: ՀՌԱԿ ծրագիրը այս նեցումը: Այս հիմնադրույթն առանցքային է այնքանով, որ այսօր հանրապետությունում առկա է ներկա եւ ապագա տնտեսագետների, իրավաբանների, բժիշկների ուռճացած բանակ: Հատկապես ոչ պետական բուհերը նորաձեւ ֆակուլտետները խայծի նման առաջարկում են դիմորդներին, ովքեր ընդունում են այն՝ առանց աշխատաշուկայում սեփական տեղն ունենալու որեւէ երաշխիքի:

Հանրակրթական հատվածը եւս վաղուց նահանջել է եւ բովանդակային, եւ ուսուցիչ կադրերի որակի, եւ նրանց հեղինակության առումով: Ցանկացած երկրի անվտանգությունը եւ տնտեսական, եւ քաղաքական ու սոցիալական առումներով կախված է նրա կրթական ասպարեզում վարած քաղաքականությունից: Մեզնից առաջ այս ճշմարտությունը գիտակցած շատ երկրներում պետբյուջեից կրթական ոլորտին հատկացումները հաճախ հավասարվում են ռազմական, պաշտպանության ասպարեզի հատկացումներին: Ոչ ոքի գաղտնիք չէ, որ կաշառակերությունն ու կաշառատվությունը կրթական շատ հաստատություններում վարքի նորմա են դարձել: ՀՌԱԿ-ն առաջարկում է կրթության ոլորտի աշխատողների վարձատրության նոր համակարգ, որը, ենթադրաբար, պիտի մեղմացնի չարիքի պահովագրական բժշկության անցնելու մասին, բայց հանրապետությունում առ այսօր ընդամենը 1-2 կառույցներ են ստեղծվել: Աշխարհի փորձն ապացուցում է, որ արդյունավետ առողջապահական սպասարկման երաշխավորն այս համակարգին տիրապետելն է: ՀՌԱԿ նախընտրական պլատֆորմը եւս խնդրին մոտենում է այս դիտանկյունից: Ի դեպ, բնակչության լայն զանգվածների համար բուժօգնության մատչելիությունն ապահովելու համար դարձյալ առաջարկվում է նոր սկզբունք՝ ստեղծել առողջապահության ֆինանսավորման այնպիսի համակարգ, որի հիմքում ընկած լինի անձի՝ ֆինանսավորման սկզբունքը:

Իբրեւ ասպարեզին ուղղված օժանդակ ենթադրույթ, ավելացնենք նաեւ հետեւյալը. նախատեսել պետպատվերային սպասարկումների ֆինանսավորման այնպիսի մեխանիզմ, որ ոչ միայն հրապարակային ու բաց լինի (բնակչության 90 տոկոսն անտեղյակ է պետպատվերային սպասարկումների տեսակի, ծավալների ու տրամադրման կարգի մասին), այլեւ ձերբազատված խաբուսիկ, երեւութական աջակցության պատրանքից՝ իրապես հովանավորելու անվճար բուժօգնության կարիք ունեցողներին:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

«Գործարարության համար պետք է լինեն հավասար պայմաններ»

Սկիզբը՝ էջ 1

Կարեւոր հանգամանք է նաեւ, որ օրենքները գործող լինեն, իսկ Ազգային ժողովը պետք է հսկի դրանց կենսագործումը: Այլապես Խորհրդային Միության օրենքներն էլ, անգամ ստալինյան ժամանակներում, լավն էին, բայց բոլորս գիտենք, թե ինչ էր կատարվում:

– Դուք ասացիք թիմով ընտրությունների գնալու մասին: Ինչո՞ւ ՀՌԱԿ-ի հետ:

– Չվարկաբեկված եւ ազգային գործարարների կուսակցություն է: Միշտ եղել է պետականամետ՝ անգամ Խորհրդային Միության տարիներին, երբ շատ դժվար էր դրսից ինչ-որ ձեւով օգնել հայրենիքին:

– Կուսակցության նախընտրական ծրագրի մեջ ընդգծվում են փոքր եւ միջին ձեռնարկատիրության զարգացման եւ միջին խավի կայացման հարցերը: Ըստ Ձեզ, ի՞նչ պետք է արվի, որպեսզի դա տեղի ունենա, որպեսզի ձերբազատվենք արհեստական մենաշնորհներից:

– Հավասար պայմաններ պետք է ստեղծվեն բոլորի համար: Պետությունը պետք է հնարավորություններ ստեղծի նոր մարդկանց գործարարության մեջ ներգրավվելու համար, որպեսզի միայն մեկ ընկերություն չզբաղվի, օրինակ, սուրճի վաճառքով: Պետք է պարզեցնել նաեւ հարկային օրենքները: Դարձյալ մի օրինակ բերեմ. Ընդունվեց «Պարզեցված հարկի մասին» օրենքը, բայց չգիտես ինչու նվազագույն շեմը սահմանել են 30 մլն դրամ: Ինչո՞ւ: Թող 130 մլն դրամ

DCA եւ JCA գործարանների վարչական շենքը:

լինի: Ուղղակի չինովնիկները գործարարի շահույթը համեմատում են իրենց աշխատավարձերի հետ եւ մտածում են, որ մի քանի հարյուր դոլարը շատ է: Ոչ, այդպես չպետք է լինի: Գործարարը պետք է ավելի շատ վաստակի, քան չինովնիկը: Ցանկացած նորմալ երկրում պաշտոնյաների ավտոմեքենաները ամենաէժանն են: Իսկ մեզ մո՞տ:

– Այսպիսի կարծիք կա, որ մեր օրենսդրությունն, այնուամենայնիվ, բավարար է հավասար մրցակցային դաշտ ապահովելու համար: Խնդիրը իշխանությունների քաղաքական կամքի դրսեւորումն է, որպեսզի չլինեն արտոնյալներ եւ մշտապես տուժողներ:

– Դա է ամենամեծ խնդիրը: Մինչ հիմա ով ինչ եւ ինչպես ստեղծել է՝ ստեղծել է, բայց սրանից հետո գոնե թող լինի հավասար դաշտ եւ թող բոլորն իրենց հնարավորությունները դրսեւորեն: Այսինքն՝ օրենքը պետք է լինի բոլորի համար եւ չպետք է լինեն երկակի ստանդարտներ:

– Ձեր ելույթներից մեկի ժամանակ ասացիք, որ բանկային համակարգը դեռ չի կարելի կայացած համարել: Ի՞նչը նկատի ունեիք՝ բարձր տոկոսադրույքնե՞րը, տնտեսության իրական հատվածից կտրված լինե՞լը, թե՞ այլ պատճառներ:

– Միջազգային շուկա դուրս գալու համար ներկա տոկոսադրույքներով հնարավոր չէ գումարներ ներգրավել: Ներքին շուկայի համար նախատեսված բիզնեսը չի կարող լուրջ լինել: Իսկ եթե արտահանման ուղղվածություն ունեցող ընկերությունները շատ լինեն, ունենան իրենց շուկան եւ կայացած լինեն, ապա բանկերը վստահություն կունենան նրանց նկատմամբ: Դա նշանակում է, որ նրանք իրենց գումարները կուղղեն այստեղ եւ տոկոսներն էլ կիջնեն: Մինչդեռ այսօրվա տոկոսադրույքներն անընդունելի են:

Սակայն հարկ եմ համարում անդրադառնալ նաեւ այն թյուր պատկերացումներին, որ ունեն բանկերի մասին մեր տնտեսվարողներից շատերը: Նրանք շատ հաճախ, դեռ նոր սկսելով իրենց գործունեությունը, դիմում են բանկերին՝ ֆինանսավորում ստանալու համար: Մինչդեռ բանկային համակարգը, ինչպես արդեն նշեցի, կոչված է ֆինանսավորելու տնտեսության արդեն կայացած ճյուղերը կամ կայացած ընկերություններին: Բանկն ընդամենը կարող է ավելացնել վերջիններիս շրջանառու միջոցները, երբ նրանք նպատակադրվում են ավելացնել իրենց արտադրության ծավալները: Բանկը չի կարող ռիսկային վարկեր տալ դեռեւս նոր հղացող գաղափարների կամ նոր սկսող գործունեության համար:

– Պրն Աբրահամյան, անդրադառնանք նաեւ Ձեր ղեկավարած ընկերությանը: Ինչպե՞ս են գործերն այստեղ, ի՞նչ փոփոխություններ կան:

– Այս տարվա առաջին եռամսյակին մեր արտահանման ծավալներն ավելացել են շուրջ 20 տոկոսով: Ընկերության տարածքում գործում են նաեւ երկու այլ՝ հայ-թաիլանդական եւ հայ-շվեյցարական ձեռնարկություններ: Ընդհանուր առմամբ իմ ղեկավարած համակարգում մոտ 1000 մարդ է աշխատում: Ներկայումս ձեռնարկությունում մշակվող ադամանդը տեղափոխում ենք մեր ոսկերչական արտադրանքի վրա: Այսինքն, ստանում ենք սեփական վերջնական արտադրանք՝ մատանիներ, ականջօղեր, ապարանջաններ եւ այլն: Կարծում եմ, հասկանալի է, թե ինչպիսի մեծ տարբերություն կա վերջինիս եւ միայն ադամանդի հումքը մշակելու միջեւ: Նշեմ նաեւ, որ հումքը ստանում ենք «Դե Բիրս» ընկերությունից եւ Ռուսաստանից:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Այս գիրքը չի կարող գրախոսվել...

Ալեքսան Կիրակոսյանի սույն հուշագրության հրատարակումից շուրջ յոթ տասնամյակ առաջ, հայ ժողովրդի քսաներորդ դարի պատմության տագնապալի պահերից մեկում, որպես հայոց պատմության հազարամյակներից փոխանցվող ու սրբագրված կանչ, ազգային միաբանության այդ շեփորը մի անգամ եւս փորձեց հնչեցնել բանաստեղծ Եղիշե Չարենցը: Բայց, ավա՜ղ, դարասկզբին մոլեգնող բռնությունը չխնայեց անգամ հեղափոխության իր հանճարեղ շեփորահարին:

Պետական, քաղաքական գործիչ Ալեքսան Կիրակոսյանը Չարենցի բանաստեղծական գաղտնագիր ակրոստիքոսն այսօր, կարծես, փորձում է բանալ: Բանաստեղծի ու բանաստեղծության սիրահար, պատկերավոր խոսքի արժեքը շատ լավ իմացող Կիրակոսյանը, իր կուսյանը նույնքան կուսակցական, նույնքան պետական գործիչ է, եթե ոչ ավելին, քան եղել է տասնամյակներ առաջ: Քսաներորդ դարի ծախողումների դառնացնող հուշերն ու չիրագործված ծրագրերի ափսոսանքի չմարող զգացումները, ապա նաեւ սկսված 21-րդ դարի ոչ միայն պատմականորեն կրկնվող, այլեւ սաստկացող տագնապները թելադրում են ազգային ալեհեր գործչին՝ ոչ թե անցյալում մեղավորներ ու անմեղներ որոնելու, կամ ընդհանրապես հակասությունների անօգուտ փնտրտուք կատարելու, այլ շեշտադրելու իր այն խոհերն ու մտորումները, իրեն եւ ողջ հայությանը անհանգստացնող այն տագնապները, որոնք շուտափույթ լուծումներ են պահանջում:

Իր, կարծես, մարգարեական դարձած ձայնը ժամանակակից եւ գալիք սերունդներին հասանելի դարձնելու, նրանց դույզն-ինչ օգտակար լինելու մտայնությամբ է գրված «Մայրամուտի շեմին» այս չկային

Եւ աստվածություն չկար աշխարհում...

տողերը:

«Ծննդավայրս Շիրակի գավառի Այգաբաց գյուղն է: Մենք արմատներով Վերին Բասենից ենք,- տեղեկացնում է իր մասին Կիրակոսյանը,- գաղթել ենք հիմնականում Ադրիանապոլիսի պայմանագրից հետո, 1818 թվականին»:

Նոր տարբերությամբ ասվում է. «Այգաբացում եմ ծնվել 1918թ. օգոստոսի 18-ին, թուրքերի առաջին արշավանքի ժամանակ: Երկու տարեկան՝ կորցրել եմ մորս: 1920 թ. սեպտեմբերին Կարաբեքիրի հրոսակները գնդակահարել են նրան, ես նրա գրկում եմ եղել՝ արյունոտ բարուրում: Մորս գիշերով են հողին հանձնել, ու երկար ժամանակ անհայտ էր նրա շիրիմը...»:

Երրորդ տարբերությամբ ասված է. «Շատ եմ երկմտել, հանձնե՞լ թղթին ինձ համար սուրբ մասունք դարձած այս հուշը: Ի վերջո որոշեցի ամենակործան արարմունքը նկատի առնելով, հայ հանճարեղ բանաստեղծը գրում էր.

Բերանն արնոտ Մարդակերը էն անբան

Հազար դարում հազիվ դառավ Մարդասպան.

Չեռքերն արնոտ գնում է նա դեռ կամկար,

Ու հեռու է մինչեւ Մարդը իր ճամփան:

Ալեքսան Կիրակոսյանի նպատակը, սակայն, մեծատառով գրված այդ Մարդու վերաբերյալ՝ այս փիլիսոփայական ընդհանրացումը հայոց պատմության օրինակներով վերահաստատելը չէ բնավ:

Նա զուգահեռաբար շարունակում է իրադարձությունների իր քաղաքական վերլուծությունները եւ պահանջում է հրամայելու պես (ինչպես կասեր Պարույր Սեւակը)՝ դասեր առնել դրանցից: Նա իր մանկության ծանր օրերի նկարագրությունը անում է ոչ միայն եզրակացնելու, թե՝ «Ինձ շրջապատող մեր աշակերտները, այսպիսին էին.«Կարդում էինք նույնիսկ գիշերները՝ մոմի աղոտ լույսի տակ: Ընթերցելու ծարավը մեզ հնարամիտ էր դարձրել, ամենուր գրքեր էինք որոնում...: Այդ տարիներին գիրքը մեզ համար դարձավ պաշտամունք եւ մնաց այդպիսին ընդմիշտ»:

«Իսկ այսօրվա դպրոցականը ի՞նչ գիրք որոնի ու կարդա,- կհարցնի դպրոցը դեռ չլքած ուսուցիչը,- երբ նրան դասագրքի փոխարեն պարտադրված են անգրագիտություն տարածող «թարգմանչքեր»:

Այսօր, ասում են, մարդու փոխարեն համակարգիչ մեքենան է միայն գիրք կարդում, իսկ ինքը՝ մարդը, ազատված է եւ կարդալու, եւ գրելու, ասել է թե՝ եւ մտածելու պարտականությունից: Ալեքսան Կիրակոսյանի, ինչպես եւ ողջ մարդկության նորօրյա հոգսերից մեկն էլ սա է:

Ալեքսան Կիրակոսյանի «Մայրամուտի շեմին» հուշագրությունը՝ որպես համազգային միաբանության շեփոր

«Մեր անմիաբանությունը մեր ամենամեծ թշնամին է»

Դոկտ. պրոֆ. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

իսկ հավաստմամբ, այդ անում է դարձյալ ժամանակի թելադրանքով: Դրանում համոզվելու համար, սիրելի ընթերցող, նորից վերընթերցիր հուշագրության «Մուտք» վերնագրված 3-4 էջերը:

«Հուշերս ու մտորումներս,- գրում է նա,- սկսեցի գրի առնել կյանքիս մայրամուտին: Ժամանակին ականջալուր չեղա բարեկամներիս խորհրդին՝ թղթին հանձնելու իմ կյանքի, ասել է թե՝ իմ ապրած ժամանակի պատմությունը՝ այնպես, ինչպես ես եմ տեսել ու պատկերացրել: Բայց,- շարունակում է Կիրակոսյանը,- 20-րդ դարի վերջին տասնամյակներում ծավալված դեպքերի սրընթաց զարգացումն ու մեր կյանքում տեղի ունեցող հեղաբեկումները ստիպեցին գրի առնել իմ հուշերն ու մտորումները՝ առաջնորդվելով այն անհրաժեշտ մղումով, որ դրանք ինչ-որ չափով կարող են արժանանալ ժամանակակիցների ու գալիք սերունդների ուշադրությանը» (էջ 3):

Շատ համեստ է գնահատված հուշագրության բուն նպատակադրումը, սակայն ընթերցողը միայն այս երկու էջերի հեղինակային հետագա հարցադրումներից եւ սեղմ պարզաբանումներից արդեն համոզվում է, թե որքան ժամանակին ու արդիական է հեղինակի այս՝ «պատմության ու ժամանակի մի հատվածի անհատական իմաստավորումը»:

Այո՛, Կիրակոսյանը, ինչպես ինքն է ասում, նպատակ չունի տալու «իր ապրած կյանքի, առավել եւս ժամանակի համապարփակ ու լիարժեք պատկերը»: Գիտնականի խորաթափանց միտքն է առաջնորդել նրան խոստովանելու, թե ինքը չի հավակնում՝ այդ վերիվարումներով լի դարի ողջ պատմությունը (որի շարադրանքն, ի դեպ, այլուր տասնյակ հատորներում միայն կարելի է գտնել) այս հուշագրությունխոհերով ամբողջացնել:

Սակայն միամտություն կլիներ կարծել, թե պետական եւ կուսակցական գործիչ Ալեքսան Կիրակոսյանը արդեն դադարել է որպես այդպիսին լինելուց եւ, թոշակի անցած, խաղաղ հուշեր է պատմում: Այս հուշապատումում Կիրակոսյանը հուշագրությունը:

Այդ մարգարեությանը Ալեքսան Կիրակոսյանը հավակնում է ոչ բնավ մենակ: Նա իր ապրած դարի պատմությունը համառոտ հուշագրելիս, դրա սեւն ու սպիտակը, լույսն ու ստվերը, սեփական բարդույթներից ազատ, ճշմարտորեն նկարագրելու համար, իբրեւ իրեն օգնականներ է ընտրում, նախ՝ բանաստեղծ եւ արվեստագետ իր այն բարեկամներին, որոնք ժամանակի իրադարձությունները հեռավոր գալիքի ամենատես ակնոցներով են դիտում եւ գնահատում, ապա՝ մարդկության հասարակության պատմությունը բանաձեւող աշխարհաճանաչ այն կորիֆեյներին, որոնց ժամանակակից վերլուծությունների ու գալիք կռահումների ճշգրտությունը հաստատված է հազարամյակների փորձաքննությամբ: Ընթերցողն այդ հավաստումներին կհանդիպի հուշագրության համարյա ամեն էջում՝ անուն առ անուն, բառ առ բառ մեջբերված, լինեն դրանք հունական փիլիսոփայության թե մարքսիզմի դասականներ, միջնադարյան թե ժամանակակից քաղաքականագետներ ու գիտության եւ գրականության մեծեր:

Այս բազմաբովանդակ ու ընդգրկուն պարագան նկատի ունի պատվարժան Թորոս Թորանյանը, որի արդար ձայնը հեռու Հալեպից ինձ հուշում է, թե «Ալեքսան Կիրակոսեանի այս գործը եթէ մանրամասնութեամբ վերլուծել փորձենք, անհրաժեշտ պիտի ըլլայ նոյն ծաւալով գիրք մը գրել» («Նայիրի, 8 հոկտեմբեր, 2002»): Բայց չէ՞ որ այս գիրքը ոչ թե գրախոսվելու, այլ կյանքում իրագործվելու ակնկալիքով է գրված, կասի խելոք ընթերցողը: Հավաստացեք նաեւ իմ անկեղծ խոստովանանքիս, Կիրակոսյանի այս գիրքը, ինչ անուն էլ որ այն ունենա, չի կարող գրախոսվել: Նա պիտի վերապատմվի:

... Մեր իրավունքը այն վերապատմելն է միայն

Գիրքը բացվում է «Համառոտ իմ մասին» վերնագրով, տակն էլ Համո Սահյանի՝

Ես աշխարհ եկա,

Երբ հին աստվածներ արդեն

չկային

ցեղի գրել, մեկ անգամ եւս հաստատելու համար այն ցավալի իրողությունը, որ ես էլ, իմ շատ սերնդակիցների պես, մանկություն չունեցող մարդկանցից եմ: Սակայն իմ կորսված մանկության ցավն ու դառնությունը կարողացավ սփոփել երկրորդ մայրս՝ Սաթենիկը, իր սիրով ու գորովանքով»:

Նույն էջի (էջ 5) վերջին պարբերությունն սկսվում է այս տողերով. «Հայրս՝ Մաթեւոս Կիրակոսյանը, ծանր ճակատագրի տեր մարդ էր: Ամեն անգամ նրան հիշելիս կարոտը խեղդում է ինձ: Հայրս էր, ընկերս, խորհրդատուս... Գրագետ չէր, բայց իմաստուն մարդ էր, հումորի անսպառ պաշարի տեր»: Հաջորդ էջի (էջ 6) մի պարբերությամբ էլ ծնողների ու իրենց գերդաստանի մասին հավելում է. «Մորս՝ Վարվառայի կորստից չորս տարի առաջ ողջ Հայաստանում մոլեգնող համաճարակին մեկ օրում զոհ են գնացել նրանց երեք զավակները: Մի քանի օրում հորս մազերը սպիտակել էին: Քանի՜ անգամ է արտասունքն աչքին պատմել այդ դիվային օրերի մասին: Հիվանդագին սիրով էր սիրում ինձ»:

Համոզվեցի՞ք, որ սա գրախոսվելու գիրք չէ: Սա նաեւ իմ եւ իմ սերնդի կենսագրությունն է. եթե իմն էլ չէ, ապա իմ հորն է, եթե իմ հորն էլ չէ, ապա իմ հորեղբայր Սմբատինն է, որի կնոջն ու 15-ամյա դստերը նույն ժամանակներում գերեվարեցին Կարաբեքիրի հրոսակները, բայց նաեւ իմ պապ Բարսեղինն է, որի Մուշի Կոփ ավանի տունն այրեցին եւ ողջ գերդաստանին կոտորեցին հայոց առաջին եղեռն իրականացնող թուրքերը: Սա մի ողջ ժողովրդի կենսագրություն-պատում է, ու մեր իրավունքը, ուրեմն, այն վերապատմելն է միայն:

Մեր բոլորի կենսագրությունը...

1918 թ. նոյեմբերին, Ալեքսան Կիրակոսյանի ծնվելուց երեք ամիս անց, հայոց պատմության այդ սահմռկեցուցիչ ու դժնդակ օրերին՝ մասնավորապես Հայոց Եղեռնն ու ընդհանրապես մարդու տող աշխարհն էր դա, իմ խաթարված մանկությունը», այլեւ անխնա քննադատելու մեր ավանդական կուսակցություններին ու սրանց պարագլուխ առաջնորդներին՝ այդ դաժան աշխարհի ու իր «խաթարված մանկության» նրանց այդ բանում չկրած պատասխանատվության համար, մեկ էլ՝ որպեսզի առիթ ունենա հարցնելու, թե «...Ինչո՞ւ մնացինք արդեն փուլ եկող Օսմանյան կայսրության փլատակների տակ», կամ էլ՝ առիթ ունենա դաս տալու ժամանակակիցներիս՝ հենց այսպես. «Մի՛ զայրանա, ընթերցող, այս հատված պատառիկները գրում եմ այսօրվա մեր չափն անցկացրած, հայ ժողովրդի անունից հանդես եկող անպատասխանատու, հաճախ գործից անտեղյակ պատգամավորներին մեկ անգամ եւս հիշեցնելու, թե ինչի կարող են հանգեցնել դաժան առճակատումները, երբ երկիրը գտնվում է ծանր վիճակում» (էջ 9):

Իր կենսագրության հաջորդ տարիների հուշերը՝ «1826 թվական. դպրոցական զանգ եւ առաջին դաս» պատանեկան կարոտաբաղձ տողով են սկսվում եւ շարունակվում են, նախ՝ իր սովորած գյուղական դպրոցների, ապա՝ մասնավորապես Լենինականի մանկավարժական տեխնիկումի ուսուցչությանն ուղղված անսահման երախտագիտության խոսքերով՝ դարձյալ անվանապես, կենսագրական համառոտ վկայակոչումներով հավաստված: Այս հատվածում Կիրակոսյան-աշակերտի եւ ապա գյուղական դպրոցի ուսուցիչ-տնօրենի հիմնական դաստիարակիչ հավաստումներից են.

«Ինչի որ կարողացել եմ հասնել հետագայում, մեծապես պարտական եմ իմ ուսուցիչներին: Նրանց մեծ մասը կրթություն էր ստացել Գերմանիայի, Ռուսաստանի, Իտալիայի համալսարաններում: Ասես Վերածննդի դարաշրջանի մարդիկ լինեին՝ համապարփակ գիտելիքներով, իրենց գործին անսահման նվիրումով» (էջ 10): Այսպիսին պիտի լինի ուսուցիչը՝ Կիրակոսյանի պատկերացմամբ:

Իսկ իրենք՝ Կիրակոսյանի դա...

Պատերազմ

17-39 էջերում «Բանակում, Հայրենական պատերազմի ռազմաճակատներում» վերնագրի տակ պատմվում է ուսուցչական աշխատանքն ու բուհական ուսումնառությունը կիսատ թողած եւ 1939 թ. աշնանից մինչեւ 1946 թ. սեպտեմբերը ծառայության մեջ եղած, ապա նաեւ Հայրենական պատերազմի դաժան մարտերով անցած երիտասարդ Կիրակոսյանի կյանքի ոդիսականը: Ինչպես իրավացիորեն խոստովանում է գրքի հեղինակը, Հայրենական պատերազմի մասին իրենց իսկ զորավարների եւ ռազմական լրագրողների տասնյակ մեծածավալ հուշագրություններ կան, սակայն Ալեքսան Կիրակոսյանը այստեղ էլ գեներալին ու զինվորին, ուսուցչին ու աշակերտին ուղղված իր կոնկրետ եւ ուսանելի ասելիքն ունի: Ահա դրանցից մեկը:

«Նախօրոք ասեմ, որ ֆիզիկապես առողջ երիտասարդները, որոնք չեն ծառայել բանակում եւ չեն տիրապետում ժամանակակից զենքին, բոլոր առումներով շատ բան են կորցնում եւ չեն կարող լիարժեք պաշտպան լինել իրենց հայրենիքին: Մեր պայմաններում դա վերաբերում է նաեւ աղջիկներին»:

Պատերազմի մասին գրված հուշագրությունը առանց արցունքի չի կարդացվում, մանավանդ պատերազմի բոլոր արհավիրքները տեսած ինձ նման մեկի համար: Երբ կարդում եմ Ալեքսան Կիրակոսյանի այս հուշերը, ինձ թվում է, թե այդ ամենը գրված է իմ զորամասի, իմ վաշտի, իմ զինվորի, իմ հրամանատարի մասին: Թվում է, թե հիշատակված բոլոր կորուստները, թույլ տրված բոլոր սխալներն ու պարտությունները նույնպես: Թվում է, թե Կիրակոսյանի հետ երրորդ անգամ գերմանական գնդակը նաեւ ինձ է խոցում:

Բայց միաժամանակ սիրտս հպարտությամբ է լցվում, երբ խոսվում է սխրանքների ու հաղթանակների մասին, վկայակոչվում դրանցում հայ զինվորների ու հայազգի մարշալների, հայկական զորամասերի ունեցած դերը: Ի՞նչ-

Խորհրդածություններ

պես չհպարտանաս եւ չհուզվես Հրաչյա Քոչարի «Գեներալի քույրը» եւ Համո Սահյանի «Նաիրյան դալար բարդի» ստեղծագործությունների՝ այն տարիներին ունեցած գրական զգլխիչ հաջողությունների մասին Կիրակոսյանի պատմած վերհուշով:

Վերադարձ

Այնուամենայնիվ ամեն պատերազմ կործանարար ու մահաբեր արհավիրք է: Այդպիսի դաժան ու արցունքոտ վերջաբանն ունի նաեւ հուշագրության այս հատվածը:

«1945 թ. սեպտեմբերին արդեն տանն էի...»,- իբրեւ իր կյանքի պատերազմական տարիների վերջերգ՝ շարունակում է Կիրակոսյանը:

- Ալպերի ստորոտից՝ կախարդիչ, հեքիաթային գեղեցկություն ունեցող աշխարհից, որի հիշողությունն անընդհատ հետապնդում է ինձ, վերադարձա մեր քարքարոտ գյուղը: Առաջին տպավորությունս. կարծես հայտնվել եմ մեկ այլ մոլորակի վրա, բայց պատրանքս ցրվեց, երբ դեռ հեռվից մեր դռան մոտ տեսա մորս, նրա փեշից քաշում էր մի աղջնակ՝ իմ քնքուշ Սիրանուշն էր: Դա մեր առաջին հանդիպումն էր: Սիրտս խելահեղ տրոփում էր: Թոթափելով ինձ պատած ընդարմացումը՝ տեղիցս պոկվեցի՝ քարշ տալով վիրավոր ոտքս: Վայրկյան անց գրկել էի իմ առաջնեկին, իմ դստերը, ում մասին միայն նամակներից գիտեի: Իմ բանակ գնալուց երեք ամիս անց նա ծնվեց, ու ես չտեսա նրա մանկությունը, առաջին քայլերը, չլսեցի առաջին թոթովանքները» (էջ՝ 32-33): Բայց սա չէ բուն վերջաբանը, սիրելի ընթերցող, լսիր շարունակությունը:

«Ուրախության րոպեներն արագ անցան՝ տեղը զիջելով անասելի թախիծին: Հրաշալի երիտասարդություն ուներ մեր գյուղը, նրանցից քչերն էին վերադարձել պատերազմի ամենակուլ երախից: Նայեցի այրիացած, որբացած մարդկանց աչքերին, եւ անանուն մի մեղավորություն համակեց ինձ՝ ամաչում էի, որ վերադարձել եմ: Մեր փոքրիկ գյուղը Հայրենական մեծ պատերազմի հաղթանակին զոհաբերեց իր 124 զավակներին, նրանց մեջ էին իմ երկու հորեղբայրները» (էջ 33):

Իսկ ո՞վ կհավատա Ալեքսան Կիրակոսյանի «ամաչում էի, որ վերադարձել եմ» սարսափազդու խոսքին: Դրան կհավատա այդ զգացումն ապրած մարդը միայն, որոնցից մեկը ես եմ: Իմ հայրենի Մաստարա գյուղը Հայրենական մեծ պատերազմի հաղթանակին զոհաբերեց իր՝ ոչ թե 124, այլ 175 զավակներին, որոնց մեջ էին մեր հարեւան՝ Սեւ ու Մութ մականվամբ Հակոբի չորս որդիները: Ես՝ պատերազմից կենդանի վերադարձած լեյտենանտս, ինչպե՞ս պիտի նայեի չորս որդիների կորստյան լուրն առած մոր՝ տիկին Սոֆոյի աչքերի մեջ եւ չամաչեի, որ վերադարձել եմ: Սա է պատերազմական իրադարձությունների իմ վերջաբանը, իսկ Կիրակոսյանի առաջարկած վերջաբանը, սիրելի ընթերցող, բոլորովին իրատեսական եւ ուրիշ է: Ահա դա:

«Գիտակցում էինք (պատերազմում հաղթանակ տարած սերունդը- Հ. Բ.), որ հաղթանակի արբեցման առաջին պահերը կանցնեն ու կմնա դաժան իրականությունը: Հաղթանակած զինվորին ու ժողովրդին մի նոր, դժվարին փորձություն էր դարանակալ սպասում՝ փլատակների միջից ոտքի հանել, շենացնել երկիրը: Իսկ չէ՞ որ պատերազմը միայն նյութական ավերածություններ չէր թողել իրենից հետո, տասնյակ հազարավոր մարդկանց բեկված, կոտրված, խեղված ճակատագրեր... Ասել՝ շատ դժվար էր, նշանակում է ոչինչ չասել, բայց մեզ ուժ էր տալիս այն գիտակցությունը, որ կյանքը շարունակվում է, իսկ դժվարություններն անպայման կհաղթահարվեն, միայն թե կամք ու ժամանակ է պետք»:

Պատմություն հայոց

Մինչեւ հիմա ասածս ու գրածս այս հուշագրության «Մուտքին» հաջորդող երեք տասնյակ էջերի բովանդակությանն են վերաբերում, իսկ մնացած ավելի քան 250 էջերում Կիրակոսյանը նկարագրում ու վերլուծում է հայոց պատմության 20-րդ դարի երկրորդ կեսի, ասել է թե՝ Հայաստանի վերջին երկու հանրապետությունների պետական, քաղաքական, տնտեսական, ազգային ու մշակութային բոլոր կարեւոր իրադարձությունները, ըստ անհրաժեշտության՝ անձնավորված կամ ընդհանրացված, հիմնավորումները՝ թվերով ու փաստերով, քննադատությունն ու պարսավանքը՝ դարձյալ անվանական: Նա համբերատարությամբ անում է դա՝ ինձանից առաջ ունկնդրած լինելով մարդասպան Մարդուն դարձի կանչող հանճարեղ բանաստեղծի՝ նաեւ մարդու ստեղծագործ աշխատանքը փառաբանող եւ իր Հայրենիքի համար ազատ ու լուսավոր ապագա կանխատեսող բանաստեղծական ձայնին.

Ու պիտի գա հանուր կյանքի
արշալույսը վառ հագած
Հազա՜ր-հազա՜ր լուսապայծառ հոգիներով ճառագած,

Պիտի զովեն քո նոր կյանքը,
նոր երգերով, նոր խոսքով,
Իմ նո՜ր հայրենիք,
Հզո՜ր հայրենիք:

Եթե ուշադրությամբ շարունակեք կարդալ հուշագրության հաջորդ բաժինները, կհամոզվեք Թումանյանի մարգարեության հետագա իրականացման մեջ եւս՝ իր իսկ Ալեքսան Կիրակոսյանի փաստարկված հավաստմամբ:

Ետպատերազմյան տարիներ

Հուշագրության հետագա ողջ շարադրանքը (էջ 39-258), որը վեց անգամ ընդարձակ է նախորդից, կարող էր վերնագրվել միայն «Ետպատերազմյան տարիներ», սակայն հեղինակը անհրաժեշտ է համարել իր ասելիքը վերաբաշխել եւս երկու ենթավերնագրերի տակ, այն է՝ «Մշակույթի աշխարհում» եւ «Քաղաքական մի քանի դիմանկարներ»: Եթե ծավալային բաշխմամբ այսպես շարունակեմ այս հուշագրության իմ վերապատմելը, ապա շարադրանքս պիտի ընդարձակվի նույնչափ, այսինքն՝ վեց անգամ: Բայց ասենք՝ համբերատար ընթերցողը շարունակեց լսել ասած խոսքս, իսկ ո՞ր խելոք խմբագիրը չի ասի, թե՝ վերջակետդ դիր եւ խնդրիր ընթերցող-չընթերցողից՝ կարդալու նաեւ իր եւ իր պապերի կենսագրությունը հանդիսացող այս հուշագրությունը: Սիրով կանեմ, բայց հաստատ գիտեմ, որ Կիրակոսյանը կդժգոհի՝ իր նույնիսկ կարեւոր ու արդիական հարցադրումներին բնավ չանդրադառնալուս համար: Այդ հարցադրումներից են:

Կոմունիստական համակարգ

Կուսակցություն եւ կուսակցականություն: Ալեքսան Կիրակոսյանը կուսակցականի ափսոսանքով է արձանագրում Խորհրդային Միության փլուզումը, թեեւ նույնպիսի անկեղծությամբ ուրախանում է Հայաստանի Երրորդ անկախ հանրապետության ստեղծման համար: «Խորհրդային Միությունն, այո՛, 20-րդ դարի մեծագույն երեւույթներից մեկն էր,- գրում է նա,- մի համակարգ, որում այդքան սերտորեն, կողք-կողքի գոյատեւում էին լույսն ու ստվերը» (էջ 148): Ես այս մտքին անվերապահորեն ասում եմ՝ այո՛: Բայց հայրս՝ ցարական բանակի կրտսեր հրամանատար, Մանջուրիայում բանվորների, գյուղացիների եւ զինվորների առաջին սովետների (1905թ.) պատգամավոր Խաչատուր Կարապետյանը, 1934 թվին այդ մտքին ասում էր՝ ո՛չ: Կուլակության դեմ 1917-ից պայքարող Խաչոն զարմացած էր, որ կոմունիստները ընդհանրապես սեփականազրկում էին գյուղացուն եւ բռնությամբ քարշ տալիս «կոլխոզ»: Ինձ չէին ընդունում կոմերիտմիության մեջ, ասում էին՝ մենատնտես եք: Ես անցա կոմերիտականների ու կուսակցականների կողմը. հայրս 1934-ին ստիպված դառավ կոլտնտեսական: Բայց այս անգամ էլ «կոլխոզի գաղափարին» թշնամի դարձան մեր «կոլեկտիվացած» եզները: Ամեն իրիկուն հանրային գոմ գնալու փոխարեն գալիս-կանգնում էին մեր գոմի առաջ. իսկ դպրոցի ճամփին, երբ հանդիպում էի նրանց՝ ծանր լծի տակ ճիպոտահարվելիս, դնչերն իմ կողմը դարձրած երկար բառաչում էին, եւ ինձ թվում էր, թե խնդրում էին, որ իրենց փրկեմ այդ կոլխոզային անտերությունից:

Ես գիտեմ, որ Կիրակոսյանը ժպտում է իմ այս մանկապատում հեքիաթի վրա. չէ՞ որ նա ինքն է բացահայտում ու խստագույնս դատապարտում այդ համակարգի սխալներն ու թերությունները: Բայց պիտի համառեմ՝ ասելով, որ դրանք ոչ սովորական, այլ ինքնակործան, պատմական սխալներ էին: Այս անգամ էլ աչքս պիտի խոթի՝ «Կոմունիստական գաղափարախոսությունը անցել-գնացել է: Նրանից պետք է արժանապատվորեն բաժանվել»՝ իր վերջերս արտահայտած միտքը: Ուզում եմ սրան էլ առարկել՝ նկատի ունենալով այսօր Հայաստանում թագավորող ազատ շուկայական հարաբերություն անվանված կապիտալիզմին, բայց ձայնս խլացնում եմ իմ մեջ՝ հիշելով, որ Կիրակոսյանի հուշագրությունը լի է հին ու նորօրյա կապիտալիզմ կոչված «ալան-թալանի» դաժան քննադատությամբ: Նրան են պատկանում խնդրո առարկա հարցի մասին հետեւյալ եզրակացությունները:

Բազմակուսակցականություն

«Դասական առումով Հայաստանում քաղաքական կուսակցություններ չկան: Մի քանի տասնյակի հասնող կուսակցություններն ու հասարակական կազմակերպությունները հիմնականում նեղ, խմբակային շահեր են հետապնդում, եւ քաղաքական լուրջ ուժ չեն ներկայացնում (էջ 207):...Բազմաթիվ, ամենօրյա նման ինքն իրեն տրոհվող կորպորատիվ շահեր հետապնդող կուսակցությունների եւ իշխանությունների առճակատումը, որոնք անխտիր հանդես են գալիս ժողովրդի անունից, կարող են անասելի վնաս հասցնել երկրին եւ վտանգի տակ դնել դեռեւս չամրապնդված պետության անվտանգությունը: Քաղաքակիրթ ձեւով 4-5 կուսակցությունների ձեւավորումը ծայրահեղ անհրաժեշտություն է եւ իրական ընդդիմության ստեղծման իրական պայման: Ժողովրդի ֆիզիկական գոյությունը եւ ապահովությունը վեր է կուսակցական շահերից» (էջ 188):

Մի հարցազրույցում Կիրակոսյանը վերահաստատում է Հայաստանում այս բազմակուսակցականացման տագնապեցնող իրողությանը վերաբերող իր սույն միտքն այսպես. «Միշտ ասել եմ ու կրկնում եմ, իմ երազանքն է տեսնել 4-5 պառլամենտական տիպի կուսակցություն, որոնք հնարավորություն կունենան նպաստել երկրի առաջընթացին: Այլընտրանք չունենք: Պիտի գնանք օրենքի իշխանության հաստատման ճանապարհով» (էջ 207):

Ընդդիմություն

Այս այլընտրանքի չգոյությունը, այսինքն՝ միակուսակցական բռնությունից բազմակուսակցական ժողովրդավարության անցնելու անհրաժեշտությունը ես զգում էի դեռեւս 1969-ին, երբ ինձ, հակառակ իմ ցանկության, Երեւանի պետական համալսարանի կուսկոմիտեի առաջին քարտուղար էին ընտրում: Չէի ցանկանում, որովհետեւ նաեւ Ալ. Կիրակոսյանի ընդդիմությունն էի: Այն ժամանակ ես շատ լավ գիտեի, թե ինչ է ընդդիմություն, սակայն այս անցած ավելի քան երեք տասնամյակների ընթացքում չեմ կարողացել հասկանալ, թե ո՞րն է նոր ձեւավորվող ընդդիմության դերը: Կոմունիստների միակուսակցական ղեկավարության շրջանում պաշտոնական ընդդիմություն չկար: Ես ու ինձ նմանները ինքնակոչ ակտիվիստ ընդդիմություն էինք: Ընդդիմությունը փոխարինված էր քննադատություն եւ ինքնաքննադատություն կարգախոսով: Իսկական ընդդիմությունը դասակարգային թշնամին էր միայն, որ հայտնաբերվում եւ ոչնչացվում էր: Ինքնաքննադատությունը նշանակում էր կուսակցական ինքնամաքրում, որի քարոզչությունը կատարվում էր կիսաբերան կամ համարյա բնավ, այսինքն՝ ափ ի բերան: Այսօրվա կուսակցությունները այդ կիսաբերան քարոզչության կարիքն էլ չունեն, քանի որ նրանք իրենց կուսակցության անդամագրվածների գլխաքանակով են միայն հպարտանում: Իսկ ինչ վերաբերում էր ընդդիմության տեղը նստած քննադատությանը, ապա այն ծավալվում էր բավականին ակտիվորեն՝ լայնաբերան: Ինձ մնում է ավելացնել, որ այսօրվա բռնությունից ազատագրված ընդդիմությունն իր հակաիշխանական, երբեմն էլ հակապետական քարոզչությունը հաճախ ծավալում է ոչ թե կիսաբերան, այլ, մեղմ ասած, անզգույշ ու բացբերան:

Պետություն-Հայրենիք-Սփյուռք: Կուսակցություններից եւ կուսակցականությունից գրելիս՝ Կիրակոսյանը լավ սովորեցնող ուսուցիչ է նաեւ վերոհիշյալ բոլոր հարցադրումներում:

Դեմքեր

Հուշագրության մեջ, ըստ գործի բերման, անվանված, բնութագրված եւ գնահատված են 20-րդ դարի 2-րդ կեսի ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ Խորհրդային Միության համարյա բոլոր նշանավոր կուսակցական, քաղաքական, պետական գործիչները, ինչպես նաեւ Սփյուռքի հայ ընտրանին: Այդ շարքում են Ստալինը, Բերիան, Մալենկովը, Խրուշչովը, Միկոյանը, Բրեժնեւը, Կոսիգինը, Անդրոպովը եւ այլն, ինչպես նաեւ՝ անվանի զորավարներ, գիտության եւ մշակույթի մեծահամբավ անհատներ: Այս էջերում էլ հուշագրողի խոսքը տեսածի, լսածի, իբրեւ փաստ եւ իրողություն հավաստվածի մասին է միայն՝ բարեխիղճ ու համարձակ վերլուծություններով ամփոփված: Իմ կարդացած գրքերում քիչ եմ հանդիպել համարձակների, ովքեր փորձել են բնութագրել ու գնահատել Ստալինին՝ իբրեւ պատմական անհատականության: Ալեքսան Կիրակոսյանը անցել է նաեւ այդ վախի սահմանները:

Չեմ ուզում սիրողական քննությունների մեջ մտնել այս բնույթի պատմական, մանավանդ նաեւ հեղինակի շոշափած տնտեսական, պետական-վարչական, կազմակերպչական ոչ պակաս կարեւոր այն հարցերի վերաբերյալ, որոնցում Կիրակոսյանի խոսքը այդ բոլոր ասպարեզների գործիմաց եւ մասնագետ ղեկավարի խոսք է: Չէ՞ որ նա այդ հեղինակությանն ու իրավունքին հասել է իր գիտելիքների ու փորձի սանդուղքներով աստիճանաբար, տասնամյակներով բարձրանալով միայն: Ուսուցիչ, զորահրամանատար, շրջգործկոմի նախագահ, կուսշրջկոմի քարտուղար, Կենտկոմի բաժնի վարիչ, նախարար, Նախարարների խորհրդի նախագահի առաջին տեղակալ, - կյանքի ու գործի այս անցած արգասավոր ուղին է իրավունք տալիս նրան ուսուցանելու՝ պահանջելով, թե ինչպիսին պետք է լինեն կուսակցական առաջնորդը, պետական գործիչն ու պետության ղեկավարը, պետական պաշտոնյան ու նախարարը, դպրոցի տնօրենն ու ուսուցիչը: Բայց քանիցս կրկնեցի, Կիրակոսյանը այս գրքում բնավ խորհրդատվական քարոզչությամբ չի զբաղվում: Նա տալիս է իր ժամանակակից կուսակցական եւ պետական շարքային, նաեւ ամենապատասխանատու գործիչների ծառայությունների օբյեկտիվ գնահատականը՝ դարձյալ ըստ նրանց աշխատանքի ու գործի եւ ոչ թե խոսքի:

Դիմանկարներ

Այս շարքում, «Քաղաքական մի քանի դիմանկարներ» վերնագրի տակ, բնութագրվում-գնահատվում են հանրապետության հետեւյալ բարձրաստիճան գործիչները՝ Գրիգոր Հարությունյան, Սուրեն Թովմասյան, Յակով Զարոբյան, Անտոն Քոչինյան, Կարեն Դեմիրճյան, Բադալ Մուրադյան, Ջոն Կիրակոսյան, Հովհաննես Բաղդասարյան:

Ավա՜ղ, սրանցից եւ ոչ մեկն այսօր չկա: Սրանք բոլորն էլ Հայաստանի խորհրդային տարիներին Երկրորդ հանրապետությանը ազնվորեն եւ անձնվիրաբար ծառայած անհատականություններ էին: Սրանց կյանքի, գործի եւ ազնիվ ծառայության իսկական գնահատականը կարող եք գտնել դարձյալ այս գրքում:

Այս մեծերի շարքում Կիրակոսյանն ունի իր ընտրյալները (Գր. Հարությունյան, Յա. Զարոբյան), իր սիրելիները (Ա. Քոչինյան, Բ. Մուրադյան) եւ իր գործընկերները (Ս. Թովմասյան, Կ. Դեմիրճյան, Ջ.Կիրակոսյան, Հովհ. Բաղդասարյան):

Ըստ այս դասդասման՝ կարդում ենք. «Բազմաթիվ քաղաքական գործիչների հետ եմ աշխատել, շփվել Հայրենական պատերազմից հետո եւ կարող եմ հավաստել, որ նրանց մեջ ամենանշանավոր քաղաքական-պետական գործիչը Գրիգոր Հարությունյանն էր» (էջ 258):

Բացարձակապես ճիշտ եւ Հայաստանի արդեն կեսդարյա պատմությամբ ապացուցված, ճշմարիտ բնութագրություն է սա: Ուրախությամբ արձանագրվում է նաեւ, որ ժողովուրդը չի սխալվել՝ Հարությունյանին Գրիգոր Շինարար անվանելով:

«Յա. Զարոբյանը նախաձեռնող գործիչ էր, շատ լուրջ էր վերաբերվում հանձնարարություններին եւ անձամբ ստուգում դրանց կատարումը: Ոչ մի հարց մոռացության չէր տալիս: Վառ անհատականություն էր, ակտիվ բնավորության տեր մարդ...: Ցեղասպանության 50-ամյակի բոլոր միջոցառումների իրական կազմակերպիչը կոմկուսն ու կառավարությունն էին, առաջին հերթին՝ Յա. Զարոբյանը» (էջ 269):

Ինձ մնում է ավելացնել, որ Զարոբյանին հայերենի մեջ վարժեցնողը ես եղա, իսկ նրա հայրենասիրության ուսուցիչներն էլ եղան «Սամվել», «Վարդանանք» եւ «Պապ թագավոր» վեպերում պատկերված հայոց այն արքաներն ու սպարապետները, որոնց հետ նա ծանոթացավ այդ վեպերը կարդա-

Խորհրդածություններ

լով միայն:

«Անտոն Քոչինյանն իր ժողովրդի զավակն էր, արմատներով կապված էր նրան, կարողանում էր մարդկանց հետ խոսել հասարակ, հասկանալի լեզվով: Ես չեմ ճանաչում մեկ ուրիշ ղեկավարի, ով ավելի լավ ճանաչեր հանրապետությունը, ժողովրդին»: Գրված է հուշագրության 270 էջում:

«Ա. Քոչինյանը սիրում էր գյուղը, հպարտանում էր կարճ ժամանակամիջոցով վերափոխված հայկական գյուղի համայնապատկերով: Այգեգործությունը, պտղաբուծությունը նրա տարերքն էին, այդ բնագավառին ծանոթ էր անձնային խորությամբ, մասնագետի իրազեկությամբ» (էջ 271):

Հուշագրության մեջ կան շատ դրամատիկ պատկերներ, որոնք թատերականացման կամ կինոնկարահանման համար պատրաստի տեսարաններ կարող են լինել: Դրանցից մեկն էլ ակադեմիկոս Արտաշես Շահինյանի վրա անվտանգության կոմիտեում ստեղծված գործի վերաբերյալ Կիրակոսյանի եւ Քոչինյանի՝ զավեշտի նմանվող, բայց իրականում ողբերգական զրույցն է:

Կարեն Դեմիրճյանը Ալեքսան Կիրակոսյանի պետական-կուսակցական ղեկավարի իդեալը չէ, ահա թե ինչու նա անթաքույց խոստովանում է, որ «Կարեն Դեմիրճյանը ճանաչում գտած փաստական գործիչ էր: Ցավոք, նրա գործելաոճում աստիճանաբար սկսեցին երեւան գալ առաջնորդամոլության ու փառասիրության նշաններ, նրա խոսքն արդեն անառարկելիորեն պիտի ընդունվեր» (էջ 275): Խոսքի վերջաբանն ու բուն գնահատականը այս է. «Այդուհանդերձ, Դեմիրճյանի աշխատանքը երբեք չի մոռացվի: Նա նորի եւ առաջավորի ջատագով էր: Մեր հանրապետության զարգացման մի ստվար շրջան կապված է նրա անվան հետ:

Հոկտեմբերի 27-ի ողբերգությունը ցնցեց ինձ: Կորուստը ծանր էր, բոլորի համար:

Համատեղ անցած մեր ճանապարհի մեծ մասը շատ լուսավոր էր...» (էջ 278):

Սուրեն Թովմասյանը Հայրենական պատերազմի ռազմաճակատներում անվանի դարձած անձնավորություն էր, որ Մոսկվան նացիոնալիզմի մեղադրանքով Հայաստանում որոշեց իշխանափոխություն կատարել եւ նրան իշխանություն հանձնեց: Հակասական ժամանակների այս հակասական բնավորության գործչի մասին շատ բան չի ասվում:

«Սուրեն Թովմասյանի կյանքն ինչքան հերոսական, նույնքան էլ ողբերգական էր»,- այս է հուշագրողի վերջին տողը: Սակայն Թովմասյանի մասին գրված այս էջերում պատմվում է Պարույր Սեւակի «Անլռելի զանգակատուն» պոեմի հրատարակման արգելքի վերացման ողջ պատմությունը, որի մեջ քիչ չէր Կիրակոսյանի հոգատար դերը, ապա տրվում է մեծ բանաստեղծի՝ ինձ սփոփող հետեւյալ բնութագիրը:

«Սեւակի հետ հանդիպումներ եմ ունեցել եւ այստեղ, եւ հայրենի գյուղում: Պարույրի երեւան գալը նոր խոսք էր գրականության մեջ եւ դրա համար էլ արագ ճանաչում բերեց նրան ոչ միայն այստեղ, Ռուսաստանում, այլեւ արտերկրներում, որտեղ արագ կերպով թարգմանվեցին նրա գործերը: Ափսոս, 49 տարին չբոլորած, կյանքից հեռացավ մեր սիրելի Պարույրը» (էջ 266):

Այս էջերում ջերմ խոսքեր կան ասված նաեւ Բաղալ Մուրադյանի, Զոն Կիրակոսյանի եւ Հովհ. Բաղդասարյանի գործի ու անձի վերաբերյալ:

Ա. Կիրակոսյանի բնութագրած այս պաշտոնյաներին անձամբ ճանաչում էի, եւ թվում էր, թե շատ լավ գիտեմ նրանց ով լինելը, բայց այս գիրքը կարդալուց հետո, շնորհիվ նրանց տրված վերոհիշյալ սքանչ ու արդարամիտ գնահատականների, նրանք նոր մարդիկ են դառնում իմ աչքում:

Ինչպես հայոց պատմության ողջ 20-րդ դարը, այնպես էլ խորհրդային ժամանակաշրջանը լի է հայ-թուրքական ազգամիջյան բուռն ընդհարումներով եւ արյունալի կոտորածներով: Այդ իրադարձությունների նորագույն շրջանի կենտրոնական հիմնահարցերը Հայաստանի անկախացումն ու Արցախյան ազատագրական շարժումն էին:

Ղարաբաղյան շարժում

Կիրակոսյանի հուշագրության մեջ համառոտ, բայց եւ անառարկելի փաստարկումներով շարադրվում են Ղարաբաղյան շարժման նախապատմությունը եւ այդ շարժմամբ քաղաքական ասպարեզ իջած ու պաշտոնների անցած խմբակցությունների ու անհատների՝ «Ղարաբաղ կոմիտեի», «Հայոց համազգային շարժման», Ա. Մանուչարյանի, Վ. Սիրադեղյանի, Լ. Տեր-Պետրոսյանի եւ այլոց, դերակատարումները: Երիցս արդարացի է նա, երբ գրում է. «Այո՛, Ղարաբաղյան ազատագրական շարժման ակունքներում բոլորովին այլ մարդիկ էին կանգնած» (էջ 210): Հեղափոխության ընթացքում եւ մանավանդ նրանից հետո մշտապես թույլ տրվող սխալներից խուսափելու մասին, Բիսմարկին ու Գերցենին օգնության կանչելուց հետո, Կիրակոսյանը՝ մեր, իր բառով ասած՝ «թավշյա» հեղափոխությանը հաջորդած իշխանափոխությունը նկատի առնելով, գրում է. «Մի՞թե դատարկ կարգախոսներով, ժողովրդին անծանաչ մեկին կարելի է երկրի ղեկավար ընտրել, երբ մարդիկ չեն տեսել նրա աշխատանքի արդյունքը, ծանոթ չեն նրա մարդկային ու քաղաքական համոզմունքներին: Պարզվեց, որ այդպիսի զավեշտ հնարավոր է, եւ իհարկե, Հայաստան երկրում» (էջ 213):

Տեսնելով, որ այդ խոսքերը նաեւ այսօրվա իրադարձություններին են վերաբերվում՝ նա պատգամում է այսուհետեւ այդպիսի սխալ թույլ չտալ:

Գալով այդ «թավշյա» հեղափոխությամբ Հայաստանի անկախանալուն՝ հուշագրողն ավելացնում է. «Ես համոզված էի, որ հայ ժողովուրդը 1988-ին անկախությանը պատրաստ չէր» (186):

Սակայն Կիրակոսյանը ոչ միայն բավարարված է Հայաստանի անկախությամբ, այլեւ զգուշացնում է Ղարաբաղի անկախության կորստի հնարավոր վտանգից. «Բայց մի հարցում իմ համոզմունքն աներեր է. Ղարաբաղի կորուստը Հայաստանի համար մեծագույն ողբերգություն կլինի» (էջ 210):

Հայաստանի պետական գործերի վերջին տասնամյակների իրադարձություններում Կիրակոսյանն ունկնդիր է ինչպես Ներքին, այնպես էլ Արտաքին Սփյուռքի ձայնին:

Ես էլ ունկնդիր իմ պատվարժան գործընկեր Թորոս Թորանյանի ձայնին, այս էլ ո՞րերորդ անգամ ուզում եմ վերջակետ դնել, բայց կարդում եմ գրքի «Մշակույթի աշխարհում» վերնագրված բաժինը, որը ծավալով ողջ շարադրանքի կեսից ավելին է, դարձյալ պարտավորված եմ զգում՝ գոնե համառոտ անդրադառնալ նաեւ այդ «աշխարհին»:

Մշակույթի հարցեր

20-րդ դարի հայոց ներկայացվող պատմությունը՝ իր պետական-վարչական, տնտեսական, հասարակական-քաղաքական իրադարձություններով հանդերձ, չէր կարող չընդգրկել նաեւ գիտության եւ հոգեւոր մշակույթի պատմությունը, մանավանդ որ այդ ասպարեզները Կիրակոսյան գործչին ոչ միայն հոգեհարազատ, այլեւ ի պաշտոնե, ենթակայացված բնագավառներ են եղել: Հետեւաբար նրա քննության ընդարձակ տեսադաշտում նաեւ առանձնակի տեղ ունեն Հայաստանի եւ հայկական Սփյուռքի գրականության, բազմաճյուղ արվեստների, կրոնի ու եկեղեցու, այսպիսով՝ հոգեւոր ողջ մշակույթի հիմնահարցերը:

Հուշագրությունում բացառիկ տեղ են գրավում հայ գրականության ու գրական մեծություններին նվիրված վերլուծություններն ու բնութագրումները: Այս ասպարեզում եւս Կիրակոսյանը գիտական հասուկ սահմանումներ եւ ներքին դասդասումներ կատարող գիտնական է, որի հայացքը հավասարապես շրջում է Հայաստանի փոքրածավալ եւ Սփյուռքի աշխարհածավալ տարածքներում: Բերվող փաստերի սկզբնաղբյուրները Կիրակոսյանի ընթերցասիրությունն ու ծովածավալ գրադարանն են, իսկ իրադարձությունների փաստաշարը ներկայացված է նրա ի պաշտոնե ունեցած տեղեկատվությամբ կամ անձնական շփումների ճանապարհով:

Կիրակոսյան գրաքննադետի տարերքը հայ բանաստեղծական աշխարհն է՝ դարձյալ ներկայացված, ըստ գրական վաստակի ու տաղանդի, հավասար դասդասմամբ: Մեծագույնների, ասել է թե՝ հանճարների շարքում են Թումանյանը, Իսահակյանը, Չարենցը, Վիլյամ Սարոյանը, մյուսների մեջ առանձնանում են մեծատաղանդ դասականները, ապա տաղանդավորները: Այս շարքերում էլ Կիրակոսյանն ունի իր ընտրյալները՝ լինեն դրանք Հայրենիքից թե Սփյուռքից: Այդ անհատականություններին տված նրա բոլոր բնութագրումները սեղմ, դիպուկ եւ անառարկելի են:

Թումանյանը Կիրակոսյանի ողջ կյանքի, նույնիսկ պատերազմական տարիների իմաստուն ուղեկիցն է: «Նախքան պատերազմը սկսվելը,- գրում է նա,- կինս մի փանի գիրք էր ուղարկել ինձ: Ու երբ պատերազմի առաջին օրվան հասուկ հաղթեղությամբ ու արագությամբ դասավորում էի ուսապարկս, երկմտության պահեր ունեցա՝ ի՞նչ անել գրքերը: Որոշեցի գոնե Թումանյանի հատորյակը պահել ինձ մոտ: Այդպես էլ պատերազմի ճանապարհները միասին անցանք» (էջ 20): Ինձ հայտնի է, որ Կիրակոսյանը Թումանյանն ամբողջությամբ անգիր գիտի:

Կիրակոսյանը Ավետիք Իսահակյանի հանճարը այլեւս միայն գրքով ու անցյալ ժամանակով չի բնութագրում: Նա Իսահակյանի կյանքի վերջին ավելի քան քառորդ դարի նաեւ ժամանակակիցն է, հաճախ էլ՝ նրա խոսքի ունկնդիրը: Պատմելով այդ մասին եւ գեղագիտական, եվ ճանաչողական արժեք ունեցող դրվագներ՝ նա իր գրավոր խոսքն ավարտելուց առաջ, իբրեւ Վարպետի փիլիսոփայական խոհագրության բնորոշ օրինակ, մեջ է բերում նրա հետեւյալ քառատողը.

- Տիեզերքն այս անսահման՝
իր ծանրությամբ ահագին
կախված է սոսկ մի մազից
- եւ այդ մազն է իմ հոգին:

Այնուհետեւ իբրեւ վերջաբան գրում է. «20-րդ դարի ճակատը զարդարող տիեզերական բանաստեղծը այսօր էլ եւ հին, եւ նոր սերունդների համար մնում է կուռք» (էջ 44):

Չարենցը, նրա ստեղծագործությունն ու ողբերգական ճակատագիրը մնում են դասասու Ալեքսան Կիրակոսյանի դասախոսական վերլուծություններում, իսկ մնացած դասականները քննվում են դարձյալ ի պաշտոնե, նաեւ անձնական շփումներով: Այս թվում է Վիլյամ Սարոյանը:

«Վիլյամ Սարոյան: Նրա անունն առաջին անգամ լսել եմ Երկրորդ աշխարհամարտի ահեղ տարիներին, իհարկե, եթե հաշվի չառնենք մինչ այդ նրա Չարենցի մոսկովյան հայտնի հանդիպման՝ մեզ հասած արձագանքների փշրանքները» (էջ 248):

Կյանքի, ազգասիրության, աշխարհաքաղաքականության ուսանելի դասեր կան Սարոյանի մասին կատարված շարադրանքում՝ նրա իսկ խոսքի բարբառային, համով հայերեն մեջբերումներով, որն ավարտվում է այս հայաքույր վերջաբանով:

«Սիրում էր ցամաք հաց ուտել: Ախորժակով էր ուտում, վայելում, ըմբոշխնում էր հացի համը: Այդ պահը ծես էր նրա համար: Ու միշտ կրկնում էր. «Հացի համը միայն այսպես պիտի զգաս: Աշխարհում հացի համից ավելի լավ բան չկա...»:

«Այսպիսին էր ինձ համար Սարոյանը՝ իր թափառ սիրտը հայոց լեռներում կորցրած ու գտած Հայը... Հանճարը» (էջ 250):

Ալեքսան Կիրակոսյանը սիրում է գիտության, գրականության, արվեստի մեծերին երբեմն բնութագրել ոչ թե իր, այլ նրանց իսկ գործընկերների գնահատմամբ:

Հովհաննես Շիրազին եւ նրա հայրենաշունչ քնարերգությանը նվիրված՝ այս գրքում շատ ուսանելի ու բնութագրական հատվածներ կան: «Շիրազին ճանաչել եմ 1926թ.: Որբանոցներից դուրս եկած տղաների հետ շուկայում «գլգլան աղբյուրի» ջուր էր ծախում»: Անցնելով նրա ստեղծագործությանը՝ հեղինակը գրում է. «Նա եկավ հեթանոս դարերի հեռուներից, մեր դյուցազնավեպերից, Նարեկացուց ու Քուչակից, Թումանյանից ու Իսահակյանից, Սիամանթոյից ու Վարուժանից, Տերյանից ու Չարենցից ու նոր ակոս բացեց մեր քնարերգության պատեգրության մեջ: Դա նրա ստեղծագործական սխրանքն էր» (էջ246):

Ավելի պատկերավոր, ավելի բնութագրական քչերը կասեն: Սակայն Կիրակոսյանը թեեւ Շիրազին, իբրեւ անձնավորության իր սիրեցյալների շարքը չի դնում,- բայց նրա բուն գնահատման իրավունքը տալիս է իր սիրելի Համո Սահյանին: «Ես ժողովրդին տեսնելով, Շիրազի հառաչանքն եմ հիշում, նրա մռնչյունը: Եսօր էլ ժողովուրդը Շիրազով է իրեն իրեն ճանաչում... - գրում է Սահյանը: - Չէ, չի բացակայել, իր անմահության թեգն է պաշտպանել, այն էլ ինչպե՜ս փայլուն...

Շիրազը հաց է, բացի էդ նա հավիտենական մարդ է, ինչո՞ւ եք այս օրերի հետ կապում... Շիրազը հանճարեղ բանաստեղծ է, եւ դա բոլորը գիտեին... Լինեք էլի կհառաչեր... (էջ 248):

Ալեքսան Կիրակոսյան գրաքննադասը իր բերանով չի ուզեցել Շիրազին բուն հանճարների շարքը դասել, սակայն Համո Սահյանի սքանչելի հիմնավորմամբ, այնուամենայնիվ, դասել է:

Այս գրքի տասնյակ էջերը զարդարված են Համո Սահյանի՝ հողն ու ջուրը, մեր Հայրենիքն ու հայրենին գովերգող ու փառաբանող բանաստեղծություններով: Դրանք նաեւ Ալեքսան Կիրակոսյանի հայրենասիրության բանաստեղծական արտահայտություններն են: Նա իրավունք ունի ասելու՝ «Ես Համո Սահյանի ո՞ր բանաստեղծությունը հիշեմ ու ո՞րը մոռացության տամ: Ես ապրել ու ապրում եմ «հողոտ, մղեղոտ» այդ աշխարհում» (էջ 242): Նույն վստահությամբ Համո Սահյանի «Ինձ բացակա չդնեք»՝ հետմահու տպագրված գրքի հովանավոր, հրատարակիչ Կիրակոսյանը կարող էր գրել. «Իմ խորին համոզմամբ, եւ իմ կարծիքը երբեք էլ սուբյեկտիվ չէ, Համոն 20-րդ դարի երկրորդ կեսի ոչ միայն հայ գրականության, այլեւ համաշխարհային պոեզիայի մեծերից մեկն է» (էջ 244):

Հիանալի բնութագրում-վերլուծություններ կան այս հուշագրությունում նույն Վահագն Դավթյան բանաստեղծի եւ քաղաքացու վերաբերյալ: Կիրակոսյանի այդ բնութագրումները հաճախ իրենք են դառնում բանաստեղծական բնանկար, եւ մենք զգուշանում ենք մեր միջամտությամբ այդ պատկերը աղավաղելու վտանգից: Այսպիսին է հուշագրի այդ պատկերավոր բնութագրումներից մեկը. «Վահագն Դավթյանի բանաստեղծությունները հյուսված են ծիածանի բոլոր գույներից, Հայաստան աշխարհի ծայրերից ու աղբերներից, որոնք նախաստեղծ ներդաշնակության կամոք, դարձան երգեր...Նա հողածին, հողի ուժն իր մեջ ամբարած բանաստեղծ է» (էջ 245):

Չակերտը դնում եմ, բայց հիշելով այդ պայծառ մարդու՝ իմ ընկերոջ, նաեւ քաղաքացիական կերպարը՝ չեմ կարողանում բաց թողնել ընդհատված խոսքի շարունակությունը, այն է. «Մեծ խելքի տեր, ծով համբերությամբ խաղաղ հանգրվաններ որոնող այր էր, բայց երբ անարդարության կամ կեղծիքի էր հանդիպում, հոգին ծառս էր լինում, նրա մարմնում արթնանում էր առյուծը: Թերեւս մեր ամենակարդացած բանաստեղծն էր, անկրկնելի հրապարակախոս, լավագույն խմբագիր:

Եվ մեծ սիրահար էր, սերը նրա պաշտամունքն էր, նրա հոգու խորքերում գլադիատորի ընբոստ ոգի կար եւ սիրո՝ երբեք չմարող կրակ...» (էջ 246):

Ավելի սեղմ եւ ավելի պատկերավոր ոչ ամեն գրականագետ կարող էր գրել: Այս հավասով է, որ իմ սանները Վահագնի ստեղծագործության վերաբերյալ եւ թեկնածուական, եւ դոկտորական ատենախոսություններ են գրում:

Ալեքսան Կիրակոսյանի գրական պատկերասրահում իրենց փառավոր տեղում են Սիլվա Կապուտիկյանը, Գեւորգ Էմինը, Մարո Մարգարյանը, Հրաչյա Հովհաննիսյանը, Ռազմիկ Դավոյանը: Կապուտիկյանին անդրադառնալիս նա վերահաստատում է բոլորին հայտնի հետեւյալ իրողությունը. «Ես վկայում եմ, որ Սիլվային Ռուսաստանում ճանաչում են այնպես, ինչպես այստեղ» (էջ 256):

Գրական արժեքի նրա սիրելի գրողները՝ Սերո Խանզադյան, Հրանտ Մաթեւոսյան, Անահիտ Սահինյան, Ռուբեն Հովհաննիսյան եւ այլ անուններ, որոնք ներկայացված են՝ պատշաճ գնահատումներով: Հատը Սփյուռքի գրականությունն ու մշակույթը (Կոստան Զարյան, Անդրանիկ Ծառուկյան, Գառնիկ Ադդարյան, բանաստեղծուհի Ալիսիա Կիրակոսյան), հայոց աշխարհասփյուռ եկեղեցին՝ իր հայադավան ու ազգանվեր գործունեությամբ եւ Վեհափառներով՝ սկսած Խրիմյան Հայրիկից մինչեւ Գեւորգ Չորեքչյան ու Վազգեն Առաջին: Ի դեպ, այդ առիթով կարդում ենք. «Վազգեն Առաջին Վեհափառը բացառիկ անձնավորություն էր: Թեեւ կաթողիկոս դարձավ ծանր ժամանակաշրջանում, բայց նրան հաջողվեց դառնալ մեծ գործերի հեղինակ, վերաշինեց հայ եկեղեցին» (էջ 141):

Շատ ու շատ այլ անուններ կան այս գրքում, որոնք, իբրեւ Կիրակոսյանի խոստովանությամբ դրանց բոլորի գործը շատ հոգեհարազատ է իրեն: «Գրականության եւ ար-

Խորհրդածություններ

վեսի յուրաքանչյուր նշանակալից ստեղծագործություն ինձ համար տոն է եղել» (էջ 242),- խոստովանում է հեղինակը:

Նրա գրքում զգացվում է 20-րդ դարի երկրորդ կեսի գրականագետների մի ողջ աստղաբույլի շունչը:

Տեսադաշտ

Սակայն այլ է պետական գործիչ Ալեքսան Կիրակոսյանի տեսադաշտը՝ պատմական իրադարձությունների ոլորտներում: Հայրենադարձություն եւ դրա հետ կապված ուրախալի, բայց եւ ցավալի, այլեւ ամոթալի դեպքեր ու իրողություններ: Հայաստանի ու Արցախի հայաթափություն, արտագաղթ եւ դրա հետ կապված քաղաքական վերլուծություններ. երկրի անընդհատ կառուցում եւ վերակառուցում եւ այդ ամենում համաժողովրդական շարժումների նաեւ, ըստ առաջնորդների, անձնավորում: Ահա թե ինչու ընթերցողը մշտապես հանդիպում է նորանոր պետական, կուսակցական, գիտական, մշակութային գործի գլուխ կանգնած անհատների անունների. մարշալ Բաղրամյան, կոմպոզիտոր Արամ Խաչատրյան, ակադեմիկոս Վիկտոր Համբարձումյան, Վազգեն Առաջին Վեհափառ, նկարիչ Մարտիրոս Սարյան եւ այս մեծերին հաջորդող շատ ու շատ ականավոր այլ անուններ:

Մեծարգո Թորոս Թորանյանը Ալեքսան Կիրակոսյանի հուշագրությունը համարել է «Մեր մօտաւոր անցեալի հայելին»: Բայց Կիրակոսյանի այդ հայելու մեջ մեր պատմության 20-րդ դարը ներկայացվում է նաեւ իր բովանդակությամբ, խորքային քննություններով, որը նույնքան, գուցե եւ առավել կարեւոր է, քան հայելային արտացոլումը:

Այս հուշագրությունը կարդացող յուրաքանչյուր հայ մարդ այն նախ իր կենսագրության տեսանկյունով կգնահատի: Իբրեւ նախկին պատերազմական զինվոր եւ կոմունիստ, ինչպես նաեւ գրականություն սիրող՝ ես էլ իմ տեսանկյունից անդրադարձա այս բազմաբովանդակ գրքին՝ շեշտելով նրա ժամանակակից հնչեղության հարցադրումները միայն:

Գրախոսները չեն մոռանում առանձնակի շեշտել այս գրքի «գեղեցիկ ու սահուն հայերէնով մը» գրված լինելը: Լեզուն այստեղ միայն այսպիսի, որքան էլ ճիշտ, բնորոշումներով չի կարող ներկայացվել: Բովանդակության թելադրանքով նրա լեզվական, ոճական առանձնահատկությունները փոխվում են: Հիմնականը շարադրանքում հայերենի պատմողական, իրոք սահուն, ոճն է: Պաշտոնական զեկուցումների, ճառերի ու զեկույցների թվական տվյալների վկայակոչմամբ, վիճակագրական հաշվետվություններով գրասենյակային ոճը հաճախ փոխվում է հրապարակախոսական ազատ ու լայնաշունչ ոճի, գրականությանն ու արվեստին վերաբերող էջերում լեզուն դառնում է առինքնող ու պատկերավոր՝ հայերենի ճարտասանական բոլոր գեղեցկություններով համեմված:

Լեզուն

Զարմանալի ոճական գաղտնիքներ կան թաքնված Կիրակոսյանի նկարագրած զրույց-երկխոսությունների մեջ՝ էլ երգիծանք ու հեգնանք, էլ բանավոր խոսքի բարբառայնություն ու օտարաբանություն եւ այլն: Գալով նրա խոսք ու զրույցին մասնակից գործիչներին՝ նրանցից յուրաքանչյուրն ունի իր լեզվական անհատականությունը: Ամենաբնորոշը, սակայն, Կիրակոսյանի ոճի սեղմությունն է: Նրա շատ բանաձեւումները կամ բնութագրումները իրենց սեղմությամբ եւ իմաստայնությամբ թեւավոր արտահայտություն կամ ասացվածքներ են:

Ահա դրանցից մի քանիսը:

Սեփական սխալը գիտակցելուն անընդունակ մարդը ոչինչ չարժե:

Քաղաքական գործչից քաղաքական պարկեշտություն է պահանջվում:

Երախտամոռությունը թերություն չէ, այլ արատ:

Մարդկանց կոլեկտիվ ջանքերի անձնավորումը անշնորհակալ, անպատվաբեր գործ է:

Չկա ավելի վտանգավոր բան, քան քաղցած չինովնիկը:

Այսօր ոչ մի կարգին մարդ իրեն Հայաստանում լավ չի զգում:

Մահվան մոտիկությունը մի զգացողություն է, որ կարող է հասկանալ միայն պատերազմի զինվոր դարձած մարդը:

Աշխարհում հացի համից լավ բան չկա:

Չկա մեր երկրի իրադարձությունների վերջին կեսդարյա պատմությանը հետեւող հայ մտավորական, Հայաստանում թե Սփյուռքում, որը չիմանա, թե ով է պետական, քաղաքական գործիչ Ալեքսան Կիրակոսյանը, բայց նրա անձի եւ մարդկային հատկանիշների մանրամասները հայտնի են միայն իր ընտանիքին եւ մտերիմներին:

Չի սիրում ցուցադրականություն: Հայերենի խոսքարվեստին հիանալիորեն տիրապետող այդ անձնավորությունը երբեք խոսքի ցուցադրականությանը չի նայում, նա առավելապես գործի մարդ է:

Երեւանի պատվավոր քաղաքացի Կիրակոսյանն ունի ԽՍՀՄ-ի եւ Հայաստանի Հանրապետության համարյա բոլոր պարգեւների, մեդալների ու շքանշանների համալիրը, բայց նրան տեսած չեք լինի ոչ իրականում, ոչ նկարներում՝ դրանցով զարդարված:

Գիտական կոչում-աստիճանների ծանր բեռից ձերբազատված, համաշխարհային պատմության ձայնին ունկնդիր Ալեքսան Կիրակոսյանը մշտապես տքնանքով դեպի վեր բարձրացած անձնավորություն է: Հուշագրության եւ իմ ճանաչած Կիրակոսյանը հզոր կամքի տեր, բայց եւ բարի ու գթացող, ծանր վշտի պահին առատ արցունքներ հեղող մարդ է:

Կիրակոսյանի ընկերասիրությունը սահման չունի: Այդ ընկերները մեկ առ մեկ թվարկված են այս գրքում, ոմանք էլ նկարով ցուցադրված: Նրա տան հյուրընկալ դռները տարվա բոլոր եղանակներին, օրվա բոլոր ժամերին բաց են իր ընկեր-բարեկամների առջեւ: Ուսուցչությունը թողած տիկին Վիկտորյան վաղուց է, ինչ չի կարողանում ձեռքից գցել խոհանոցի բանալին:

Ալեքսան Կիրակոսյանը թեեւ աշխարհ շրջած, երկրագունդը երկու կողմից տեսած, ժամանակակից կենցաղավարությամբ ապրող մարդ է, սակայն, այդուհանդերձ նա շարունակում է մնալ որպես իր բազմանդամ ընտանիքի բոլոր հոգսերով անմիջապես զբաղվող հայր, որպես հայկական ավանդական սովորույթներով ապրող մեծ գերդաստանի Նահապետ: Այս ամենում մի անգամ եւս համոզվելու համար նորից կարդացեք «Համառոտ՝ ընտանիքիս մասին» (էջ 16-17) փոքրիկ տեղեկատվությունը եւ դիտեցեք նրա ներկայացրած գրքի ներդիր նկարների սիրելի դեմքերը:

Շնորհակալ գործ

Չեմ կարողանում վերջակետ դնել եւ շնորհակալությամբ օգնության եմ կանչում դարձյալ մեծարգո Թորոս Թորանյանին. «Այո՛, շնորհակալ գործ կատարած է Ալեքսան Կիրակոսեանը:

Այս գործը մեզի ըսել կու տայ, որ ամեն հայ պետք է կարդայ այս գիրքը»: Այն էլ նոր, ամբողջական վերահրատարակությամբ, ավելացնում եմ ես:

Յուրաքանչյուր հայի համար այս հուշագրության, ինչպես ամեն մի արժեքավոր հուշագրության իրական արժեքը այսօրվա եւ վաղվա օրվան ծառայելը պիտի լինի. ուստի, սիրելի՛ ընթերցող, Ալեքսան Կիրակոսյանի «Մայրամուտի շեմին»-ը կարդալիս, վերջին երեք էջերից մի տող անգամ անուշադրության մի՛ մատնիր: Կարդա նաեւ Կոստան Զարյանից մեջ բերված հուսադրող եւ լավատեսական տողերը («Հայաստանում դեռ հովիվներ կան, նրանք ճանաչում են աստղերը եւ քաջ գիտեն ճանապարհները»), ապա՝ Համո Սահյանի՝ Ալեքսան Կիրակոսյանի այսօրվա խոհերին համահունչ, հետեւյալ տողերը.

Մայրամուտն, ավա՜ղ, մոտ է,
բարեկամ,
Քո գլխի վերեւ ծածանվող
ամպի թավշյա ստվերով
Սրբիր ճակատիդ քրտինքը մաքուր
Եվ նորից գնա,
Որ դիմավորես մայրամուտը
քո
Լեռան գագաթին...
Լեռան գագաթին օրն ուշ է
մթնում:

15.02.03 թ.

«Հայաստանը երկնից»

Օդային հնագիտության հեռանկարների ուրվագծեր

Անցած տարվա հոկտեմբերից Քասախի կիրճի օդային հետազոտությամբ եւ լուսանկարահանումներով սկիզբ դրվեց «Հայաստանը երկնից» հայբրիտանական համատեղ գիտական ծրագրին: Օդային հնագիտությունը նոր զարգացող ուղղություն է, որ փորձում են իրականացնել նաեւ բնագիտական առումով այնպիսի հարուստ երկրում, ինչպիսին Հայաստանն է: Ծրագրին օժանդակում է «Բրիտանական խորհուրդը», որը մայիսի 3-ին Արագածոտնի մարզում բացօթյա ներկայացմամբ նշեց ծրագրի առաջին տարեդարձը, երբ 3 անգամ երկինք բարձրացավ մոտոպարապլանը՝ տարբեր տեւողությամբ թռիչքներ իրականացնելով ուսումնասիրվող տարածքի վրայով (թռիչքը սովորաբար կատարում են տեղանքին քաջատեղյակ հայ զինվորականները): Փորձնական նշանակությամբ կատարված թռիչքները, որոնք հետագայում ավելի հաճախակի բնույթ են կրելու, ունեն հետազոտական նպատակներ:

Օդային հնագիտությունը սկզբնավորվել է Մեծ Բրիտանիայում, առաջին հետազոտությունները կատարվել են այնտեղ, ապա եւ եվրոպական մի շարք երկրներում, առաջիկայում նախատեսվում է նաեւ՝ Սիրիայում: Հայաստանը բացառիկ եւ շահեկան է նման հետազոտություններ կատարելու համար, որովհետեւ ունի վերգետնյա բազմաթիվ հնագիտական նշաններ, եւ աչքի է ընկնում հնավայրերի առատությամբ: Միայն Քասախի կիրճից սկսած՝ 400 քառ. կմ ձգվող նախալեռների եւ հարթավայրերի տարածքում, գտնվում են դեռեւս բրոնզե դարին պատկանող բազմաթիվ հնավայրեր:

«Հայաստանը՝ երկնից» ծրագրին բրիտանական կողմից մասնակցում է փորձառու հնագետ Ռոջ Փալմերը, որը շուրջ 30 տարի զբաղվում է օդային հնագիտությամբ, շրջում Եվրոպայում, ուսումնասիրում հնագիտության նոր տեխնոլոգիաները: Բրիտանացի գիտնականը փոխանցում է հնագիտության ոլորտում կուտակած փորձը, օգնում հետազոտությունների մեջ ցուցաբերել աննախադեպ ճշգրտություն, ստույգություն եւ նյութական խնայողություն:

Հայ գիտնականներն օդային հնագիտության զարգացման հեռանկարներ տեսնում են նաեւ Հայաստանում, որը հնարավորություն կտա հայտնաբերել նոր հնավայրեր, հսկելու նախկինում հայտնաբերվածները, «որոնք անխնա կերպով ոչնչացվում, թալանվում կամ որպես շինանյութ են օգտագործվում»: Ծրագրի նախաձեռնությունը հայ գիտնականներին է պատկանում: Երեւանի պետհամալսարանի դասախոսներ, հնագետներ Հայկ Հակոբյանը, Վարդան Հովհաննիսյանը եւ Տիգրան Հովհաննիսյանը դիմեցին օդային հնագիտության գործող խմբին՝ աջակցելու Հայաստանում հնագիտության զարգացմանը: «Սա սկիզբն է ընդամենը: 20 տարի սպասել ու երազել ենք այս պահը: Հայաստանում սա, ըստ էության, այլընտրանքային հնարավորություն է հնագիտության համար: Այս մեթոդն ունի իր առավելությունները: Այս դեպքում կարելի է առանց պեղումներ կատարելու նույնիսկ հայտնագործել տվյալ հնավայրը: Պեղումները շատ թանկ հաճույք են, ու քանի որ Հայաստանը նյութական սուղ պայմաններում է, հնագիտությունը զարգացման քիչ հնարավորություններ ունի առայժմ: Բացի այդ, Հայաստանում կա մի խնդիր եւս՝ կապված օդագնացության հետ: Օդագնացության մասին օրենք գոյություն չունի, այսինքն՝ ինքնաթիռով, ուղղաթիռով մասնավոր որեւէ անձ կամ կազմակերպություն թռիչքի իրավունք չունի: Պարապլայդերը 20 անգամ էժան է, քան որեւէ ուղղաթիռ եւ կարող է, ասենք, 15–20 մետրի վրա հետախուզել փոքրիկ լեռնային մի հովիտ եւ անմիջապես տալ սպառիչ պատասխան», ասում է Հայկ Հակոբյանը:

«Պարտադի՞ր է արդյոք թռիչքին հնագետի անմիջական մասնակցությունը» հարցին պրն Հակոբյանը պատասխանեց, որ, անշուշտ, կարեւոր է հնագետի փորձառու եւ սովոր աչքը, սակայն հեռահար սարքի միջոցով հնագետը կարող է նաեւ ներքեւից կառավարել՝ ցուցմունք տալ կամ ճշգրտումներ մտցնել հետազոտության մեջ: Առայժմ հիշյալ տարածքում՝ Ուշիից մինչեւ Ամբերդ հայտնաբերվել են մի քանի նախաքրիստոնեական շրջանի հնավայրեր, ինչպես նաեւ վերաուսումնասիրվել են շատ հայտնի հնավայրեր՝ համեմատություններ կատարվել: Սրանից բացի, գիտնականներն աշխատում են 70-ական թթ. ամերիկյան՝ արդեն ապագաղտնիացված տիեզերական լուսանկարներով, որոնց վրա 100 հնարավոր հնավայրերի կետեր են նախանշված՝ Արայի լեռան եւ Արագածի միջեւ ընկած տեղանքում: Օդային նման հետազոտություններն, ըստ գիտնականի, առավել արդյունավետ են, երբ հարթ տարածքով շրջելիս թվում է որեւէ դամբարանադաշտի, ամրոցի կամ բնակավայրի հետք չկա, երկնքից գույների, խոնավության, ստվերների ու կիսաստվերների միջոցով հնավայրի որոնման հնարավորություններն ավելի են մեծանում:

Թռիչքի ընթացքում կատարած օդային լուսանկարները բազմաթիվ առումներով օժանդակող նշանակություն ունեն հայտնաբերված վայրերի մասին լրացուցիչ տեղեկությունների, քարտեզագրության, ինչպես նաեւ Հայաստանի օդային լուսանկարների արխիվ հիմնադրելու համար:

Շուտով կկայանա «Հայաստանը՝ երկնից» փաստագրական ֆիլմի ցուցադրությունը, որտեղ առաջին անգամ նկարահանումներ կատարվել են մոտոպարապլանից: Օդային հնագիտության եւ թռիչքների մասին «Հայաստանը՝ երկնից» ֆիլմի նկարահանման աշխատանքներն իրականացնում է Երեւանի «Բարս Մեդիա» անկախ փաստագրական ֆիլմերի ստուդիան, որի հիմնադիր եւ տնօրեն Վարդան Հովհաննիսյանը ֆիլմի ապագա հաջողությանը վստահ է՝ ելնելով կատարված աշխատանքների որակից:

Հայաստանի եւ Միացյալ Թագավորության միջեւ օդային գիտական համագործակցության ծրագիրն օժանդակող «Բրիտանական խորհուրդը» տնօրեն Ռոջեր Բադդի նախաձեռնությամբ, հաջողությամբ մեկնարկեց ձեռնարկի այս տարվա առաջին փորձարարական միջոցառումը՝ հայաստանյան գարնանային հրաշալի եղանակի «միջնորդությամբ»:

ՄԵԼԱՆՅԱ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

ՀԱՐԿ ԼՈՒԾԱՆԷ ԶՕՐԷՆՍ

ԱՄՆ-ը պատրաստ է շրջանցել հակաիրաքյան պատժամիջոցները

Մ. Նահանգները պատրաստ է շրջանցել ներկայումս գործող հակաիրաքյան պատժամիջոցները, եթե դրանք խանգարեն Իրաքում ամերիկացիների մտահղացումների իրականացմանը:

Ամերիկացի պաշտոնական անձանց խոսքերով, ներկայումս ազգային անվտանգության խորհրդին առընթեր գործում է իրավաբանների խումբ, որն ուսումնասիրում է ՄԱԿ-ի հակաիրաքյան բեռնարգելքը շրջանցելու հնարավորությունները:

Հիշյալ անձանց վկայակոչելով «Ուոլ սթրիթ ջոռնելը» գրում է, որ խումբն ի վերջո կարող է նախագահ Ջորջ Բուշին խորհուրդ տալ միակողմանիորեն վերացնելու գրեթե բոլոր պատժամիջոցները: Իսկ դա փաստորեն կնշանակի ՄԱԿ-ի բանաձեւերի անտեսում:

1995 թ. ՄԱԿ-ի ընդունած «Նավթ սննդամթերքի դիմաց» ծրագրի համաձայն, օտարերկրյա բոլոր ֆիրմաներն ու կազմակերպությունները պարտավոր են Անվտանգության խորհրդի պատժամիջոցների հանձնախմբից թույլտվություն ստանալ փաստորեն ամեն մի սարքավորում Իրաք առաքելու համար:

Պենտագոնի հովանու ներքո Իրաքում կատարվող վերականգնողական աշխատանքների ներկա փուլում ՄԱԿ-ի արգելքներն առայժմ չեն խանգարում ամերիկյան ֆիրմաներին, որոնք ստացել են համապատասխան շահավետ պայմանագրեր: Սակայն մոտ ժամանակներս ամերիկացիներն ուզում են Իրաք առաքել սարքավորումներ: Այդ առաքումներն անխուսափելիորեն կհակասեն ՄԱԿ-ի պատժամիջոցների գործող համակարգին: ԱՄՆ-ում առկա են երկյուղներ, թե ՄԱԿ-ում պատժամիջոցների վերացման գործընթացը կարող է ձգձգվել մինչեւ ամառ:

Պաշտոնական Վաշինգտոնը ՄԱԿ-ին կոչ է անում անհապաղ չեղյալ հայտարարել բեռնարգելքը: Բրիտանացի եւ ամերիկացի դիվանագետներն ասում են, որ իրենք կարող են արդեն այս շաբաթ համապատասխան բանաձեւ ներկայացնել ՄԱԿ-ին:

Քուսայ Հուսեյնն Իրաքի բանկից 1 մլրդ դոլար է հանել

Պատերազմի նախօրեին Սադդամ Հուսեյնի կրտսեր որդի Քուսայն Իրաքի կենտրոնական բանկից հանել է մոտ 1 մլրդ դոլար: «Նյու Յորք թայմսի» բնորոշմամբ, դա պատմության մեջ խոշորագույն բանկային կողոպուտներից մեկն է:

Բանկի բարձրաստիճան ծառայողներից մեկին վկայակոչելով, թերթը գրում է, որ մարտի 18-ի վաղ առավոտյան Քուսայը եւ Սադդամ Հուսեյնի մերձավորագույն օգնական Աբիդ ալ Համիդ Մահմուդը բանկ են մտել՝ պահանջելով 900 մլն դոլար եւ 100 մլն եվրո: Ֆինանսական փաստաթղթերի փոխարեն նրանք ներկայացրել են Սադդամ Հուսեյնի հրամանը:

Ամբողջ գումարը երկու ժամում լցվել է 3 բեռնատարների մեջ, որոնք մեկնել են անհայտ ուղղությամբ: Ենթադրվում է, որ դրանք Սիրիայով անցկացվել են այլ վայրեր եւ Սադդամ Հուսեյնի զինակիցների կողմից կարող են օգտագործվել հակաամերիկյան պայքարի, ինչպես նաեւ Իրաքում նախկին վարչակարգի վերականգնման փորձերի համար:

Չի բացառվում, որ այդ փողերը ծառայեին երկրից Սադդամ Հուսեյնի փախուստի ֆինանսավորմանը: «Նյու Յորք թայմսը» այս կապակցությամբ նշում է, որ մինչ օրս նրա մահվան վերաբերյալ ծանրակշիռ ապացույցներ չկան:

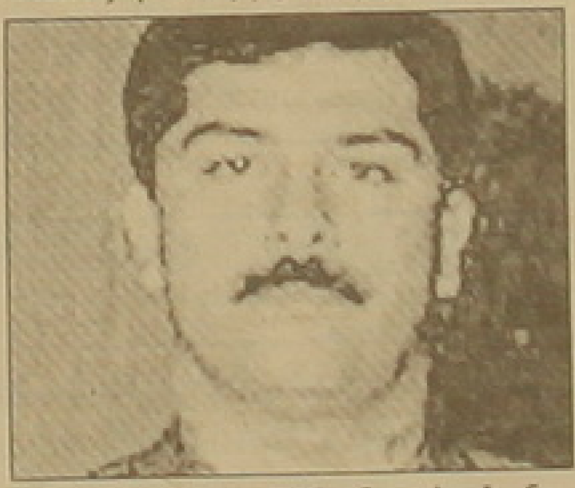

Բաղդադի կենտրոնական բանկից փողերի անհետացման փաստը հաստատել է նաեւ ամերիկացի ֆինանսիստ Ջորջ Մուլինաքսը, որն իրաքցիների հետ փորձում է վերականգնել Իրաքի բանկային համակարգը: Հափշտակված գումարը կազմում է երկրի արտարժութային պաշարների 1/4-ը: Դժվար է կանխատեսել, թե նման խոշոր գումարի անհետացումն ինչպես կանդրադառնա Իրաքի ֆինանսական համակարգի վրա:

Թերթի տվյալներով, փողերի բեռնմանը ներկա են եղել Իրաքի կենտրոնական բանկի տնօրենը, ֆինանսների նախարարը, պահոցի տնօրենը: Ի դեպ, ապրիլի 19-ին ամերիկացիները ձերբակալեցին ֆինանսների նախարար Հիքմեթ Իբրահիմ ալ Ազաուիին:

Ավելի վաղ լրատվամիջոցները հաղորդել էին, որ ամերիկացիներն իրաքցի բարձրաստիճան պաշտոնյաների տներում հայտնաբերել են մոտ 650 մլն դոլար: Դրանց ծագումը մինչ օրս մնում է անհայտ: Ոմանց կարծիքով, դրանք բանկից հափշտակված փողերի մի մասն են: Բայց առավել տարածված է այն կարծիքը, թե դրանք պատկանել են Հուսեյնի ավագ որդի Ուդեյին:

Պ. Ք.

ԱՆԿԱՐԱ

Թուրք պատգամավորը պահանջում է նախագահի Սեզերի հրաժարականը

Թուրքիայում իշխող իսլամամետ «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցությունը, ինչպես երեւում է, թուրքական իրականության համար անսովոր երեւույթ է: Թերեւս անսովորությունն արտահայտվում է ԱՄՆ-ի հետ հարաբերությունների, ԵՄ-ին Թուրքիայի անդամակցության, իսլամական աշխարհի, նույնիսկ Կիպրոսի հիմնախնդրի նկատմամբ կուսակցության եթե ոչ նոր մոտեցումներ ցուցաբերելու, գոնե արմատացած մոտեցումները վերանայելու փորձերով:

Ըստ ամենայնի, այդ փորձերն անհանգստացնում են թուրքական զինված ուժերի գլխավոր շտաբին եւ հանրապետության նախագահին, որոնց անվերապահորեն աջակցում է խորհրդարանական ընդդիմադիր ժողովրդա-հանրապետական կուսակցությունը, որ նրանք հարձակումներ են գործում ինչպես «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության խորհրդարանական խմբակցության, այնպես էլ դրա ձեւավորած կառավարության վրա: Քանի որ Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովում՝ Մեջլիսում բացարձակին մոտ մեծամասնություն է կազմում այդ կուսակցությունը, ուստի հարձակման թիրախ է դառնում նաեւ Մեջլիսը:

Դրա պատճառները բազմազան են: Ակնհայտ է, սակայն, նախագահի եւ գլխավոր շտաբի հետ թուրքական իշխանությունների հարաբերությունների հետզհետե սրումը: Դա առավելագույնս արտահայտվեց ապրիլի 23-ին, երբ Մեջլիսում նրա նախագահ Բյուլենթ Արընչն ընդունելություն կազմակերպեց: Ի դեպ, Թուրքիայում Մեջլիսը բացվել է 1920 թ. ապրիլի 23-ին: Սա այն օրն է, որը Քեմալ Աթաթուրքը, հռչակելով երեխաների օր, «նվիրել է նրանց»: Այլ կերպ՝ ապրիլի 23-ը յուրաքանչյուր տարի պետականորեն նշվում է:

Ընթացիկ տարին այդ առումով բացառություն չէ: Բայց դարձավ աննախադեպ, որովհետեւ Մեջլիսի նախագահի ընդունելությանը հրաժարվեցին մասնակցել նախագահ Ահմեդ Նեջդեթ Սեզերը, գլխավոր շտաբի պետ, բանակի գեներալ Հիլմի Օզքյոքը, զորահրամանատարները եւ ժողովրդա-հանրապետական կուսակցության խմբակցությունն՝ իր առաջնորդ Դենիզ Բայքալի գլխավորությամբ:

Ուշագրավ էր հրաժարվելու պատճառաբանությունը. «Թուրքիան աշխարհիկ պետություն է, իսկ տիկին Մունավվար Արընչը, որը Մեջլիսի նախագահի կինն է եւ պարտադիր ներկա է լինում ընդունելություններին, իսլամական գլխաշոր է կրում»: Թեեւ Մեջլիսի նախագահը հավաստիացրեց, որ իր կինն ընդունելությանը չի մասնակցի, այնուամենայնիվ, դա ի զորու չեղավ փոխելու իրերի դրությունը:

Հակահարվածը չուշացավ: «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության պատգամավոր Նուրեթդին Աքթաշը, ելույթ ունենալով խմբակցության նիստում, ընդդիմադիր կուսակցությանը յուրահատուկ վարքագծի համար քննադատության ենթարկեց նախագահ Սեզերին:

Ապա նա, ինչպես մարտի 30-ի համարում տեղեկացնում է «Վաքիթ» թերթը, ասաց. «Սեզերին նախագահի պաշտոնում ընտրել էր նախորդ խորհրդարանը: Մեր միջից նրան աջակցել էր 20-30 մարդ: Նրան ընտրող պատգամավորները չկարողացան մուտք գործել խորհրդարան: Հանրապետության նախագահի պարտականությունն իշխանության տարբեր թեւերի համերաշխությունն ապահովելն է, այլ ոչ թե կողմնակալ մոտեցումներ դրսեւորելը: Քանի որ իրեն նախագահ ընտրող խորհրդարանի կազմը լիովին փոխվել է, ուստի նա խորհրդարանական աջակցությունից զրկված է, պետք է անհապաղ հրաժարական տա: Նա իր կողմնակալ մոտեցումով փաստի առջեւ է կանգնեցնում խորհրդարանին»:

Աքթաշը երկրի կառավարմանն անհարկի մասնակցության համար քննադատության է ենթարկել նաեւ թուրքական զինված ուժերի գլխավոր շտաբին:

Հ. Չ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Պակիստանը Հնդկաստանին առաջարկում է երկուստեք հրաժարվել միջուկային զենքից

Պակիստանը Հնդկաստանին առաջարկել է երկուստեք զինաթափվել, հաղորդում է BBC հեռուստաընկերությունը: «Եթե Հնդկաստանը պատրաստ է հրաժարվել միջուկային զենքից, ապա մենք եւս դա կանենք ուրախությամբ: Բայց այդ քայլերը պետք է լինեն փոխադարձ», հայտարարել է Պակիստանի արտգործնախարարության մամուլի քարտուղար Ազիզ Ահմեդ Խանը:

Ավելի վաղ նա հայտնել էր, որ իր երկրի վարչապետ Զաֆարուլլա Ջամալին Հնդկաստանի վարչապետ Աթալ Բեհարի Վաջպայիին հրավիրել է Իսլամաբադ բանակցելու եւ արդեն «դրական պատասխան» է ստացել:

Ուրբաթ օրը Հնդկաստանն ու Պակիստանը համաձայնության էին եկել դիվանագիտական հարաբերությունները լրիվ ծավալով վերականգնելու առնչությամբ:

Սկսվել են Մոսկվա-Բաքու-Քաբուլ կանոնավոր չվերթեր

Ռուսաստանի եւ Աֆղանստանի միջեւ կանոնավոր չվերթերը վերականգնվել են: ՌԻԱ գործակալությունը հաղորդում է, որ երկուշաբթի օրը Քաբուլ-Բաքու-Մոսկվա-Բաքու-Քաբուլ չվերթով թռել է «Արիանա» ավիաընկերության «Բոինգ-727» օդանավը, որի 50 ուղեւորների մեծ մասն աֆղաններ էին:

Երկու երկրների միջեւ օդային հաղորդակցությունն ընդհատվել էր 1996 թ., երբ Աֆղանստանում իշխանության գլուխ էին անցել թալիբները: 2003 թ. ապրիլին Աֆղանստանի քաղաքացիական ավիացիայի եւ զբոսաշրջության նախարարի Ռուսաստան կատարած այցի ժամանակ ուղեւորափոխադրումները վերսկսելու համաձայնագիր ստորագրվեց:

Մոսկվայից Քաբուլ թռչելու են միայն աֆղանական «Արիանա» պետական ավիաընկերության օդանավերը: Նախատեսվում է ապագայում բացել նաեւ Քաբուլ-Տաշքենդ-Մոսկվա չվերթը:

Ձերբակալվել է իրաքցի գլխավոր մանրէաբանը

Պենտագոնի պաշտոնյաներից մեկը Ֆրանսպրեսի թղթակցին հայտնել է, որ ձերբակալվել է փնտրվող 55 իրաքցիներից եւս մեկը, որը ցանկում միակ կինն է: Խոսքը Հուդա Սալեհ Մեհդի Ամմաշի մասին է, որին ամերիկյան մամուլը համարում է իրաքյան զանգվածային բնաջնջման զենքը ստեղծողներից մեկը:

Իր անունը չհրապարակելու պայմանով Պենտագոնի պաշտոնյան ասել է, որ ձերբակալությունը թույլ կտա «հավելյալ տեղեկություններ ստանալ Իրաքի կենսաբանական զենքի ամբողջ ծրագրի վերաբերյալ»:

Հուդա Սալեհ Մեհդի Ամմաշը «Տիկին Մանրէ» մականունն է ստացել ամերիկյան մամուլում: Իրաքցի 55 պաշտոնյաների ցանկում նա 53-րդն է: Նա ծնվել է Բաղդադում 1953 թ., մանրէակենսաբանություն սովորել ԱՄՆ-ում, 1983 թ. դոկտորական կոչում ստացել Միսուրիի համալսարանում: Մինչեւ վերջերս դասավանդում էր Բաղդադի համալսարանում: Ոմանք նրան «Տիկին Սիբիրախտ» մականունն են տալիս:

Շաբաթ օրը «Վաշինգտոն փոստը» գրել էր իրաքցի 55 պաշտոնյաներից եւս մեկի՝ Միզբան Խիդիր Հադիի ձերբակալման մասին: Եթե Պենտագոնը հաստատի այդ լուրը, ապա տիկին Ամմաշը կդառնա ձերբակալված 19-րդ պաշտոնյան:

ԻՏԱԼԻԱ

Բեռլուսկոնին չմեղանում է՝ ամբաստանելով ուրիշներին

Երեկ «Ազգում» տեղեկատվություն հրապարակվեց, որ Միլանում սկսվել է Իտալիայի վարչապետ Սիլվիո Բեռլուսկոնիի դատավարությունը: Նա մեղադրվում է կաշառակերության մեջ:

Դատավարության առաջին օրվա ավարտից հետո BBC-ն հաղորդեց որոշ մանրամասնություններ: Մեղադրանքի համաձայն, Իտալիայում 1985 թ. անցկացված սեփականաշնորհման ժամանակ Բեռլուսկոնին կաշառել է դատավորներին, որպեսզի նրանք իրեն թույլատրեն վերահսկողության տակ առնել SME պետական սննդարդյունաբերական ձեռնարկությունը:

Դատական առաջին նիստի ընթացքում Բեռլուսկոնին մերժել է իրեն ուղղված մեղադրանքները, պնդելով, թե ինքը գործել է ի շահ պետության: Նրա խոսքերով, այն ժամանակվա վարչապետ Բետտինո Կրաքսին իրեն խնդրել է սակարկություն սկսել SME-ի համար եւ բարձրացնել գինը, քանի որ համաձայնեցված գինը թվացել էր անչափ ցածր:

Բեռլուսկոնիի խոսքերով, ինքը շահագրգռված չի եղել տվյալ գործով եւ միջամտել է իր բարեկամ Կրաքսիի խնդրանքով, «որպեսզի պետությունը չտուժեր տվյալ գործարքից»:

Բեռլուսկոնին Իտալիայի առաջին գործող վարչապետն է, որ կանգնում է դատարանի առջեւ: Սպասվում է, որ նրա գործով դատավճիռ կկայացվի ամռանը: Ինքը՝ Բեռլուսկոնին հայտարարել է, որ եթե իրեն մեղավոր ճանաչեն, ապա ինքը կանցկացնի վաղաժամկետ ընտրություններ:

Վարչապետն ամբաստանել է նաեւ եվրահանձնաժողովի նախագահ Ռոմանո Պրոդիին, ասելով, թե իր փոխարեն նա պետք է նստած լիներ մեղադրյալի աթոռին:

Բեռլուսկոնիի կողմնակիցները կոչ են անում դատավարությունը հետաձգել մինչեւ նրա վարչապետության ժամկետի ավարտը: Իտալիայի Սենատի ղեկավար Մարչելլո Պերան «Լա Ռեպուբլիկա» թերթում հայտարարել է. «Դատը վարկաբեկում է ոչ միայն վարչապետի անձը, այլեւ նրա միջազգային հեղինակությունը»:

Անցյալ շաբաթ Բեռլուսկոնիի զինակից եւ նախկին փաստաբան Չեզարե Պրեւիտին 11 տարվա բանտարկության էր դատապարտվել դատավորներին կաշառելու համար:

Մեծարվեց Սեւդա Սեւանը

Հայաստանի գրողների միության նախագահ Լեւոն Անանյանը հրապարակախոսի մեջ եղած բանաստեղծի իր ջիղը պրկելով բացատրում էր Սեւդա Սեւանի գրականությունը: Եվ Հայաստանի գրողների տան մեծ դահլիճում գրողի եւ դիվանագետի հետ հանդիպմանը եկած բազմաթիվ գրասերներ սիրով ու ջերմությամբ լսում էին խոսքեր նրա մասին, նրա խոսքն էին լսում, դիտում էին տեսահոլովակներ, որոնք անցած 9-10 տարվա ընթացքում Սեւդա Սեւանի անցած ճանապարհն էին ցուցաբերում:

1994 թ.-ից Հայաստանի գրողների միության անդամ Սեւդա Սեւանը (ավազանի անունով՝ Ֆրանսուհի Գեւորգի Բախչեջյանը) նույն թվականից անցնում է դիվանագիտական աշխատանքի՝ ղեկավարում է Բուլղարիայի Հանրապետությունում Հայաստանի դեսպանությունը:

1974 թ. Սեւդան տպագրության է հանձնում «Քար փարի վրա» անդրանիկ ժողովածուն: 1989 թ. «Սովետական գրող» հրատարակչությունը լույս է ընծայում Սեւանի «Ռոդոսթո, Ռոդոսթո...» վեպը, որը մինչ այդ տպագրվել էր «Գարուն» ամսագրում: Վեպը հրատարակվել էր Բուլղարիայում 1982, 1983, 1984 թթ.: Այն Բուլղարիայում եւս մեկ անգամ հրատարակվում է 1996 թ.: Գիրքը թարգմանվել եւ տպագրվել է նաեւ ֆրանսերենով (Փարիզ, 2001 թ., 2002 թ.) եւ հունարենով (Աթենք, 2003 թ.):

Սեւդա Սեւանն իր անուշիկ հայերենով խորհրդածություններ արեց ոչ միայն հայերի մասին ընդհանրապես, այլեւ իր գոհունակությունը հայտնեց (ավաղ արդեն լուսահոգի) իր ամուսնուն՝ Վրթան Ստամատովին, որը «ոչ միայն սիրեց իմ ժողովրդին ու մեր հողը, այլեւ ինձ մասնակցեց ընթերցասեր հասարակությանը»: Տիկին Սեւդան հույս հայտնեց, որ այլեւս հաճախակի ոչ թե Հայաստան պիտի գա, այլ Հայաստանից գնա որեւէ երկիր:

– Մեր երկրին ու ժողովրդին կայունություն ու խաղաղություն եմ ցանկանում,- իր շնորհակալական խոսքի վերջում ասաց Սեւդա Սեւանը, ապա ավելացրեց,- եւ սեր, սեր, որը լինի միշտ մեզ հետ:

Հանդիպման ժամանակ ներկայացվեց Սեւդա Սեւանի եռագրությունը՝ «Ռոդոսթո, Ռոդոսթո...», «Ինչ-որ տեղ բալկաններում» եւ «Դեր Զոր» վեպերը:

Հանդիպմանը ներկա էր Հայաստանի Հանրապետության առաջին տիկին Բելլա Քոչարյանը:

ՆԱԻՐՈՒՀԻ ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ
ԱՆՈՒՇ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
ԱՐԱՔՍՅԱ ՄԻՆԱՍՅԱՆ
ԵՄՀ ուսանողուհիներ

Հայտարարություն

Երեւանի քաղաքապետարանի տեսական սեփականություն հանդիսացող հողերի վարձակալության եւ օտարման մրցութային ու աճուրդային հանձնաժողովը հայտարարում է մրցույթ եւ աճուրդ ներքոհիշյալ քաղաքաշինական հողերի վարձակալության եւ օտարման համար հետեւյալ նպատակներով

Հողամասի վարձակալության, գնման նախապատվության իրավունքի կրկնաճուրդով վաճառք

N	Հողամասի հասցեն, գտնվելու վայրը	Ծածկագիրը Մակերեսը	Նպատակը Տարեկան վարձավճարի չափը՝ հազ. դրամ	Վարձակալության եւ գնման նախապատվության իրավունքի շնորհման համար սահմանված մեկնարկային գինը (ԱՄՆ դոլար)
1.	Աջափնյակ Մարգարյան փող. հարող տարածք	Մ 02-55 525	մանկական խաղահրապարակ եւ սրճարան կազմակերպելու համար 233.0	1575.0

Մրցույթով վարձակալության տրամադրվող հողամաս

N	Հողամասի հասցեն (գտնվելու վայրը)	Ծածկագիրը Մակերեսը	Նպատակը	Տարեկան վարձավճարի չափը՝ հազ. դրամ
2.	Աջափնյակ Մարգարյան եւ Ֆուչիկի փողոցների հատման մասում	Մ 02-268 100	առեւտրի սրահի շինարարության համար	44.0

Կրկնաճուրդով օտարվող հողամաս

N	Հողամասի հասցեն (գտնվելու վայրը)	Ծածկագիրը Մակերեսը	Նպատակը	Մեկնարկային գինը՝ հազ. դրամ
3.	Քանաքեռ-Զեյթուն Թբիլիսյան խճուղուն հարող տարածք	Մ 02-283 1400	առեւտրի եւ սպասարկման սրահի շինարարության համար	5128.0

Աճուրդով օտարվող հողամասեր

N	Հողամասի հասցեն (գտնվելու վայրը)	Ծածկագիրը Մակերեսը	Նպատակը	Մեկնարկային գինը հազ. դրամ
4.	Աջափնյակ Աշտարակի խճուղու սկզբնամասի ձախակողմյան հատվածում	Մ 02-256 2000	առեւտրի սրահի շինարարության համար	1724.0
5.	Շահումյանի գերեզմաններ տանող ճանապարհին հարող տարածք	Մ 02-278 0.7 հա	արտադրական բազայի շինարարության համար	2415.0
6.	Շենգավիթ Արագածի փող. հարող տարածք	Մ 03/05 2000 (2x1000)	բնակելի տների շինարարության համար	1000 քմ-431.0
7.	Մալաթիա-Սեբաստիա Կուրղինյան եւ Սեբաստիա փողոցների հատման մասում	Մ 03-21 1.0 հա	բարձրագույն ուսումնական կենտրոնի շինարարության համար	6593.0

Մրցույթին եւ աճուրդին մասնակցելու իրավունք ունեն
ՀՀ քաղաքացիները ու իրավաբանական անձինք եւ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված հողի սեփականության իրավունքի այլ սուբյեկտներ ու հողօգտագործողներ:
Մրցույթի եւ աճուրդի պայմանների մանրամասներին ծանոթանալու ու հայտ ներկայացնելու համար դիմել Երեւանի քաղաքապետարանի աշխատակազմի ֆինանսական եւ սոցիալ-տնտեսական վարչություն (սենյակ 309, հեռ.՝ 54-18-62):
Մրցույթը եւ աճուրդը կայանալու են 2003 թ. հունիսի 6-ին, ժամը 16-ին, Երեւանի քաղաքապետարանի նիստերի դահլիճում (Գ. Լուսավորչի 13):
Հայտերի ընդունումը դադարեցվում է նշված ժամկետից երեք օր առաջ:

ՄՐՑՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ԱՃՈՒՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Հաշվապահական հաշվեկշիռ առ 31 դեկտեմբերի 2002

Ձեւ N 1

Կազմակերպության անվանումը — ծածկագիրը «Մելենա» ՓԲԸ
Փաստացի գործունեության Ռադիոէլեկտր. իրեր առ. հիմնական երկու տեսակները
Պետական ռեգիստրում գրանցման համարը 28212001259
Հարկ վճարողի հաշվառման համարը 00803229
Չափի միավորը հազ. դրամ
Գտնվելու վայրը Երեւան, Թեւոսյան 7
Փաստացի գործունեության իրականացման վայրը Երեւան, Թեւոսյան 7

Ակտիվ	Տող	Նախորդ տարվա վերջին	Հաշվետու տարվա (ժամանակաշրջանի) վերջին
I. Ոչ ընթացիկ ակտիվներ			
Հիմնական միջոցներ	010	85015	86108
Անավարտ ոչ ընթացիկ նյութական ակտիվներ	020	350	350
Ընդամենը ոչ ընթացիկ ակտիվներ	080	85365	86458
II. Ընթացիկ ակտիվներ			
Նյութեր	090	7559	7087
Արագամաշ առարկաներ	110	2674	2660
Անավարտ արտադրություն	120	6023	6023
Արտադրանք	130	24453	20675
Տրված ընթացիկ կանխավճարներ	150	812	154
Դեբիտորական պարտքեր վաճառքների գծով	160	1950	880
Կարճաժամկետ դեբիտորական պարտքեր բյուջեի գծով	170	1729	2492
Այլ դեբիտորական պարտքեր 180-294			
Դրամական միջոցներ եւ դրանց համարժեքներ	200	9831	1527
Ընդամենը ընթացիկ ակտիվներ	220	55031	41792
Հաշվեկշիռ	230	140396	128250
Պասիվ			
III. Սեփական կապիտալ			
Կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալի զուտ գումար	240	80470	80470
Վերագնահատումից եւ վերաչափումից տարբերություններ	260	76465	76465
Կուտակված շահույթ	270	(20361)	(29540)
Ընդամենը սեփական կապիտալ	300	136704	127525
IV. Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ			
Երկարաժամկետ բանկային վարկեր եւ փոխառություններ	310	3568	-
Ընդամենը ոչ ընթացիկ պարտավորություններ	360	3568	-
V. Ընթացիկ պարտավորություններ			
Կրեդիտորական պարտքեր գնումների գծով	390	-	618
Կարճաժամկետ կրեդիտորական պարտքեր բյուջեին	410	92	3
Կարճաժամկետ կրեդիտորական պարտքեր պարտադիր սոցիալական ապահովագրության գծով	420	-	39
Կրեդիտորական պարտքեր աշխատավարձի եւ աշխատակիցների այլ կարճաժամկետ հատուցումների գծով	430	-	65
Այլ ընթացիկ պարտավորություններ, այդ թվում	480	32	-
Ընդամենը ընթացիկ պարտավորություններ	490	124	725
Հաշվեկշիռ	500	140396	128250

Ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվություն առ 2002 տարեկան

Ձեւ N 2

Ցուցանիշի անվանումը	Տող	Նախորդ (հաշվետու) տարվա միջանկյալ ժամանակաշրջան		Նախորդ/հաշվետու տարվա միջանկյալ ժամանակաշրջան	
Արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացումից հասույթ	010	63845	7095	25080	6073
Իրացված արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների ինքնարժեք	020	(35201)	(5864)	(15776)	(4858)
Համախառն շահույթ (վնաս)	030	28644	1231	9304	1215
Իրացման ծախսեր	040	(59)	(97)	-	(97)
Վարչական ծախսեր	050	(10708)	(9558)	(5246)	(4768)
Արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացումից շահույթ (վնաս)	060	17877	(8424)	4058	(3650)
Գործառնական այլ, այդ թվում եկամուտ	070	1648	692	935	137
Գործառնական այլ ծախսեր, այդ թվում	080	(758)	(854)	(180)	(249)
Գործառնական շահույթ (վնաս)	090	18767	(8586)	4813	(3762)
Այլ ոչ գործառնական շահույթ (վնաս), այդ թվում	130	441	(189)	259	(313)
Սովորական գործունեությունից շահույթ (վնաս)	140	19208	(8775)	5072	(4075)
Զուտ շահույթ (վնաս) նախքան շահութահարկի գծով ծախսի նվազեցումը	160	19208	(8775)	5072)	(4075)
Զուտ շահույթ (վնաս) նախքան շահութահարկի գծով նվազեցումից հետո	180	19208	(8775)	5072	(4075)

Կ. Տ. Ղեկավար՝ Հ. Արքայյան
Գլխավոր հաշվապահ՝

Մարզական

Մանվել Աղաեւը Եվրոպայի փոխչեմպիոն

Ռիգայում ավարտվեցին ազատ ոճի ըմբշամարտի Եվրոպայի տղամարդկանց 46-րդ եւ կանանց 14-րդ առաջնությունները: Մեր 6 ըմբիշներից բոլորից հաջող հանդես եկավ 84 կգ քաշային Մանվել Աղաեւը: Մանվելը նախնական փուլի գոտեմարտերում հաջողության հասնելով, մտավ եզրափակիչ, որտեղ զիջեց վրաց ըմբիշ Ռեւազ Մինդորաշվիլուն (1-5) եւ արժանացավ արծաթե մեդալի: Որոշ ընդմիջումից հետո կրկին Հայաստանի հավաքականում հանդես եկած աշխարհի եռակի չեմպիոն Արա Գեւորգյանը գրավեց 5-րդ տեղը: Ոչնչով աչքի չընկավ աշխարհի ներկայիս չեմպիոն Արամ Մարգարյանը: Մասնակից 36 երկրներից բոլորից հաջող հանդես եկան ռուսաստանցի ըմբիշները, որոնք նվաճեցին 3 ոսկե, 1 արծաթե եւ 2 բրոնզե մեդալ՝ հաղթելով թիմային հաշվարկով: Եվրոպայի չեմպիոնի տիտղոսին արժանացան Ֆարնիեւը (66 կգ), Գացալովը (96 կգ) եւ Մուսուլբեսը (գերծանր քաշ): Քաշային մյուս կարգերում ոսկե մեդալները նվաճեցին Աբդուլաեւը (55 կգ, Ադրբեջան), Գույդյան (60 կգ, Բուլղարիա) եւ Ռիտերը (74 կգ, Հունգարիա):

Կանանց մրցավեճում ըստ քաշային կարգերի Եվրոպայի չեմպիոնուհու կոչմանն արժանացան ռուսաստանցիներ Կարամչակովան (51 կգ) ու Գոլցը (55 կգ), գերմանացիներ Վագները (48 կգ) եւ Շեցլեն (72 կգ), նորվեգացի Մանեսը (63 կգ), լեհ Միխալիկը (59 կգ) եւ ֆրանսիացի Գոլլյոն (67 կգ):

Երկուսն էլ պարտվեցին

Հռոմում մեկնարկած թենիսի մրցաշարն անհաջող էր հայազգի թենիսիստներ Անդրե Աղասու եւ Դավիթ Նալբանդյանի համար, որոնք առաջին իսկ մրցախաղերից հետո դուրս մնացին պայքարից: Հատկապես անսպասելի էր Աղասու անհաջողությունը, որն ընթացիկ մրցաշրջանում լավ մարզավիճակում է: Աղասին զիջեց Դավիթ Ֆերերին (6-0, 6-7, 4-6): Դավիթ Նալբանդյանը պարտվեց իսպանացի Ֆելիքս Մանտիլյային (3-6, 6-1, 0-6):

Ալբերտ Սարգսյանի առաջին գոլը

Ֆուտբոլի Ուկրաինայի առաջնության հերթական տուրում Կիեւի «Արսենալում» հանդես եկող Ալբերտ Սարգսյանը բացեց իր գոլերի թիվն ընթացիկ մրցաշրջանում: Ճիշտ է, այդ գոլը թիմին ոչնչով չօգնեց: «Արսենալը» սեփական դաշտում 1-3 հաշվով զիջեց Դոնեցկի «Մետալուրգին», որի կազմում է «Բանանցի» նախկին կիսապաշտպան Եղիշե Մելիքյանը:

Իվանչուկը գլխավորեց աղյուսակը

Շվեդիայի Մալմյո քաղաքում ընթացող շախմատի մրցաշարում վերջին տուրերում վերելքով է հանդես գալիս Վասիլի Իվանչուկը, որի շնորհիվ միանձնյա գլխավորեց աղյուսակը: 4-րդ եւ 5-րդ տուրերում ուկրաինացի գրոսմայստերը հաղթեց Հանսենին ու Հեկտորին, իսկ հաջորդ պարտիան Նիլսենի հետ ավարտեց ոչ-ոքի: 6 տուրից հետո Իվանչուկը վաստակել է 4,5 միավոր: 4-ական միավորով 2-4-րդ տեղերում են Նիլսենը, Սուտովսկին ու Մակեեվը:

Լավագույնը Պերելշտեյնն է

Նյու Յորքում վերջնագիծը հատած շախմատի օպեն մրցաշարը բավական անսպասելի ելք ունեցավ: 9 հնարավորից վաստակելով 6,5 միավոր, հաղթող ճանաչվեց 23-ամյա վարպետ Եվգենի Պերելշտեյնը՝ գերազանցելով գրոսմայստերներ Էլվեստին, Յուդասինին եւ Քրիստիանսենին: 2-րդ տեղը գրավեց մրցաշարի միակ կին մասնակից Իրինա Կրուշը (5,5 միավոր): Նույնքան միավոր վաստակեցին 3-րդ եւ 4-րդ տեղերը զբաղեցրած Յան Էլվեստն ու Լարի Քրիստիանսենը: ԱՄՆ-ում բնակվող Վարուժան Հակոբյանը 4,5 միավորով գրավեց 7-րդ տեղը:

ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայ սամբիստների գերազանց ցուցանիշը

Բուլղարական Ալբենա քաղաքում անցկացված սամբո ըմբշամարտի Եվրոպայի պատանեկան առաջնությունում գերազանց ելույթներ ունեցան հայ սամբիստները, որոնք տուն են վերադառնում մեդալների հարուստ ավարով: Մրցումներն անցկացվում էին տարիքային 3 խմբով: Մեծահասակների մրցումներում Եվրոպայի չեմպիոնի տիտղոսին արժանացավ գյումրեցի Երվանդ Գրիգորյանը (52 կգ): Նրա համաքաղաքացի Հովհաննես Դավթյանը (57 կգ) եւ վանաձորցի Լաերտ Ավագյանը (74 կգ) ուժեղագույնը ճանաչվեցին երիտասարդների մրցավեճում: Տարիքային այս խմբում 2-րդ մրցանակակիր դարձավ գյումրեցի Հովհաննես Մալխասյանը (62 կգ): Բրոնզե մեդալներ նվաճած սամբիստների թվում են վանաձորցի Միհրան Ղազարյանը (52 կգ), Թամարա Մուրադյանը (56 կգ) Նոր Հաճընից եւ արցախցի Աշոտ Դանիելյանը (68 կգ): Պատանիներից Հայաստանի հավաքականին արծաթե մեդալ պարգեւեց երեւանցի Գուրգեն Բաղդասարյանը (52 կգ): Գյումրեցի Վահան Վարդանյանը (48 կգ) եւ Նոր Հաճընից Անի Հակոբյանը (48 կգ) դարձան 3-րդ մրցանակակիր: Ընդհանուր առմամբ Հայաստանի հավաքականի կազմում մրցագորգ դուրս եկան 20 սամբիստներ, որոնցից 10-ն արժանացան մեդալների:

ԲԿՄԱ-ն ամրապնդում է դիրքերը

Ֆուտբոլի Ռուսաստանի պրեմիեր-լիգայի ընթացիկ առաջնությունն անհաջող են սկսել երկրի չեմպիոն «Լոկոմոտիվն» ու բրոնզե մրցանակակիր «Սպարտակը»: Հերթական 7-րդ տուրում երկու թիմերն էլ պարտություններ կրեցին եւ աղյուսակում նահանջեցին: Չեմպիոնը զիջեց արծաթե մրցանակակիր ԲԿՄԱ-ին (0-2), իսկ «Սպարտակը» 3 անպատասխան գնդակ ընդունեց «Տորպեդոյից»: Վերջինիս կազմում աչքի ընկավ նախկին սպարտակցի Ալեքսանդր Շիրկոն: Նա մասնակցեց այն գրոհին, որն ավարտվեց 11 մ հարվածի նշանակմամբ, այնուհետեւ 2 անգամ տիրեց իր նախկին ակումբակիցներին խաղը վերսկսել դաշտի կենտրոնից:

«Կռիլյա սովետովն» ընդհատեց «Ռոստովի» 6 խաղից բաղկացած անպարտելի խաղերի շարքը՝ հաղթելով 3-0 հաշվով: Դաշտի տերերի կազմում լավագույնը բրազիլացի կիսապաշտպան Սոուզան էր, որը բացեց գոլերի հաշիվը ՌԴ առաջնությունում: Մոսկվայի դինամոյականներն Էլիստայում խոշոր հաշվով հաղթեցին «Ուրալանին» (5-1): Դարպասներն անառիկ մնացին «Զենիթ»-«Ռոտոր» եւ «Տորպեդո-Մետալուրգ»-«Չեռնոմորեց» հանդիպումներում, ընդ որում «Չեռնոմորեցը» չիրացրեց 11 մ հարվածը: «Շիննիկ»-«Ռուբին» խաղում եւս գրանցվեց ոչ-ոքի (2-2): «Սպարտակ-Ալանիան» սեփական հարկի տակ «Սատուրնին» հաղթեց շնորհիվ պաշտպան Չոչիեւի խփած միակ գոլի:

ARMENTEL

«Արմենտելը» տեղեկացնում է

Սույն թվականի ապրիլի 1-ից «Արմենտելի» կողմից սկսվել է «900 աուդիոտեքս (հավելավճարով) ծառայությունների» մատուցումը:

Բաժանորդների ուշադրությանն ենք ներկայացնում թվային կայաններից դեպի 900 աուդիոտեքս (հավելավճարով) ծառայություն զանգահարման կարգը:

0+900+xxx
0+901+xxx
0+906+xxx
0-ն ներհանրապետական կոդն է
xxx-ը 000-ից մինչեւ 999 հեռախոսահամարներ են

Հաշվի առնելով, որ նշված ծառայությունը վճարովի է, բաժանորդները կարող են արգելափակել 0 900 զանգերը, որպեսզի զերծ մնան անցանկալի ելից զանգերից:

	Սկավառակային հեռախոսի առկայության դեպքում բաժանորդը պետք է հավաքի	Տոնային (կոճակային) հեռախոսի առկայության դեպքում բաժանորդը պետք է հավաքի
Դեպի 900 ծառայության ելից զանգերի սահմանափակում	133abcd AC	*33*abcd*AC#
Դեպի 900 ծառայության ելից զանգերի ակտիվացում	134 abcd	#33*abcd#

Abcd-ն նշանաբանն է 4 թվային նիշով
AC-ն 01-05 սահմանափակման տեսակի կոդը
01-սահմանափակվում է միայն միջազգային զանգերի ելքը (հեռավոր արտասահման)
02-սահմանափակվում է միջազգային եւ ԱՊՀ երկրներ զանգերի ելքը
03-սահմանափակվում է միջազգային, ԱՊՀ երկրներ, դեպի ՀՀ տարածք, ավելացված արժեքով ծառայություններ (090) ուղղված զանգերի ելքը
04-սահմանափակվում է միջազգային, ԱՊՀ երկրներ, դեպի ՀՀ տարածք եւ բջջային բաժանորդներին, ավելացված արժեքով ծառայություններ (090) ուղղված զանգերի ելքը
05-սահմանափակվում է բոլոր ելքային զանգերը (միջազգային, ԱՊՀ երկրներ, դեպի ՀՀ տարածք, բջջային եւ դեպի տեղական հեռախոսային ցանց, ավելացված արժեքով ծառայություններ (090) ուղղված զանգերի ելքը):

«ԱՐՄԵՆՏԵԼ» ՀՁ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

FINCA

USAID-ի կողմից ֆինանսավորվող FINCA կազմակերպությունը հայտարարում է մրցույթ՝ անհատական փոխառությունների բաժնի վարկային մասնագետի պաշտոնի համար:

Ներկայացվող պահանջներն են՝

- բարձրագույն տնտեսագիտական կամ ֆինանսական կրթություն,
- համակարգչային ծրագրերի (Word, Excel) լավ տիրապետում,
- ռուսերենի գերազանց եւ անգլերենի բավարար իմացություն:
- Դիմումների ներկայացման վերջին ժամկետը 2003 թ. մայիսի 12-ն է:

Անհրաժեշտ տեղեկությունների համար զանգահարել՝
58-48-63, 54-55-31, 54-55-32:

Հասցեն՝ Երեւան, Ագաթանգեղոսի 2ա («Սպարտակ» մարզակումբի հարեւանությամբ)

«Future Vision Inc.» կազմակերպությունը համագործակցելով «Desjardins Trust» կազմակերպության հետ, ներկայացնում է հետեւյալ ծրագիրը:

«Desjardins Trust» կազմակերպությունը, որը առաջատար բանկային հիմնարկություն է Կանադայում եւ ճանաչված է իր ներէմիգրացիոն ծրագրերով, Հայաստանում առաջին անգամ ներկայացնում է ներդրումային ծրագիր՝ բոլոր գործարար անձանց համար: «Արմենիա» հյուրանոցում մայիսի 12-ին եւ 13-ին, ժ. 17:00-20:00 տեղի կունենա «Future Vision Inc.» կազմակերպության անդրանիկ բիզնես-սեմինարը: Սեմինարը վարելու է Կանադայից ժամանած Ջոզեֆ Կազանջյանը, որը պրոֆեսիոնալ ներէմիգրացիոն խորհրդատուների միավորման անդամ է եւ կազմակերպության նախագահը: Նա մանրամասն կլուսաբանի ներդրումային դաշտը եւ անձամբ կպատասխանի առաջացած հարցերին:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար խնդրում ենք այցելել հետեւյալ ինտերնետային էջը՝ www.fvi.com, կամ գրել հետեւյալ հասցեով՝ info@fvi.com:

Այցելեք եւ բացահայտեք այն ամենը, ինչը կարող է առաջարկել Կանադան առաջատար անձանց:

Սեմինարին մասնակցել ցանկացողների մուտքն ազատ է:

«Գինդ» տպագրատուն, Երեւան, Բագրատունյաց 70ա   Գրանցման թիվ 65.   Դասիչ 69150.   Տպաքանակը՝ 3000   Ստորագրված է տպագրության՝ 2. 5. 2003   Գինը՝ 100 դրամ

«ՀԱՅԱԳՐՈԲԱՆԿ» ԲԲԸ

www. agrobank.am www. agrobank.am www. agrobank.am www. agrobank.am www. agrobank.am www. agrobank.am

«Հայագրոբանկ» ԲԲԸ բոլոր մասնաճյուղերում տրամադրվում են ոսկու գրավադրմամբ վարկեր. գրավադրվող ոսկու մինչեւ 100% չափով. 15 րոպեի ընթացքում:

«Հայագրոբանկ» ԲԲԸ վաճառում է իր սեփականությունը հանդիսացող հետեւյալ անշարժ գույքը

Հ/Հ	Գտնվման հասցե (վայրը)
1.	ք.Երեւան, Քանաքեռ,1 նրբ. 35 տուն 2 հարկանի առանձնատուն 140 քմ մակերեսով, 600 քմ հողամաս
2.	ք.Երեւան, Ս.Գործու փող. 43 2 հարկանի առանձնատուն 0.0253 հա հողամաս, 250 քմ մակերեսով
3.	ք.Երեւան, Նուբարաշենի 2/1 (կից խանութ) 0.0206 հա հողամաս, 88.41 քմ մակերեսով
4.	ք.Ջերմուկ, Առողջարան, 10 հարկանի, (կիսակառույց), 20200 քմ մակերեսով, 2 հա տարածքով
5.	ք. Գավառ, «Մարք» ԲԲԸ մեխանիկական գործարան
6.	ք. Ծաղկաձոր, մանկական ճամբար (կիսակառույց) 1900 քմ մակերեսով, 2 հա հողամասով
7.	Արագածոտնի մարզ, գյուղ Ցամաքասար, վարելահող
8.	Արագածոտնի մարզ, գյուղ Արուճ, առանձնատուն
9.	Արագածոտնի մարզ, գյուղ Սուսեր, բնակելի տուն
10.	Ալավերդի, Սանահին, առանձնատուն
11.	ք. Հրազդան, առանձնատուն
12.	Գեղարքունիքի մարզ, գյուղ Զոլաքար, առանձնատուն
13.	Արմավիրի մարզ, Բաղրամյան ավան, բնակելի տուն
14.	ք. Դիլիջան, բնակելի տուն
15.	Արարատի մարզ, գյուղ Լուսառատ, բնակելի տուն
16.	Արարատի մարզ, գյուղ Ներքին Դվին, հողամաս
17.	Օգտագործված գյուղմեքենաներ
18.	Կոտայքի մարզ, գյուղ Զովունի. Կիսակառույց շինություն 340 քմ տարածքով, 0.5 հա հողամասով: Հարմար է ռեստորանի կամ կազինոյի համար:
19.	Քաղաք Կապան, Բաղրամյան 6/81, չորս սենյականոց բնակարան (ընդ. մակերեսը` 72.4քմ)
20.	Գեղարքունիքի մարզ, գյուղ Զոլաքար, երկհարկանի առանձնատուն, տնամերձ հողամասով, օժանդակ կառույցով
21.	Քաղաք Հրազդան, Նոյեմբերյան փող. 36, ութ սենյականոց, երկհարկանի առանձնատուն (ընդ. մակերեսը` 319.71քմ)
22.	Քաղաք Արթիկ, Տեր-Գաբրիելյան փող. 18, վեց սենյականոց երկհարկանի առանձնատուն (ընդ. մակերեսը` 115.9քմ)
23.	Քաղաք Վայք, Շահումյան փող. 8/36, հինգ սենյականոց բնակարան (ընդ. մակերեսը` 153.1քմ)
24.	Քաղաք Ալավերդի Սանահին թաղամաս տուն 117, երկու սենյականոց առանձնատուն (ընդ. մակերեսը` 161քմ)
25.	Քաղաք Վարդենիս, Երեւանյան փող. 71, մեկ հարկանի առանձնատուն, կիսանկուղով եւ 1800քմ հողամասով (ընդ. մակերեսը` 384.1 քմ)
26.	Քաղաք Ստեփանավան, Երիտասարդական փող. 11, երկ հարկանի առանձնատուն տնամերձ հողամասով, օժանդակ կառույցներով (ընդ. մակերեսը` 246քմ)
27.	Արմավիրի մարզ, գյուղ Աղավնատուն, մեկ հարկանի առանձնատուն 1900քմ հողամասով, օժանդակ կառույցներով (ընդ. մակերեսը` 271.5քմ)
28.	Քաղաք Չարենցավան, երկրորդ միկրո, առաջին թաղամաս շենք 7, բն.3, երեք սենյականոց բնակարան (ընդ. մակերեսը` 77.2քմ)
29.	Քաղաք Աշտարակ, Քասախի 2Ա, յոթ սենյականոց, մեկ հարկանի առանձնատուն, կիսանկուղով, տնամերձ հողամասով (ընդ. մակերեսը` 305.4քմ)
30.	Արարատի մարզ, գյուղ Արեւաբույր, յոթ սենյականոց երկհարևանի առանձնատուն, տնամերձ հողամասով, օժանդակ կառույցներով (ընդ. մակերեսը` 200քմ)
31.	Տիգրան Մեծի 65Ա վարչական շենք (ընդ. մակերեսը` 2325 քմ), 0.3 հա հողամասով, օժանդակ շինություններով (ընդ. մակերեսը` 785 քմ)
32.	Եղվարդի համակցված կերերի գործարան

Գույքի արժեքը կարելի է վճարել ինչպես ամբողջությամբ, այնպես էլ մաս-մաս

Առաջարկով շահագրգիռ անձինք եւ կազմակերպությունները կարող են դիմել Հայագրոբանկ ԲԲԸ (Երեւան, Խորենացի 7ա)

Հեռ. 53-86-72, 53-58-32

ՀԱՅԱԳՐՈԲԱՆԿ ԲԲԸ 5000 ԱՄՆ ԴՈԼԱՐ ԵՒ ԱՎԵԼԻ ԿԱՆԽԻԿ ՄՈՒՏՔԱԳՐՎԱԾ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԻ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄԸ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՒՄ Է ԱՆՎՃԱՐ

❖ Աննախադեպ առաջարկ

Դրամական փոխանցումներ իրականացնող հաճախորդներին առավել բարենպաստ պայմաններ առաջարկելու նպատակով 2002թ. հուլիսի 01-ից «Հայագրոբանկ» ԲԲԸ ոչ միայն բավականաչափ իջեցրել է դրամական փոխանցումներից գանձվող միջնորդավճարները, այլ նաեւ ներդրել է փոխանցումներն իրականացնելու անվճար տարբերակ, որի էությունը կայանում է նրանում, որ բոլոր ֆիզիկական կամ իրավաբանական այն անձինք, ովքեր «Հայագրոբանկ» ԲԲԸ միջոցով կփոխանցեն 5000 ԱՄՆ դոլար եւ ավելի գումար, փոխանցումը կիրականացնեն անվճար: Պետք է նշել, որ վերը նշվածը վերաբերում է միայն կանխիկ մուտքագրված 5000 ԱՄՆ դոլար եւ ավելի գումարների փոխանցմանը:

AGRO-UNISTREAM EXPRESS

«Հայագրոբանկի» մասնաճյուղերում իրականացվող դրամական փոխանցումներին ավելացել է եւս մեկը` AGRO-UNISTREAM EXPRESS համակարգը: Այս համակարգով կարելի է փոխանցումներ իրականացնել ՌԴ մայրաքաղաքից դեպի Հայաստանի ցանկացած շրջան, բացառությամբ` Երեւան: Փոխանցումներն իրականացվում են ԱՄՆ դոլարով, առանց հաշիվ բացելու: Նշված համակարգով փոխանցումներ կարելի է իրականացնել «Հայագրոբանկի» բոլոր մասնաճյուղերից, բացառությամբ Երեւան քաղաքի մասնաճյուղերի: Փոխանցման համար (անկախ գումարի չափից) վճարվում է գումարի 1 տոկոսը:

AGRO-AR-EXPRESS

Դրամական փոխանցումների այս համակարգի առավելությունն այն է, որ ծրագրի մեջ ներգրավված են «Հայագրոբանկի», «ԱՌԷԿՍԻՄԲԱՆԿԻ» եւ ռուսաստանյան «ԻՄՊԵԿՍԲԱՆԿԻ» բազմաթիվ մասնաճյուղեր ու բաժանմունքներ (հաճախորդների սպասարկման մոտ 100 կետ), ինչը հնարավորություն է տալիս դրամական փոխանցումներ իրականացնել Ռուսաստանի ցանկացած քաղաքից Հայաստանի ամենահեռավոր շրջաններ: Փոխանցումները կատարվում են ԱՄՆ դոլարով, անձնագրային տվյալների հիման վրա, առանց հաշիվ բացելու: Անխափան գործող լայնածավալ ցանցը հնարավորություն է ընձեռում AGRO-AR-EXPRESS դրամական փոխանցումների ծրագրում ընդգրկված մասնաճյուղերի ու բաժանմունքների միջոցով Հայաստանից Ռուսաստան եւ հակառակ ուղղությամբ փոխանցումներ կատարել գործ գներով:

AGRO-AR-EXPRESS համակարգում ընդգրկված են «Հայագրոբանկի» բոլոր մասնաճյուղերը, բացառությամբ` Երեւանի:

ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿԸ	ՍԱԿԱԳՆԱՅԻՆ ԴՐՈՒՅՔՆԵՐ	
AGRO-AR-EXPRESS ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆԵՐ	ՀՀ դրամով	ԱՄՆ դոլարով
1 Փոխանցում ՌԴ-ՀՀ ուղղությամբ	-	1%
2 Փոխանցում ՀՀ-ՌԴ ուղղությամբ	-	0,75%

Ուշադրություն

Հայագրոբանկ ԲԲԸ վաճառում է

1. Բանկոմատներ (NCR5684 8Mb RAM, պրոցեսոր` 486 եւ NCR5670 8Mb, պրոցեսոր` 386)
2. POS տերմինալներ («VERY FONE», TRANZ 460)
3. Պլաստիկ քարտերի անհատականացման սարք` Embosser (DATA CARD, Model 280)
4. Պլաստիկ քարտերի վրա գունավոր գրաֆիկ պատկերներ տպելու սարք` Image Card Express (DATA CARD)

Առաջարկով շահագրգիռ կազմակերպությունները կարող են դիմել Հայագրոբանկ ԲԲԸ գլխամասային գրասենյակ` Երեւան, Խորենացի 7ա: Հեռախոս` 532732

Հայագրոբանկի համակարգում 2003թ. ապրիլի 3-ից

ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց ժամկետային ավանդների համար, կապված տոկոսների վճարման հաճախականությունից, արժույթի տեսակից եւ ավանդի գումարի մեծությունից, գործում են հետեւյալ տարեկան տոկոսադրույքները`

Ֆիզիկական անձանց համար

Ժամկետ	Տոկոսների վճարման հաճախականությունը	ՀՀ դրամով մինչեւ 50.0 մլն.	ԱՄՆ դոլարով մինչեւ 100.0 հազ.
30 օր ժամկետով		4.0	3.0
31 - 60 օր ժամկետով	Ամսական	4.5	3.5
	Ժամկետի վերջում	5.0	4.0
61 - 90 օր ժամկետով	Ամսական	5.5	4.5
	Ժամկետի վերջում	6.0	5.0
91 - 180 օր ժամկետով	Ամսական	6.5	5.5
	Ժամկետի վերջում	7.0	6.0
181 - 360 օր ժամկետով	Ամսական	7.5	5.0
	Ժամկետի վերջում	8.0	5.5

Ժամկետային ավանդների գումարի նվազագույն չափը սահմանվում է`

- 50.000 ՀՀ դրամ
- 100 ԱՄՆ դոլար

Ընդ որում`

- 50.0 միլիոն ՀՀ դրամ եւ ավել գումարի
- 100.0 հազար ԱՄՆ դոլար եւ ավել գումարի

ժամկետային ավանդների ընդունումը եւ տոկոսադրույքների սահմանումը իրականացվում է յուրաքանչյուր առանձին դեպքում համաձայնեցնելով Վարչության նախագահի հետ:

Ցպահանջ ավանդների ընդունման համար սահմանված է տարեկան 3% տոկոսադրույք:

Իրավաբանական անձանց համար

Ժամկետ	Տոկոսների վճարման հաճախականությունը	ՀՀ դրամով մինչեւ 50.0 մլն.	ԱՄՆ դոլարով մինչեւ 100.0 հազ.
30 օր ժամկետով		6.0	4.5
31 - 60 օր ժամկետով	Ամսական	6.5	5.0
	Ժամկետի վերջում	7.0	5.5
61 - 90 օր ժամկետով	Ամսական	7.5	6.0
	Ժամկետի վերջում	8.0	6.5
91 - 180 օր ժամկետով	Ամսական	8.5	7.0
	Ժամկետի վերջում	9.0	7.5
181 - 360 օր ժամկետով	Ամսական	9.5	6.5
	Ժամկետի վերջում	10.0	7.0

«Գինդ» տպագրատուն, Երեւան, Բագրատունեաց 70ա Գրանցման թիւ 65. Դասիչ 69150. Տպաքանակը` 5000 Ստորագրուած է տպագրութեան` 6. 5. 2003 Գինը` 100 դրամ